

**T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EBEVEYNLERİN ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK
DAVRANIŞLARI UYGULAMA DÜZEYLERİ İLE EBEVEYN
TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

FATMA TURAN ŞAHİNER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Doç. Dr. Seda SAKARYA

KIRIKKALE-2022

**T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EBEVEYNLERİN ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK
DAVRANIŞLARI UYGULAMA DÜZEYLERİ İLE EBEVEYN
TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

FATMA TURAN ŞAHİNER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Doç. Dr. Seda SAKARYA

KIRIKKALE-2022

KABUL VE ONAY

Fatma TURAN ŞAHİNER tarafından hazırlanan ‘EBEVEYNLERİN ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK DAVRANIŞLARI UYGULAMA DÜZEYLERİ İLE EBEVEYN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ’ adlı tez çalışması, aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Seda SAKARYA

Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi

İmza.....

Bu tezin kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum.~~

Başkan: Doç. Dr. Fatma ELİBOL

Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Üniversitesi

İmza.....

Bu tezin kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum.~~

Üye: Doç. Dr. Aygen ÇAKMAK

Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi

İmza.....

Bu tezin kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum.~~

Tez Savunma Tarihi: 30/06/2022

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Mehmet Akif KARSLI

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

İTHAF

Anneme ve babama...

ETİK BEYANI

Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarımı kabullendiğimi beyan ederim.

Fatma TURAN ŞAHİNER
Tarih

ÖZET

EBEVEYNLERİN ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK DAVRANIŞLARI UYGULAMA DÜZEYLERİ İLE EBEVEYN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Kırıkkale Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Doç. Dr. Seda SAKARYA

Haziran 2022, 93 sayfa

Bu çalışmanın amacı, ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik davranışları uygulama düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve etkili olabilecek faktörlerin belirlenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu Bursa ili Karacabey ilçesinde ortaokula devam eden 484 çocuğun ebeveyni oluşturmuştur. Veri toplama araçları olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış “Genel Bilgi Formu”, Kesayak (2018) tarafından geliştirilmiş “Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği” ve Özyürek (2018) tarafından geliştirilmiş “Anne Baba Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada “Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği” ve “Anne Baba Tutum Ölçeği” arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Katsayısı ile hesaplanmış, değişkenler açısından yapılan karşılaştırmalarda ise iki kategorili olanlardan parametrikliği sağlayanlar bağımsız gruplar için t testi, sağlamayanlar Mann-Whitney U testi ile ikiden çok kategorili olanlardan parametrikliği sağlayan bağımsız gruplar için tek faktörlü ANOVA, sağlamayanlarda Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği koruma alt boyutu ile çocuk cinsiyet, gelişim alt boyutu ile doğum sırası, yaşama, gelişim ve katılım alt boyutları ile çocuk sayısı, koruma alt boyutu ile anne yaş, gelişim ve katılım alt boyutu ile anne eğitim, gelişim alt boyutu ile baba eğitim durumunun anlamlı farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Anne Baba Tutum Ölçeğinde ise, aşırı hoşgörülü tutum ile çocuk sayısı, baskıcı ve otoriter tutum, aşırı hoşgörülü tutumları ile gelir düzeyi, anne çalışma, baba çalışma, anne eğitim durumunun farklılık oluşturduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği katılım alt boyutu ile Anne Baba Tutum Ölçeği demokratik tutum alt boyutu arasında ($r=0,562$, $p<01$); Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği yaşama alt boyutu ile Anne Baba Tutum Ölçeği demokratik tutum alt boyutu arasında ($r=0,435$, $p<01$) ve Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği gelişim alt boyutu ile Anne Baba Tutum Ölçeği demokratik tutum alt boyutu arasında ($r=0,423$, $p<01$) bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn, çocuk hakları, tutum, ilişki

ABSTRACT

THE STUDY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENTS' APPLICATION LEVELS OF CHILD RIGHTS BEHAVIOURS AND PARENTAL ATTITUDES

Kırıkkale University
Institute of Health Sciences
Department of Child Development, Master's Thesis
Advisor: Assoc. Prof. Dr. Seda SAKARYA
June 2022, 93 page

This study aims to examine the relationship between parents' application levels of child rights behaviours and parental attitudes and to reveal the factors that may be effective. The study group consisted of 484 parents whose children attend secondary school in the Karacabey district of Bursa. "General Information Form" prepared by the researcher, "Parents Child Rights Behaviour Scale" developed by Kesayak (2018) and "Parental Attitude Scale" developed by Özyürek (2018) were used as data collection tools. The relationship between the "Parents Child Rights Behaviour Scale" and the "Parental Attitude Scale" was calculated using the Pearson Correlation Coefficient. When comparing variables, the independent sample t-test was used for two-category variables providing parametricity, and the Mann-Whitney U test was used for those not providing parametricity. Also, variables with more than two categories providing parametricity were analysed by the one-factor ANOVA test and the Kruskal-Wallis H test for those not providing parametricity. As a result of the study, it was observed that there was a significant relationship in terms of Parents Child Rights Behaviour Scale between protection sub-dimension and child's gender, development sub-dimension and birth order, survival, development and participation sub-dimensions and number of children, protection sub-dimension and mother's age, development and participation sub-dimensions and mother's education level and development sub-dimension and father's education level. It was revealed by the Parental Attitude Scale that there was a significant relationship between the over-tolerant attitude and the number of children, oppressive and authoritarian attitudes, over-tolerant attitudes and income level, mother's job, father's job, and mother's education status. On the other hand, a relationship was found between Parents Child Rights Behaviour Scale participation sub-dimension and Parental Attitude Scale democratic attitude sub-dimension ($r=0.562$, $p<01$), between Parents Child Rights Behaviour Scale living sub-dimension and Parental Attitude Scale democratic attitude sub-dimension ($r=0.435$, $p<01$) and between the Parents Child Rights Behaviour Scale development sub-dimension and the Parental Attitude Scale's democratic attitude sub-dimension ($r=0.423$, $p<01$).

Keywords: Parents, Children's Rights, Attitude, Relationship.

TEŞEKKÜR

Tez çalışma sürecinin her aşamasında bilgileri ve fikirleri ile her zaman yol gösterici olan desteğini, yardımını, ilgisini hiçbir zaman esirgemeyen, tüm yoğunluğuna rağmen vakit ayırıp zamanını benimle paylaşan ve hiçbir sorumu yanıtızsız bırakmayan, öğrencisi olmaktan mutluluk duyduğum değerli hocam ve tez danışmanım sayın Doç. Dr. Seda SAKARYA'ya,

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve deneyimleriyle bana katkı sağlayan, yoluma ışık tutan, destekleriyle her zaman yanımda olan sayın Prof. Dr. Gözde AKOĞLU'na, Doç. Dr. Fatma ELİBOL'a, Doç. Dr. Aygen ÇAKMAK'a,

Araştırmadan elde edilen verilerin istatistik analizlerinde yol göstererek, sorularımı sabır ve içtenlikle cevaplayan değerli hocam Doç. Dr. Zülfikar Kaan DENİZ'e

Araştırmaya katılan tüm ebeveyn ve çocuklara,

Tüm eğitim hayatım boyunca verdikleri emek ve destekle bugünlere gelmemi sağlayan, varlıklarıyla bana güç veren anneme, babama, kardeşlerim Emre TURAN'a ve Murat TURAN'a

Hayatımın her aşamasında hiçbir zaman eksilmeyen ilgileri, emekleri, destekleri ve yol göstericilikleriyle yanımda olan anneanneme, dedeme, teyzelerime ve dayılarıma,

Her zaman olduğu gibi yüksek lisans sürecinde de sonsuz anlayışı, desteği ve sabrı ile yanımda olan, beni cesaretlendiren, en iyi çalışma koşullarını sağlamak için her zaman fedakârlıkta bulunan sevgili eşim Fatih ŞAHİNER'e

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ	ix
SİMGELER DİZİNİ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Çocuk ve Çocukluk Kavramı	2
1.1.2. Çocuk ve Çocukluk Kavramının Tarihsel Gelişimi	4
1.2. Çocuk Hakları	12
1.2.1. Çocuk Hakları Kavramı ve Önemi.....	12
1.2.2. Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi.....	13
1.2.2.1. Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi (1924)	14
1.2.2.2. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi (1959).....	15
1.2.2.3. Türk Çocuk Hakları Bildirisi (1963)	16
1.2.2.4. Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989).....	17
1.2.3. Sözleşmenin Çocuğa Tanıdığı Haklar	23
1.2.3.1. Yaşama Hakkı	23
1.2.3.2. Gelişme Hakkı.....	24
1.2.3.3. Korunma Hakkı	24
1.2.3.4. Katılım Hakkı.....	25
1.3. Ebeveyn Tutumları	26
1.3.1. Ebeveyn Tutumlarının Tanımı ve Önemi	26
1.3.2. Ebeveyn Tutumlarının Sınıflandırılması	28
1.3.2.1. Demokratik Tutum	29
1.3.2.2. Baskıcı ve Otoriter Tutum.....	30
1.3.2.3. Aşırı Hoşgörülü Tutum.....	31
1.4. Kaynak Özetleri.....	31

2. YÖNTEM	39
2.1. Araştırmanın Modeli.....	39
2.2. Evren ve Çalışma Grubu.....	39
2.3. Veri Toplama Araçları.....	42
2.3.1. Genel Bilgi Formu.....	43
2.3.2. Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği.....	43
2.3.3. Anne-Baba Tutum Ölçeği.....	43
2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	44
3. BULGULAR VE TARTIŞMA	47
3.1. Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği'nin Bazı Değişkenlere İlişkin Bulguları.....	47
3.2. Anne Baba Tutum Ölçeği'nin Bazı Değişkenlere İlişkin Bulguları.....	58
3.3. Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği ve Anne Baba Tutum Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Sonuçları.....	67
4. SONUÇ ve ÖNERİLER	71
4.1. Sonuçlar.....	71
4.2. Öneriler.....	73
KAYNAKLAR	75
EKLER	88
EK-1 Genel Bilgi Formu.....	88
EK-2 Anket Onay İzni.....	89
EK-3 Etik Kurul Kararı.....	90
EK-4 Valilik İzin Onayı.....	91
EK-5 Ölçek İzni.....	92
EK-6 Ölçek İzni.....	93

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge	Sayfa
2.1. Araştırmaya katılan ebeveynlere ve çocuklarına ilişkin demografik özelliklerin dağılımı	40
3.1. Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre ebeveyn çocuk hakları davranış ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin t testi ve Mann-Whitney U testi sonuçları.....	47
3.2. Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının doğum sırasına göre ebeveyn çocuk hakları davranış ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin tek faktörlü anova ve kruskal-wallis h testi sonuçları.....	49
3.3. Araştırmaya katılan ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısına göre ebeveyn çocuk hakları davranış ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin tek faktörlü anova ve kruskal-wallis h testi sonuçları.....	50
3.4. Araştırmaya katılan annelerin yaşına göre ebeveyn çocuk hakları davranış ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin t testi ve Mann-Whitney U testi sonuçları.....	52
3.5. Araştırmaya katılan annelerin çalışma durumuna göre ebeveyn çocuk hakları davranış ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin tek faktörlü anova ve kruskal-wallis h testi sonuçları.....	53
3.6. Araştırmaya katılan annelerin eğitim durumuna göre ebeveyn çocuk hakları davranış ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin tek faktörlü anova ve kruskal-wallis h testi sonuçları	54
3.7. Araştırmaya katılan babaların eğitim durumuna göre ebeveyn çocuk hakları davranış ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin tek faktörlü anova ve kruskal-wallis h testi sonuçları	56
3.8. Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre anne baba tutum ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin t testi sonuçları.....	58
3.9. Araştırmaya katılan ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısına göre anne baba tutum ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin tek faktörlü anova sonuçları	59
3.10. Araştırmaya katılan ebeveynlerin gelir düzeyine göre anne baba tutum ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin t testi sonuçları.....	60

3.11. Araştırmaya katılan annelerin çalışma durumuna göre anne baba tutum leğinin alt boyutlarına ilişkin tek faktörlü anova sonuçları	61
3.12. Araştırmaya katılan babaların çalışma durumuna göre anne baba tutum leğinin alt boyutlarına ilişkin tek faktörlü anova sonuçları	63
3.13. Araştırmaya katılan annelerin eğitim durumuna göre anne baba tutum leğinin alt boyutlarına ilişkin tek faktörlü anova ve kruskal-wallis h testi sonuçları	65
3.14. Ebeveyn ocuk hakları davranış leği ve anne baba tutum leği alt boyutları arasındaki korelasyon sonuçları.....	67

SİMGELER DİZİNİ

N	: Kişi Sayısı
O.T	: Ortalamalar Toplamı
r	: Korelasyon Katsayısı
sd	: Serbestlik Derecesi
S.O	: Sıra Ortalaması
S.S	: Standart Sapma
\bar{x}	: Ortalama
%	: Yüzde

KISALTMALAR DİZİNİ

Akt:	Aktaran
ANOVA:	Tek Yönlü Varyans Analizi
COVID:	Koronavirüs Hastalığı
TDK:	Türk Dil Kurumu
UNESCO:	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNICEF:	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
V.b.:	ve benzeri
Yy:	Yüzyıl

1. GİRİŞ

Çocuk hakları; bütün çocukların sevgi ve güven dolu bir ortamda büyüdüğüleri, sahip oldukları en üst düzey potansiyellerine erişme imkânına sahip olarak geliştikleri, oyun oynadıkları, eğitim gördükleri, öğrendikleri, fiziksel ve ruhsal açıdan sağlıklı oldukları, şiddetten ve yoksulluktan uzak olan çocukluğu ifade etmektedir (Kurt, 2012). Bu bağlamda çocuk hakları, bütün çocukların yaşama, korunma hakları ve sağlıklı bir gelişimsel süreç geçirmeleri açısından oldukça önemlidir (Çavuş, 2019). Ulusların gelişmeleri, refah ve mutluluk içinde yaşamaları; çocukların her açıdan sağlıklı bir şekilde büyümelerine destek olup yetenekleri bağlamında gelişmelerini sağlamalarına bağlıdır (Akyüz, 2020). Çocukların bu haklara sahip olarak yetişmeleri sağlıklı aileleri, bu aileler ise, güçlü ve sağlıklı toplumların oluşmasını sağlayacaktır (Kurt, 2016). Ebeveyn tutumları, ebeveynlerin çocuklarına yönelik sahip oldukları davranış kalıpları, belli şekillerde davranma yolunda edindikleri eğilim ve yönelim olarak tanımlanmaktadır (Uzunel, 2016). Çocukların her yönden sağlıklı bireyler olarak büyüüp gelişmeleri için ebeveyn tutumlarında doğru yaklaşımların olması gerekmektedir (Şölen, 2020). Bunun sebebi ebeveyn tutumlarının; çocukların kişilik özelliklerine, benlik algılarına, sosyal çevrelerine, çevrelerindeki insanlarla ilişkilerine, yaşamı anlamlandırmalarına özetle hayatlarına etkilemesidir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016; Özyürek, Özkan, Bedge ve Yavuz, 2019). Buna ilişkin olarak, literatür incelendiğinde hem çocuk haklarının hem de ebeveyn tutumlarının çocukların yaşamına önemli ölçüde etki eden bunun yanı sıra sağlıklı bireyler ve refah toplumlar için ne kadar önem taşıyan kavramlar oldukları görülmektedir (Shumba, 2003; Özdemir-Doğan, 2017; Çavuş, 2019; Akyüz, 2020). Ebeveyn tutumlarının ve çocuk haklarının kapsadıkları içeriklerin bu kavramların birbirlerinden uzak olmadıklarını, birbirlerine dair ipuçları verebileceklerini göstermektedir. Bununla ilgili olarak; katılım hakkı çocuğun karar verme süreçlerinde aktif olmasını belirtilirken, demokratik tutuma sahip ailelerde çocuğu ilgilendiren ya da ailenin karar alma süreçlerinde çocukların da fikirlerine başvurulup düşüncelerini göz önünde bulundurulur (Demiriz ve Öğretir, 2007). Ailede kurallar oluşturulurken çocuklar dahil tüm bireylerin hak ve sorumlulukları dikkate alınır

(Uygun, 2018). Çocuğun gelişim hakkı; çocuğun oyun oynama, eğlenme, eğitim, düşünce özgürlüğü gibi haklarını içerirken, baskıcı ve otoriter tutumda çocuğun ilgi, yetenek ve istekleri dikkate alınmaz, çocukların kendi kararlarını alamamaları kendilerini gerçekleştirememelerine neden olur (Özyürek ve Tezel-Şahin, 2017; Şanlı, 2007; Dağ, Doğan, Sazak, Kaçar, Yılmaz, Doğan ve Arıca, 2015). Çocuğun yaşama hakkında, onu bütün tehlikelerden korumanın gerekliliğinden bahsedilmiştir; aşırı hoşgörülü tutumda çocuk üzerindeki kontrol düşük olmakla birlikte çocuğa tanınan özgürlüklerde de bir sınırlama yoktur. Kimi zaman ihmal boyutuna varan hoşgörü durumu da mevcuttur (Taner-Derman ve Başal, 2013; Canabakan-Koç, 2015; Kurt, 2016).

Ebeveynlerin çocuk haklarını bilmeleri ve bu hakları çocuklarına sağlamaları, bunun yanı sıra çocuklarını olumlu ebeveyn tutumlarına bağlı olarak iyi bir aile ortamında yetiştirmeleri gerekir. Bunun nedeni; çocukların sahip oldukları hakların onlara sağlanması ve iyi ve sağlıklı bir aile ortamında büyüyüp gelişmeleri, onların hayatlarına etki eden ve hatta hayatlarını biçimlendiren en önemli unsurlar olmasıdır. Dahası, çocukların sahip oldukları haklar çerçevesinde ve bununla birlikte olumlu ebeveyn tutumlarına ilişkin olarak sevgi, güven, değer, saygı dolu bir ortamda büyüyüp gelişmeleri sağlıklı bireyler olmalarını sağlayacaktır. Bu sağlıklı bireylerin kurduğu aileler, refah düzeyi yüksek, sağlam toplumların gelişmesine destek sağlayacaktır. Bu nedenlerden dolayı; ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeyleri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi önemli görülmüştür.

Araştırma, ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik davranışları uygulama düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve etkili olabilecek faktörlerin ortaya konulması amacıyla yapılmıştır.

1.1. Çocuk ve Çocukluk Kavramı

Çocuk ve çocukluk kavramı ele alındığında bu kavramların tarihsel ve kültürel pek çok yönü olduğu için bulunduğu çağa, topluma, kültüre ve uygarlık durumuna göre değişkenlik gösterdiği dikkat çekmektedir. Dolayısıyla tek, genel geçer, kapsayıcı bir tanım yapılamamaktadır (Öktem, 2012).

Çocuk ve çocukluk kavramları birbirinden farklı kavramlardır (Şahin, 2020). Türk Dil Kurumu sözlüğünde çocuk, '*Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde*

bulunan oğlan veya kız”; çocukluk ise *“İnsan hayatının bebeklikle ergenlik arasındaki dönemi”* şeklinde ifade edilmiştir (Türk Dil Kurumu [TDK], 2019). Çocukluk, doğumdan erişkinliğe kadar davranışsal ve duygusal gelişimden dolayı özel olarak ilgilenmeyi gerektiren bununla birlikte yetişkinlik evresini de etkileyen bir dönem olarak kabul edilmektedir (Nacaroğlu, 2011; Uçuş, 2013). Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuğu bütün toplumları içerecek genel bir ifadeyle *“18 yaşın altındaki birey”* şeklinde tanımlamaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesine göre çocukluk kavramı devletin yasaları doğrultusunda, çocukluğun bitiminin daha önceki yaşlarda gerçekleşmiş sayılmadığı takdirde, 18. yaş itibarı ile sonlanması olarak ifade edilmektedir (Unicef, 2019) (akt. Şahin, 2020).

Psikoloji, tıp, hukuk gibi her disiplin alanı kendi konuları perspektifinde çocuk kavramını tanımlamışlardır. Çocuk kavramının yaş aralıkları, ne zaman sona erdiği, yüklenen anlamlar tanımlamayı yapan disiplin alanına göre farklılaşmaktadır. Dolayısıyla her disiplin alanına ait kendi içinde farklı ancak birbiriyle benzerlik gösteren çocuk tanımlamaları mevcuttur (Tepetaş - Cengiz, 2018; Çarıkçı, 2019).

Psikolojide yaş doğrultusunda çocuk kavramının sınırlarını net olarak belirlemek çok zordur. Bunun nedeni, insan gelişiminin kalıtım, sosyo-kültürel, ruhsal faktörler doğrultusunda bireysel bir süreç olarak ilerlemesidir. Bu açıdan bakıldığında psikoloji biliminde çocuk kavramı, doğumundan itibaren erinlik dönemine kadar geçen süreçte olan kişi olarak tanımlanmakla beraber gelişim psikolojisinde *“genç insan”* ifadesi kullanılmaktadır (Akyüz, 2020).

Tıp alanında çocuk kavramı, genellikle psikoloji alanındaki çocuk kavramı ile aynı şekilde tanımlanır. Bunun nedeni ise, tıp biliminde çocuk gelişiminin esas alınmasıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hastanelerde alınacak olan hizmetler için on sekiz yaş sonrasındaki bireyler çocuk hastane ve polikliniklerine değil yetişkin birimlerine başvurumaktadırlar (Tepetaş-Cengiz, 2018).

Hukuk alanında çocuk kavramı, küçüğün yetişkinden farklılaştırılması bununla birlikte ebeveynlerine ilişkin soybağını göstermek üzere iki ayrı şekilde kullanılmaktadır. İlk kullanım bağlamında, hukukta belli bir yaş altı çocuk sayısı. Fakat hukukun çeşitli alanlarında çocukların fiziken, ruhen ve ahlaki açıdan güvenliklerini sağlamak için bahsedilen on sekiz yaş altında da yaş sınırlamaları mevcuttur. Örneğin Türk hukukuna göre, çocuğun suça sürüklenmesi durumunda on

iki yaş altında cezai sorumluluk bulunmamaktadır. İş hukukuna göre on beş yaş altı çalıştırılmaz. Özetle, hukuki açıdan çocuk kavramının ne anlam taşıdığı, çocuğun hangi yaş aralıklarında yardım ve korunmaya gereksinim duyduğu sorusunun cevabına göre değişkenlik gösterir (Akyüz, 2020).

Franklin (1993), çocuk kavramı ile ilgili görüşlerini açıklarken beş önemli noktaya vurgu yapmıştır. Birincisi, çocukluk tarihsel olarak değişkenlik gösteren kültürel bir özelliğe sahiptir. Tek bir döneme ait evrensel deneyim değildir. İkincisi, özellikle yasalarda çocukluk ve yetişkinlik arasındaki çizgi tutarsızdır. Buna ilişkin olarak bireyler kimi faaliyetler için çok küçük görülürken kimi faaliyetler için yetkili olarak görülebilmektedirler. Üçüncüsü, çocuklar negatif ifade şekliyle ‘*yetişkin olmayanlar*’ olarak belirtilmektedir. Çocukluk, bebeklikten itibaren on sekiz yaşına kadar geniş çaplı bir dönemi kapsamaktadır ve oldukça farklı yetenekleri, becerileri, gereksinimleri barındırmaktadır. Dolayısıyla genç bireyler için uygun olan bir durum başka bir grup için aynı uygunluğu sağlamayabilir. Dördüncüsü, çocuk kavramı kronolojiden bağımsız mevcut güçle ilgilidir. Bireyin çocuk olarak adlandırılması için genç olmasına gerek yoktur. Çocuk nedir ? sorusu dönemin otoriteleri tarafından cevaplanmaktadır. Beşinci ve son olarak ise, çocukluk çok yeni bir buluştur içerikleri dikkat çekmektedir.

Çocuğun ve çocukluk döneminin doğru bir şekilde anlaşılması, tarihsel süreç boyunca geçirdiği değişimlerin, aşamaların araştırılması çocuklara ilişkin yanlış uygulama ve tutumların ortadan kaldırılmasını sağlayarak daha mutlu çocukların ve dolayısıyla daha mutlu toplumların meydana gelmesine olanak sağlayacaktır (Sağlam ve Aral, 2016).

1.1.2. Çocuk ve Çocukluk Kavramının Tarihsel Gelişimi

Çocukluk dönemi, geçmişten günümüze kadar geçen süreçte; toplumun, din adamlarının, eğitimcilerin, devlet yöneticilerinin, bilim insanlarının, düşünürlerin çocukla ilgilenen herkesin kendi görüşlerini ifade ederek açıklamaya çalıştıkları özel bir dönemdir (Sağlam ve Aral, 2016).

Çocukluk kavramı, yaşam sürecinin doğal ve değişmeyen halkalarından biri olup sosyo-kültürel bir niteliğe sahiptir. Bu sebeple, diğer toplumsal kavramlara benzer olarak norm ve değerler çerçevesinde belirlenir (Akyüz, 2020). Bunun yanı sıra bir toplumun kültürel ve tarihsel süreci boyunca gelişir (Tan, 1994). Dolayısıyla

yaşanılan coğrafyaya, içinde bulunulan toplumsal çevreye, dini ve kültürel bakış açısına, sosyal ve ekonomik durumlara, çeşitli toplumlara, farklı tarihsel devirlere ve hatta aynı toplumun farklı kesimlerine göre değişiklik göstermektedir (Tan, 1989; Dirican, 2018; Arslan-Kılıçoğlu ve Aral, 2020).

Çocuk ve çocukluğa ilişkin tanımlamalar tarihsel süreç boyunca değişiklik gösterdiği için farklı yansımalara sahip olmuştur. Toplumun çocuğa sağladıkları ve çocuktan beklentisi, çocuğun nasıl tanımlandığıyla doğrudan ilişkili olmuş, toplumlar ve kültürler de çocukluklarını fikir ve düşüncelerine bağlı olarak şekillendirmişlerdir (Erdiller, 2019). Dirican (2018), toplumların çocukluk algısına yükledikleri anlamın, çocuğun sorumluluklarını, ona verilen ya da verilmeyen hakları, görecekleri eğitimi, çocuktan beklentilerini ve yetiştirmek istedikleri insan tiplerini de kapsadığını ifade etmiştir. Örneğin; eski Yunan'da sadece erkek çocuklar için eğitim hakkı gözetilmiş, kız çocuklar için eğitim söz konusu olmamıştır.

Çocuk ve çocukluk kavramlarının daha iyi anlaşabilmesi için tarihsel süreç içerisinde dönemseller olarak yaşadığı değişimleri incelemek gerekmektedir.

- Eski Toplumlarda Çocuk ve Çocukluk

Çocuk, eski dönemlerden itibaren toplumların ilgilendiği bir varlıktır. Bu ilgi çocuğun içinde bulunduğu zamana, topluma, bu toplumun kültürel ve sosyal gelişimine, egemenlik koşullarına bağlıdır (İnan, 1968a). Eski dönemlerde, insanların çocuğa çocuk olduğu için değil gelecekte bir yetişkin olacağı için değer verme eğiliminde oldukları ifade edilmektedir (Marlow, 1977). Örneğin, Çatalhöyük civarında yaşamış medeniyetlerde çocuklar yetişkin sayılmadıklarından dolayı yetişkinler için temiz anlamını ifade eden evin "kuzeyine" değil, günlük yaşantının gerçekleştiği, ocağın yer aldığı "kirli" anlamını taşıyan alanlara gömülüyorlardı (Yurdakök, 2016). Bu dönemlerde çocuğun yaşadıklarıyla annesinin yaşadıkları aynıydı. Anne ve çocuk kölelerden sadece biraz daha iyi durumda görünmekteydiler. Anne ve çocuk alınıp satılıyor, fiziksel şiddete uğruyor, kurban ediliyorlardı (Yörükoğlu, 2000). Eski çağlarda ilkel topluluklar yiyecek ihtiyaçlarını karşılamak, vahşi hayvanlardan ve şiddetli hava şartlarından kendilerini koruyarak yaşamlarını devam ettirmek amacıyla sürekli göç halindeydiler. Bu topluluklar, kendi içlerinde belirledikleri kurallara göre güçlü kişilere olumlu bakarken, engelli doğan bebekleri, hasta ya da zayıf çocukları ölüme terk etmişlerdir (Marlow, 1977). Bununla birlikte,

bazı ilkel kavimler yılın istenmeyen zamanlarında ya da istenmeyen cinsiyette dünyaya gelen bebekleri de ölüme terk etmekteydiler (Çavuşoğlu, 2013). Kimi ilkel kavimler ise, doğayı yöneten güçlere inanmaktaydı. Bu ilkel kavimler, engelli bir bebeğin doğumunun daha önce yaptıkları hatalarının cezası olarak doğaüstü güçler tarafından kendilerine gönderildiğine inanmaktaydılar (Marlow, 1977). Eski toplumlarda çocuk, ailesine ekonomik olarak yarar sağladığı derecede değerli olarak algılanmaktaydı (Yörükoğlu, 2000). Bu doğrultuda istenen ve istenmeyen çocuk ayrımı vardı. Ekonomik olarak yarar sağlamayacak durumda olan hasta, zayıf çocuklar toplumun dışında bırakılmakta hatta yaşamlarının sona erdirilmesi durumu bile söz konusu olmaktaydı (Akyüz, 2020). Eski dönemlerde yaşanan bu olumsuz durumlardan dolayı bazı bebeklerin annelerinin koruması sayesinde hayatta kaldıkları düşünülmekle birlikte (Marlow, 1977) yerleşik düzene geçerek ilkel tarıma başlayan toplumlarda yapılan kazılarda anneleri ve 2-3 yaşlarında çocuklara ait gömüler de bulunmaktaydı (Başaranbilek, 1994).

- Antik Dönemde Çocuk ve Çocukluk

Antik döneme bakıldığında çocuklara ilişkin yaklaşımlara yönelik çok az bilgi mevcuttur. Antik Yunan'da kullanılan dil incelendiğinde hem çocuk hem de genç kavramları için ifade ettikleri kelimelerin bebeklik ve yaşlılık arasındaki her dönemi içerdiği için son derece belirsiz olduğu görülmektedir (Postman, 1995). Eski Yunan edebiyatında çocuklara ne isim konulacağına dair belirsizlikler mevcuttur, dolayısıyla eski Yunanlılarda net bir çocukluk kavramının mümkün olmayacağı ortaya konmaktadır (Akyüz, 2020). Eski Yunanlıların çocuk resimleri yapmaya değer vermedikleri ve günümüze kadar ulaşan heykellerin hiçbirinde çocuk heykeli bulunmadığı dikkat çekmektedir (Postman, 1995). Köleci uygarlık olarak ifade edilen eski Yunan'da, babalar çocukları üzerinde mutlak ve sınırsız hakimiyete sahipti. Babaların çocuklarını cezalandırdıkları, fiziksel şiddet uyguladıkları ve hatta öldürebildikleri belirtilmektedir (Yörükoğlu, 2000). Eski Atina'da, Aristo'nun yaşadığı dönemde çocukların öldürülmesine karşı ne ahlaki ne de yasal bir kısıtlama olmadığı ifade edilmektedir. Aristo, çocukların öldürülmesine karşı kısıtlamalar olması gerektiği görüşünde olmasına rağmen bu duruma ilişkin çok fazla tepki göstermemiş, girişimlerde bulunmamıştır (Postman, 1995). Bununla birlikte Aristo'ya göre, baba ve çocuk arasındaki ilişkinin düzenlenmesini sağlayacak bir hak söz konusu değildi. Hakla ilgili bir kural, eşit ve özgür olan kişiler arasında

sağlanabilirdi. Çocuk kesin bir şekilde babasının mutlak hakimiyeti altında olduğu, onunla bir olduğu için haksız uygulamalara maruz kalma diye bir sorundan bahsedilemezdi (Bumin, 2013). Eski Yunan döneminde, kız çocuk ve erkek çocuk arasında ayırım yapılmaktaydı. Erkek çocuklar belli hak ve imkânlarla sahipken, kız çocukları bu haklardan yoksundu (Doğan, 2000; Şahin, 2020). Eski Yunan filozofları akıl, kavrayış, yetenek olarak erkek çocukların kız çocuklarından daha üstün olduklarını öne sürmekteydiler (Erkut, Balcı ve Yıldız, 2017).

- Eski Roma Döneminde Çocuk ve Çocukluk

Roma hukukuna göre, çocuklar babalarının mutlak hakimiyeti altındaydı. Baba, çocuklarını yargılama, cezalandırma, fiziksel şiddet uygulama, yaşama hakkına son verme yetkilerine sahipti. Aile babasının bu yetkilerini, kısıtlayacak ya da denetleyecek bir merci bulunmamaktaydı (Doğan, 2000; Akyüz, 2020). Devletin gücünün zamanla artması ve aile ilişkilerine müdahale edilmesi ile beraber babanın çocuk üzerindeki hakimiyeti zayıflatılmıştır. İmparator I. Konstantin döneminde babanın çocuğun yaşama hakkına karar verme yetkisi sonlandırılmıştır (Akyüz, 2020). Aile kavramı, Roma toplumu için oldukça önem taşımaktadır. Bu nedenle, çocuğun okulda göreceği eğitimden önce evde verilen eğitim daha fazla önemsenmekteydi (Erdemir ve Erdemir, 2012; İnal, 2018). Erkek çocuklar askeri, siyasi, idari görevler için eğitim görürken kız çocuklar okuma yazma öğrenmekte, gelecekte iyi bir eş ve anne olmak amacıyla eğitim görmekteydi (İnal, 2018; Gönenç, 2010). Romalılar, gelenek ve göreneklerine oldukça bağlı olduklarından çocuklarını bu anlayışla yetiştirmişlerdir. Bununla birlikte Roma toplumunda çocuk sahibi olmak, ailenin genişlemesini ve güçlenmesini ifade etmekte, itibarını artırmaktaydı. Örneğin, Julia yasasına bakıldığında üç çocuk sahibi olan vatandaşlar idari görevlere atanmada avantajlı konumdaydılar (Erdemir ve Erdemir, 2012).

Eski Roma'da, diğer antik toplumlara göre kadınların erkeklerle biraz daha eşit konuma sahip oldukları belirtilmektedir (Elkind, 1999). Eski Atina anlayışından farklı olarak, çocuklara Roma kültür ve eğitiminin verilmesinden annenin ve babanın sorumlu olduğu ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra, kız ve erkek çocukların eğitilmiş bir birey, ileride iyi birer Roma vatandaşı olmak için yetiştirilmeleri konusunda kadınlar desteklenmekteydi (Gönenç, 2010).

Roma toplumunda çocuk, bir yandan babanın mutlak otoritesi altındayken diğer

yandan gücü, geleceği simgeliyordu. Bu dönemde görülüyor ki, çocukluk algısı bir tezatlık içerisindedir ve çocuğun neyi ifade ettiği ve nasıl tanımlanması gerektiği konusunda belirsizlik taşımaktadır (Kösesoy, 2019).

- İslamiyet Öncesi ve Sonrası Dönemde Çocuk ve Çocukluk

Eski Türklerde, babaerkil bir aile yapısı mevcuttu. Çocuğun velayet hakkı babaya ait olmakla birlikte babanın olmadığı durumlarda, anne bu hakkı kullanma yetkisine sahipti (Akyüz, 2020). Çocuklar, toplumun töre kuralları çerçevesinde, ebeveynleri tarafından yetiştirilmekte ve eğitilmekteydi (Akyüz, 2000). Çocuğu olmayan aileler toplumda iyi karşılanmazdı. Bu sebeple bu aileler ebeveynleri olmayan çocukları evlat edinmekteydiler (Akyüz, 2020). Türk kültüründe ‘*yetişkin çocuk*’ profili görülmektedir (Torun, 2011). Eski Türkler göçebe topluluklardı. Bu topluluklarda çocukluk dönemi, hızlı bir şekilde geçirilmesi gereken bir dönem olarak görülmekteydi. Bunun nedeni, çetin doğa koşullarına uyum sağlayacak ve bu zorlukları paylaşacak yetişkin, güçlü bireylere ihtiyaç duyulmasıydı. Eski Türklerle ilişkin destan, masal ve öykü gibi eserlerde çocukların kısa zamanda yetişkin olduklarını belirten betimlemelere sıkça rastlanmaktadır. On yaşında ok kullanan, kahramanlıklar sergileyen ‘*yiğit yetişkinler*’ bu betimlemelere örnek olarak gösterilebilir (Doğan, 2000). Türk kültüründe çocuğun yeri ve değerine, çocuğa bakış açısına dair Dede Korkut Hikayeleri önemli bilgiler içermektedir. Bu hikayelerde çocuğa, çocuğun yetiştirilmesi konularına oldukça önem gösterildiği görülmektedir (Yalçın ve Şengül, 2004). Orta Asya’da bulunan Türklerin göçebe bir yaşam sürmeleri eğitim sistemlerine de yansımaktaydı. Zorlu doğa koşullarına dayanmak, spor, avcılık, binicilik, hayvancılığa ilişkin bilgiler yetişkinler tarafından çocuklara öğretilmekteydi. Her yaş grubuna özgü sorumluluklar ve sergilenmesi beklenen davranışlar bulunmaktaydı. Bir çocuk, kahramanlık sergiledikten sonra bir isme sahip olmakta ve evlenebilmekteydi (Türk Kültürüne Hizmet Vakfı, 1985) (akt. Çetinkaya, 1998). Göçebe Asya kültüründe çocukların, göçebe yaşam şartların da dahi olsa sevgi, ilgi ve korumalı bir ortamda büyütüldükleri görülmektedir (Kurt, 2016). Ayrıca, Türklerde kız ve erkek çocukları arasında ayırım gözetilmediği ifade edilmektedir (Aksoy, 2011).

Türklerin İslamiyet’i kabul etmeleriyle birlikte İslam hukuku uygulanmaya başlanmıştır. Çocuğun velayet hakkı sadece babaya ait olmuştur (Akyüz, 2020). İslam’ın kaynaklarından olan ayet ve hadislerde, çocukluğun yetişkinlikten ayrı, özel

bir ‘‘biyolojik’’ d6nem olduğunu, yetişkinliğe bir hazırlık ve yetişme s6recinden sonra geçildiğini, çocuğun yetiştirilmesinde ise asıl g6rev ve sorumluluğun yetişkinlerde olduğunu belirten ifadeler yer almaktadır. İslam’da, çocukluktan yetişkinliğe geçerken biyolojik koşul, buluğ çağına girilmesidir. Buluğ ağına girene kadar, ocuk yaptıklarından sorumlu tutulmamaktadır (Tan, 1994). Yerleşik hayata geçmeleri ve İslamiyet’i kabul etmeleriyle T6rklerin çocukluk anlayışında değişiklikler olmuştur. Çocukluk d6neminde eğitime 6nem verilmesi gerektiği d6ř6ncesi yoğunlaşmıştır. 6nceden sadece yetişkinlerin alması gereken bilgi ve eğitim, çocuklar için de gerekli g6r6lm6řt6r. Bu nedenle çocukların eğitim hayatı için mektep, k6t6phane ve medreseler açılmıştır. Dolayısıyla ocuklar zamanlarının çoğunu yaşitlarıyla birlikte geçirme fırsatına sahip olmuşlardır. Bununla birlikte çocukların eğitim anlayışında katı disiplin uygulamaları olduğu dikkat çekmektedir (şimşek, 2013).

- Orta ağ D6neminde ocuk ve ocukluk

Orta ağ ocuklar için zorlu bir d6nem olmuştur (Sağlam ve Aral, 2016). Bu ağda, çocuklar için katı disiplin kuralları olmakla birlikte cezalandırmalar oldukça ağırdı. Orta ağda çocukluk imgesi mal ya da k6lelik d6ř6ncesi ile tutarlı ‘‘eşya’’, ‘‘m6lk parçası’’ olarak kabul edilmekteydi (Elkind, 1999). Kilisenin ortaya çıkardığı olumsuz çocukluk imgesine g6re, çocuklar g6nahkar olarak nitelendirilmiş ve k66msenmişlerdir. Çocuklar, g6nahkarlıktan kurtarılmak için vaftiz edilmişlerdir (İnal, 2007).

Orta ağda insanlar, çocukluğu yaşamın 6zel ve farklı bir evresi olarak g6rmemektedirler. Çocuklar, beş- yedi yaşlarında yetişkinliğe erişmekte, beş-yedi yaşlarına kadar ise bebek olarak g6r6lmekteydi. Ayrı bir çocukluk d6nemi yoktu (Gander ve Gardiner, 2004). ocukluğun yedi yaşında bitmesinin nedeni çocuğun yetişkinlerin s6yledikleri ve anladıkları şeyleri aynı şekilde geereştirme becerisine sahip olmasıydı (Postman, 1995). Çocuklar, yedi-sekiz yaşlarında aileleri tarafından iş yaşamına zorlanarak bağ bahçe, arazi, tarla, çiftliklerde çalışmaya g6t6r6l6rlerdi (Doğan, 2000). Orta ağda, tıbbi bilgi eksikliği, bebek bakımı konusunda yetersiz bilgi, bebeklerin ihtiyaçlarını anlayamamaktan kaynaklı ihmal, çocuklara karşı k6t6 davranışlar, çocukların bağışıklık sisteminin zayıf olması, bununla birlikte istenmeyen ocuk algısı ve salgın hastalıklar nedeniyle çok fazla ocuk 6l6m6 geereşmiştir. 6yle ki ocuk 6l6mleri, orta çağa 6zg6 belirgin bir toplumsal olgu

haline gelmiştir. Ayrıca ölüm oranlarının bu kadar yüksek olması nedeniyle aileler çocuklarıyla duygusal bağ kurmamakta ve altı yaşına kadar çocuklar aile üyesi olarak sayılmamaktaydı (Postman, 1995; Doğan, 2000; Yörükoğlu, 2000; Gander ve Gardiner, 2004; Genç, 2016). Bu çağda çocuklar ‘*küçük yetişkinler*’ olarak görülmektedir (Genç, 2016). Döneme ait tablolarla çocuklar yetişkin giysileri içerisinde, yetişkin bir yüz ifadesi ve yetişkin vücut oranlarıyla betimlenmiştir (Gander ve Gardiner, 2004). Philip Aries, 1960’ta yayımladığı Eski Dönemlerde Çocuk ve Aile Yaşamı isimli kitabıyla çocukluk tarihi alanına öncülük etmiştir. (Şahin, 2020). Bu eserde, çocukluğun değişmez bir kavram olmasına ilişkin varsayımları eleştirmektedir. Bununla birlikte 15. ve 16. yüzyıllardan önce çocukluk olgusunun var olmadığını ileri sürmektedir (Tan, 1994).

- Modern Çağ Döneminde Çocuk ve Çocukluk

Avrupa’da orta çağ sonrasında, sosyo-kültürel, dini, ekonomik, politik alandaki gelişmeler sonucunda yeni bir çocukluk anlayışı ortaya çıkmıştır (Postman, 1995). Rönesans, aydınlanma, sanayileşme, kentleşme, kapitalizm ve burjuvazinin gelişimi, bilim ve teknolojiye ilişkin ilerlemeler toplumsal yaşamı ve toplumun yapısını değiştirmiştir. Toplumsal yapıdaki bu değişim, toplumun çocuğa olan bakış açısını ve çocuk anlayışını da etkilemiştir (Yurtsever, 2009; Karakuş ve Öztürk, 2017; Çarıkçı, 2019). Postman (1995)’a göre, çocukluk kavramının gelişmesinde matbaanın keşfi önemli bir etkidir. 16. yy’da matbaa ve geniş kitleli okuryazarlığın sonucunda yeni bir iletişim alanı gelişmiş ve matbaa ile yazılı basımların çoğalması, okuma becerisine dayalı yetişkin tanımlaması ile yeni bir çocukluk anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu anlayışa göre, çocukların yetişkinliğe geçebilmeleri için okuma-yazmayı öğrenmeleri, eğitim görmeleri gerekmektedir. Bu durum okul kavramının yeniden oluşmasını sağlamış ve eğitimin zorunlu sayıldığı bir çocukluğu meydana getirmiştir. İnal (2007)’a göre, modern çocukluk düşüncesinin temeli burjuvazi ve bilime dayanmaktadır. Burjuvazi ailesinin ortaya çıkmasıyla birlikte duygusal yaklaşım, çocuğa özel ilgi gösterilmesi, uygun ve ölçülü bir eğitim, disiplinli bir yaşam temposu çerçevesinde yeniden tanımlanması, çocukluğun farklı ve özel bir yaşam dönemi olarak anlaşılmasına yol açmıştır. Burjuvazinin annelik, çocuğun bakımı, ebeveyn-çocuk ilişkisi gibi getirdiği yeniliklerle, baba-oğul ilişkisi yerine anne-çocuk ilişkisi ön plana çıkmıştır. Burjuvazi, yeni görgü kuralları oluşturarak ve çocukların bulunduğu ortamlarda yapılmaması gerekenler kural haline getirerek modern

anlamdaki çocukluğu biçimlendirmiş ve çocuklara ayrı isimlerin verilmesi, kendilerine ait odaların olması, çocuk kıyafetleri ve çocuk oyunlarının ortaya çıkması gibi birçok yeniliği beraberinde getirmiştir (Karakuş ve Öztürk, 2017). Çocuklar, modernitenin etkisiyle birlikte dikkate alınarak bilimsel çalışmaların odak noktası olmuşlardır (İnal, 2007). Modern çocukluk paradigması, 18. yy'da ortaya çıkan aydınlanma düşüncesinden ve bu dönemin öncü düşünürleri J.J. Rousseau ve John Locke'tan etkilenmiştir (Tan, 1994). Rousseau, "*Emile*" adlı eserinde çocukluğu, önem ve hassasiyet gerektiren, yaşamın özel bir evresi olarak ifade etmektedir. Rousseau'ya göre, çocukluk dönemi, kendi içerisinde güçlükleri, özgürlükleri, engelleri, zorunlulukları barındırmaktadır (Erbay, 2019). Rousseau'nun çocuğa bakış açısı "*Romantik Çocuk Anlayışı*" olarak ifade edilmektedir. Bu anlayış şu şekilde açıklanabilir: Birincisi, çocuk yetişkin bir birey değildir. İkincisi, her şey doğduğunda iyidir. Çocuklarda kötülük yoktur, onlar masum ve zayıftırlar. Çocuğun masumiyetinin korunması yetişkinlerin sorumluluğundadır. Yetişkinlerin çocuklara karşı olan bu sorumluluğu, çocukluğun yaşamın özel bir evresi olduğunun onaylanması ile anlamlı hale gelir. Üçüncüsü, çocuk eğitimi çocukların doğuştan sahip olduğu yetenekleri geliştirecek şekilde olmalıdır. Müdahale ve zorlama çocuğu hem ruhsal olarak zedeler hem de çocuğun yeteneklerini olumsuz şekilde etkiler (Doğan, 2000; Erdiller, 2018; Yavuzer, 2019). J. Locke'un ortaya koyduğu "*Protestan Çocuk Anlayışı*" adlı görüşü, çocuğu geleceğin vatandaşı olarak betimlemektedir (Tan, 1994). Locke, yeni doğan bebeğin zihnini boş bir levhaya benzetmektedir. Çocuk, doğuştan ne iyi ne de kötüdür çevreden edindiği deneyimler ve alacağı eğitim sonucunda şekillenecektir. Bununla birlikte Locke, ebeveynlere çocuk yetiştirmeye ilişkin önerilerde bulunmuş, erken dönemde çocukluk eğitiminin önemine vurgu yapmış, çocukların dünyayı keşif sürecinin ebeveynleri tarafından desteklenmesi gerektiği görüşünü ileri sürmüştür (Onur, 2005; Wall, 2008; Erdiller, 2018).

20. yy'da çocuk, ulusun geleceğini tayin eden en önemli insan kaynağı şeklinde ifade edilmektedir (Akyüz, 2020). Bununla birlikte, bu yüzyıl düşünürlerin, eğitimcilerin ve psikologların çocuklarla çalışmaları, onların gelişimlerine dair fikirler öne sürmedeki ilgi ve çabaları, çocuk hakları kavramının doğması, çocukların iyi oluşları ve sağlıkları konusunda farkındalığın artması nedeniyle "*çocuk yüzyılı*" olarak da ifade edilmiştir (Gander ve Gardiner, 2004; Khoury-Kassabri ve Ben-Arieh, 2009).

20. yy. çocuk paradigması üç esas varsayıma sahiptir. Bunlar; çocuklar, yetişkinlerden ayrıdır veya çocuklar biyolojik olarak özel bir kategori oluştururlar ve çocukların yetişkinlik için hazırlanması gereklidir. Çocukların yetiştirilmesinden sorumlu olanlar yetişkinlerdir olarak sıralanmaktadır (Tan, 1994).

1.2. Çocuk Hakları

1.2.1. Çocuk Hakları Kavramı ve Önemi

Çocuk hakları, insan haklarının ve anayasal temel hakların 0-18 yaş arası çocuklara da tanınmasıyla oluşmuştur. Çocuk hukukunun esas konusu çocuk haklarıdır. Bu nedendir ki çocuk hukuku çocuk hakları ile özdeşleştirilmektedir (Serozan, 2017). Bununla birlikte, çocuk hakları insan haklarından meydana gelmiştir ve yapısı insan hakları esas alınarak hazırlanmıştır (Uçuş ve Şahin, 2012). Çocuk hakları, çocukların gelişimsel ihtiyaçlarından dolayı özel insan haklarına sahip olmaları anlamını taşır (Akyüz, 2000).

Hukuki olarak çocuk hakları, çocuk hukukuna ilişkin kurallar ile düzenlenen, yargı organları tarafından gerçekleştirilen koruma yollarına kavuşturulmuş haklardan meydana gelmektedir (Akyüz, 2020). Uçuş ve Şahin (2012) 'e göre çocuk hakları, çocukların sahip oldukları yetkiler ve kazançlardır. Çocuk hakları, dünyadaki tüm çocukların kanuni ve ahlaki açıdan sahip oldukları yaşama, gelişme katılım, korunmaya ilişkin temel haklarını belirleyen evrensel bir kavramdır (Öztürk-Samur, 2020). Nelsen (1998), çocuk haklarını çocukları olumsuz etkileyecek tüm durumlardan korumayı, sağlıklı sosyal ve duygusal koşullarda büyümeleri için imkân sunmayı, eğitim, sağlık, beslenme, barınma gibi temel yaşam ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamayı öngören haklar olarak ifade etmiştir (Kalender, 2020).

Çocuk haklarının amacı, uluslararası düzeyde çocukları her türlü istismara karşı korumaktır (Shumba, 2003). Çocukluk; bakım, korunma ve ilginin gerekli olduğu, gelişimin hızla gerçekleştiği kritik ve önemli bir dönemdir. Çocukların, bu dönemde tam bir iyilik ve sağlık halinde olmaları, gelişimlerini engelleyecek olumsuz şartlardan korunmaları, oyun oynarak, eğlenerek yaşamaları, eğitim görmeleri büyüme ve gelişim süreçlerinde en önemli faktörlerdir (Dur ve Öztürk, 2017; Yurteri-Tiryaki ve Yıldız-Bıçakçı, 2018). Bunu sağlamanın ilk yolu ise, çocukların çocuk haklarına sahip olmalarının gerçekleştirilmesi ile mümkündür (Nayır ve

Karaman-Kepenekçi, 2011).

Çocuk hakları, çocuğun fiziksel, bilişsel, sosyal, duygusal, ahlaki ve ekonomik açılardan gelişmesini ve korunmasını sağlamaktadır. Çocuk, güçsüz oluşu ve özel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak korunur ve hayatının en güzel ve en hassas dönemi olan çocukluk dönemini olması gerektiği gibi yaşama imkânına sahip olur (Akyüz, 2020).

Çocuk hakları, çocukların sosyal eşitsizlikler, ihmal ve istismar gibi her türlü kötü davranıştan korunmalarını sağlamakla birlikte fikirlerini ifade hakkı gibi demokratik değerlerin kazanılmasında da oldukça önem taşımaktadır (Özdemir-Doğan, 2017). Çocuk haklarının amacı, bütün çocuklar için ortak iyiyi oluşturmada, çocukların temel hak ve sorumluluklarını öğrenmelerinde, kendilerini de ilgilendiren konularda aktif olarak rol almalarını sağlamaktır. Bu bağlamda; haklar, çocukların eşit ve özgür bireyler olarak büyümelerinde, haklarını bilen ve kullanan etkin birer vatandaş olarak yaşama katılımlarını sağlamada ciddi bir paya sahiptir (Uçuş ve Şahin, 2012; Gültekin, Güldoğan-Bayır ve Balbağ, 2016).

Sağlıklı bir toplumu ancak fiziksel, ruhsal, sosyal açıdan sağlıklı olan bireyler oluşturur. Her açıdan sağlıklı yetişmiş bir çocuk, gelecekte nitelikli bir vatandaş olacaktır (Unutkan-Polat, 2011). Dolayısıyla tüm ulusların temeli ve geleceği olan çocukların her anlamda iyi bir yaşam sürmeleri ülkeler için oldukça önemli bir husustur (Karakaş ve Çevik, 2016). Çocukların hem fiziksel hem ruhsal olarak sağlıklı bireyler olmaları, kendi değerlerinin bilincinde olarak yetişmeleri ve bu değerleri insanlık için kullanabilmeleri çocuklara sunulacak olan koşullara bağlıdır (Aral ve Gürsoy, 2001). Çocuk hakları, çocukların bedensel, bilişsel, sosyal-duygusal, ahlaki yönden özgür bir biçimde sağlıklı olarak gelişebilmeleri için yarar sağlar. Çocuk hakları konusunda sürekli girişim ve gelişimlerin amacı, çocukların en yüksek düzeyde yararını gözeterek güvenli şekilde büyümeleri için düzenlemeye gidilmesidir (Hançer, 2019). Bu bağlamda, çocuk haklarını sağlamlaştırma, güçlendirme bir ulusun demokrasi kültürüne ve geleceğine dair yaptığı en verimli yatırım ve en iyi katkıdır (Serozan, 2017).

1.2.2. Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi

Serozan (2017), çocuk hakları tarihçesini çocuğun satılabilir, terk edilebilir, yaşamına son verilebilir bir “obje” olmasından çıkarılıp, kişilik ve hak sahibi bir

“özneye” evrilmesinin süreci olarak özetlemektedir. 20. yüzyılda I. ve II. dünya savaşları meydana gelmiş ve bu savaşların sonucunda artan kimsesiz, evlilik dışı, yoksul çocuklar ve bu çocukların sorunları çocuk haklarına ilişkin çalışmaları hızlandırmıştır (Akyüz, 2000). Bu bağlamda, çocuk haklarına ilişkin uluslararası belgelerin oluşturulmasına dair faaliyetler dünya savaşları sonrasında yoğunlaşmıştır (Kırcan, 2019).

Dünyada ve Türkiye’de, çocuk hakları tarihi ele alındığında; 1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, 1959 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi, Türk Çocuk Hakları Bildirisi ve 1989 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi olarak dört önemli belge olduğu dikkat çekmektedir (Erbay, 2019).

1.2.2.1. Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi (1924)

I. Dünya Savaşı’nın getirmiş olduğu korku, yoksulluk, beslenme yetersizliği ve hastalıklardan en çok çocuklar ve gençler etkilenmiştir (İnan, 1968b; Doğan, 2000). Savaş sonrasında İngiltere’de kurulan “Çocuk Koruma Fonu” nda görevli Eglantyne Jebb “Çocukları Kurtarın” çağrısı ile “Uluslararası Çocuklara Yardım Birliği” oluşturmuştur. Bununla birlikte 1922 yılında, ileriki yıllarda “Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi” adını taşıyacak birkaç maddesi olan bir taslak hazırlamıştır (İnan, 1968b; Akyüz, 1980). 1923 yılında “Uluslararası Çocuklara Yardım Birliği” tarafından bildirge yayınlanmış ve 1924 yılında Milletler Cemiyeti tarafından onaylanmıştır. Türkiye adına Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi’ni Gazi Mustafa Kemal Atatürk imzalamıştır (Uçuş, 2013; Hareket, 2020). Bildirge, çocukların yaşatılmalarının, gelişimlerinin ve korunmalarının uluslararası alanda ilk defa temel ilke şeklinde benimsendiği bir bildirgedir (Kaya, 2011). Bildirge beş maddeden oluşmaktadır (Akyüz, 2020):

1. Çocuk, bedensel ve ruhsal açıdan doğal bir şekilde büyümesine ve gelişmesine imkân sağlayacak koşullar içinde bulundurulmalıdır.
2. Açlık durumu olan çocukların beslenme gereksinimleri karşılanmalı, hasta çocukların tedavileri sağlanmalı, ihtiyacı olan çocuklar eğitim görmeli, yanlış davranışlarda bulunan çocuklar yeniden kazanılmalı, kimsesiz kalmış çocuklar korunmalıdır.
3. Herhangi bir afet durumunda yardım edilecek öncelikli kişiler çocuklardır.

4. Çocuk kendisini geçindirebilecek duruma getirilmeli ve tüm sömürülere karşı korunmalıdır.

5. Çocuk, becerilerini ve yeterliklerini insanlığın yararına adayacak ruh, fikir ve düşünce içinde yetiştirilmelidir.

1939 yılında meydana gelen ikinci dünya savaşı sonucunda Milletler Cemiyeti geçerliliğini yitirmiş, dolayısıyla Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi sadece kağıt üzerinde kalmıştır (Müftü, 2001).

1.2.2.2. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi (1959)

II. dünya savaşı, çok ciddi zararlar bırakmış ve çocuklar Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi olmasına rağmen korunamamışlardır (Kurt, 2016). Birleşmiş Milletler Örgütü, kurulduktan sonra çocukların korunmasına yönelik problemleri araştırmak için Sosyal Sorunlar Meclisi oluşturmuştur. Meclis, 3 Nisan 1950 tarihinde yaptığı toplantıda Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'nin 1948 yılında kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ndeki esaslara göre, genişletilerek tekrar düzenlenmesi kararına varmıştır. Çalışmalar sonucunda bir tasarı hazırlanarak incelemeleri için Birleşmiş Milletlere üye devletlere gönderilmiştir. Ülkelerden gelen öneriler değerlendirildikten sonra, 20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda onaylanmıştır (İnan, 1968b; Akyüz, 2020; Gören, 2012). Çocuk Hakları Bildirgesi'nde çocukların bedensel ve ruhsal açıdan henüz olgunlaşmamış olmaları göz önünde bulundurularak doğum öncesinden itibaren özel olarak bakım ve korumaya ihtiyaç duydukları vurgulanmış, çocuklar arasında fark gözetilmemesi, gelişimlerini destekleyecek fırsat ve olanaklardan yararlanmaları gerektiği ifade edilmiştir (Müftü, 2001). Bildirge "*İnsanlığın çocuklara kendisi için en iyi olanı vermesi gerekmektedir*" düşüncesini temel alarak on ilke geliştirmiştir (Tiryakioğlu, 1991).

1. Dünyadaki tüm çocuklar cinsiyet, renk, ırk, dil, din, milliyet, siyasi görüş, mülkiyet, sosyal statü ayrımı yapılmadan bildirgedeki haklardan istisnasız olarak yararlanmalıdır.

2. Çocuk özel bir şekilde korunmalı, yasaların, kurumların sağlayacağı destekler ile bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki açıdan sağlıklı koşullar altında özgür bir şekilde yetişmesi sağlanmalıdır.

3. Her çocuk dünyaya geldiği andan itibaren bir isme ve bir devletin yurttaşı olma hakkına sahiptir.

4. Çocuk, sosyal güvenlik hizmetinden faydalanmalı, büyüme ve gelişme sürecini sağlıklı bir şekilde geçirmesi için hem kendisine hem de annesine doğum öncesi ve doğum sonrası olacak şekilde özel bir bakım ve koruma sağlanmalıdır.

5. Bedensel, bilişsel, veya sosyal olarak engelli olan çocuğa gereken bakım, tedavi ve eğitim hizmeti sağlanmalıdır.

6. Çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesi açısından sevgi ve anlayışa ihtiyacı vardır. Çocuk ebeveynlerinin bakım ve sorumluluğunda, her koşulda güven ve sevgi dolu bir ortamda büyümelidir. Küçük çocuğu, annesinden ayrı bırakmamak için tüm imkânlar kullanılmalıdır. Ailesi olmayan ve maddi yardım görmeyen çocukların bakımlarının sağlanması toplumun ve kuruluşların görevidir. Devlet, çok çocuklu ailelere gerekli yardım ve desteği sağlamalıdır.

7. Çocuğa genel kültür ve yeterliklerini, kendi kendine karar alma becerisini, ahlaki ve toplumsal açıdan sorumluluk duygusunu geliştirecek ve toplum için faydalı bir birey olmasını sağlayacak eğitim verilmelidir. Bu eğitimin sorumluluğu öncelikli olarak aileye aittir. Eğitimin temel düzeyleri zorunlu ve ücretsiz olmalıdır.

8. Çocuk, her durumda koruma ve destek alan ilk kişi olmalıdır.

9. Çocuk, her türlü ihmal, sömürü ve istismara karşı korunma hakkına sahiptir.

10. Çocuk, ırk, din gibi ayrımcılığı tetikleyen her türlü uygulamalardan korunmalıdır. Hoşgörü, dostluk, anlayış, barış ortamında becerilerini ve yeteneklerini insanlığa hizmet için kullanması gerektiği anlayışıyla yetiştirilmelidir (Hareket, 2020).

1.2.2.3. Türk Çocuk Hakları Bildirisi (1963)

Bildiri; anayasamızın 10, 14, 35, 43, 48, 49. maddelerinin hükümleri ile birlikte Cenevre, Çocuk Esirgeme Kurumları Birliği ve Birleşmiş Milletlerin ‘‘Çocuk Hakları Bildirgeleri’’ doğrultusunda oluşturulmuş ve 1963 yılında UNESCO Türkiye Milli Komisyonu tarafından 7. Genel Kurulda onaylanmıştır (Ballar, 1998; Ulusavaş, Şahin, Dündar ve Özçelik, 2006). Buna göre;

1. Her Türk çocuğu, iyi bakım ve yetiştirilme, ilgi, sevgi ve yardım görme, uygun bir

eğitim alma hakkına sahiptir. Her vatandaş, her resmi ve özel kurum bu çocuk hakkını kabul etmek, mevcut imkânlarla onu gerçekleştirmekten sorumludur.

2. Hiçbir çocuk, 16 yaşına kadar resmi eğitim ve oğretiminden mahrum edilerek herhangi bir işte çalıştırılmaz.

3. Her ebeveyn, çocuğunun bakımını sağlamak, bilgi ve becerilerle donatıp, iyi bir Şekilde yetiştirmekle sorumludur. Orta düzey oğrenimde devamlılık sağlayamayan çocukların gereken bilgileri ve becerileri edinmeleri amacıyla devlet kurslar açar. Ebeveynlerin yetersiz kalmaları durumunda bu yükümlülük çocuğun birinci dereceden olan akrabalarına ve devlete aittir.

4. Milli Eğitim Bakanlığı, Belediye Başkanlığı ve muhtarlar orta oğretime devam etmeyenler ya da edemeyenler için teknik, tarımsal bilgi ve beceri sağlayan kursların oluşturulması ve kurslardan çocukların faydalanması amacıyla işbirliği yapmakla sorumludur.

5. Fiziksel engelli ve uyumsuz çocukların tedavileri, yaşamını devam ettirmede güçlük yaşayan çocuklara yardımların sağlanması, kendilerine uygun bir meslek için kendi yaşamlarını kazanacak düzeyde güçlü ve başarılı olarak yetiştirilmeleri ebeveynlerinin, devletin ve bu amaç için oluşturulmuş teşkilatların görevidir.

6. Çocuğun korunmasına ilişkin yasalar öncelikli olarak hazırlanıp çıkarılmalı ve hızla uygulamaya konulmalıdır (Erbay, 2019).

Türk ocuk Hakları Bildirgesi, anne babaların ve devletin yükümlülüklerini belirtmekte ve devletin, çocuğun korunmasına dair yasal ve idari her tür önlemi alması gerektiğini vurgulamaktadır (Kurt, 2016).

1.2.2.4. ocuk Hakları Sözleşmesi (1989)

- Sözleşmenin Kabul

Bildirgeler, hkmetlerin kabul ettiği fakat kuralların yerine getirilmemesi durumunda yaptırım olmayan ‘‘*genel ilkeler*’’dir. Buna karşın sözleşmeler, taraf olan devletleri bağlayıcı özellikteki ‘‘kanunsal’’ metinlerdir. Bununla birlikte ocuk Hakları Sözleşmesi’ne kadar yapılan çalışmalarda çocukların evrensel gereksinimleri bütüncül yaklaşımla ele alınmamıştır. Bu nedenle, Polonya yetkilileri Uluslararası ocuk Yılı (1979) ncesinde ocuk Hakları Sözleşmesi hazırlanmasına dair teklifte bulunmuşlardır. ocuk haklarının hem tutarlı hem de bağlayıcı olan yasalar bütününe

dayandırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu gerekçeler doğrultusunda, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda oluşturulan komisyon on yıllık çalışma sonucunda sözleşmeyi hazırlamış ve "Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi" adıyla 20 Kasım 1989 yılında oy birliğiyle Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda onaylanmıştır (Tiryakioğlu, 1991; Ballar, 1998; Akyüz, 2000).

- Sözleşmenin Yapısı ve İçeriği

Çocuk Hakları Sözleşmesi önsöz, üç kısım ve 54 maddeden meydana gelmektedir (Öztürk-Samur, 2020; Serozan, 2017).

Önsöz içeriğinde, Birleşmiş Milletler temel ilkeleri, insan hakları sözleşmeleri, Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi'ndeki bazı hükümlere gönderme yapılarak; çocuğun sağlıklı ve uyumlu bir kişilik geliştirmesi için sevgi, anlayış ve mutluluğun olduğu bir aile ortamında büyüüp gelişmesi ve çocuğun toplum içinde birey olarak hayatını devam ettirebilmesi için her yönüyle yetişkinliğe hazırlanmasının yanında hoşgörü, anlayış, barış, dayanışma, eşitlik, özgürlük ruhu içerisinde yetiştirilmesi gerektiğinden bahsedilmektedir. Bununla birlikte çocukların özel ilgiye ve yardım hakkına sahip oldukları, savunmasız varlıklar olmaları sebebiyle özel olarak korunmaya ihtiyaç duydukları ifade edilmektedir. Çocukların korunmasına ilişkin yükümlülüğün ise öncelikli olarak ailede olduğu, bununla ilgili olarak devletin de aileye yardımcı olacağı belirtilmektedir (Ballar, 1998; Akyüz, 2020).

Birinci kısım çocuğun tanımını, çocukların haklarını ve bu hakların gerçekleştirilmesi için taraf devletlerin yükümlülüklerini belirleyen 41 maddeyi içermektedir (Akyüz, 2000; Özdemir-Uluç, 2008). Sözleşmenin 1. maddesine göre, " Bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır." (Unicef, 2004). Bununla birlikte bu kısımdaki 2., 3., 6. ve 12. maddeler, sözleşmenin temel ilkelerini içermektedir (İnceoğlu ve Akıner, 2011).

42. maddeyle başlayan ikinci kısım, taraf devletlerin sözleşmenin ilke ve hükümlerinin yetişkenlere ve çocuklara öğretilmesi sorumluluğunu getirmektedir. Ayrıca bu kısımda, taraf devletlerin sözleşmeye dair yükümlülükleri gerçekleştirme konusunda nasıl gelişmeler kaydettiklerini incelemek için oluşturulan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin kuruluşu ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır.

Üçüncü kısımda, taraf devletlerin sözleşmeyi onaylaması, yürürlüğe girmesi, iptali ve geçerliliğine ilişkin hükümler bulunmaktadır (Doğan, 2000; Yücel ve Işıkcı, 2018; Akyüz, 2020).

- Sözleşmenin Amacı

Sözleşme yaşam, sağlık ve eğitim konularında göz önünde bulundurulacak standartları oluşturur. Bununla birlikte evde, işte, savaş durumunda bedensel ve cinsel niteliğinde olanlar da dahil çocukları şiddet ve istismara yönelik koruma sağlamayı hedeflemektedir (Tiryakioğlu, 1991). Akyüz (2020) 'e göre, sözleşmenin amacı çocukların yaşama, gelişim, koruma, katılım haklarına erişimlerini sağlamak, onların korunması amacıyla evrensel standart ve ilkeleri tanımlamak ve çocukları her tür ihmal, istismar ve kötü uygulamalardan korumaktır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi, bir taraftan çocuğa çocukluk çağında birey ve çocuk olarak haklar tanıyan, diğer taraftan ise toplumların gelişmesine katkı sağlayacak geleceğin açık fikirli, etkili, yaratıcı, nitelikli insanların yetişmesini amaçlayan hukuki bir yapıdır (Moroğlu, 2003).

Sözleşmenin, çocukları korumanın yanında çocuk işçiliğinin engellenmesi, eğitim almalarının sağlanması, çocukların aileleri ile birlikte refah içinde sağlıklı olarak büyüme ve gelişimlerinin sağlanması, çocuk ölümlerinin önlenmesi, çocukların ayrımcılığa maruz bırakılmalarının bitirilmesi gibi birçok amacı vardır (Yücel ve Işıkcı, 2018).

Sözleşme, dünyadaki bütün çocukların yaşam niteliklerini hak ettikleri seviyeye çıkarmayı hedeflemektedir (Washington, 2010). Bu doğrultuda, çocukları sosyal grup olarak belirleyen sözleşme, çocukların toplumsal statülerini ve içerisinde yaşadıkları toplumun şartlarını ve imkânlarını geliştirmek hedefindedir (Cılga, 1998). Çocukların sahip oldukları bilişsel, manevi ve ahlaki niteliklerini ilerletmek için ihtiyaç duydukları güvenli ve sağlıklı çevre, tıbbi bakım imkânları ve barınak, beslenme, giyecek konularında asgari standartları hedeflemektedir (Müftü, 2001).

Çocuk hakları sözleşmesinin esas amacı, düzenlediği haklar ve standartlarla çocukların '*nitelikli insan*' olarak yetiştirilmesidir. Eğitim aracılığıyla yetişecek çocukların ve gençlerin hem kişisel hem de sosyal bireyler olarak her alanda yetişmeleri sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal yönlerden nitelikli bir toplumun oluşturulmasında etkili bir faktördür (Cılga, 1998).

- Sözleşmenin Önemi

Çocuklara sağlanacak olan fırsatların ve olanakların çocuğun yararını gözeterek düşünsel, ahlaksal, ruhsal ve toplumsal açıdan gelişimini destekleyecek şekilde olması gerekmektedir. Sözleşme, çocukların bu gereksinimlerinin asgari düzeyde gerçekleşmesi amacıyla hazırlanmış hukuksal bir metindir (Uçuş, 2009). Sözleşme, çocukların sosyal, kültürel ve ekonomik hakları ile temel haklar dediğimiz eğitim, sağlık, beslenme ve korunma haklarını ayrıntılı şekilde düzenlemektedir (Jones, 2005). Bu bağlamda, sözleşme çocuk hakları ile ilgili bu zamana kadar hazırlanmış en eksiksiz belgedir (Doğan, 2000).

Çocuk Hakları Sözleşmesi, bir iyi niyet bildirgesi değildir, onaylayan devletleri bağlayıp yükümlülük veren hukuksal bir yapıdır. Sözleşme, çocukları anne babalarının, işverenlerin istedikleri gibi davranabilecekleri bir varlık olmaktan çıkarıp, hür kişiliği olan, saygın bir bireye dönüştürme sürecine çok önemli şekilde katkı sağlamaktadır (Serozan, 2017).

Sözleşmeyi önemli yapan faktörlerinde başında dünyadaki tüm çocuklarının yaşadıkları durum gelmektedir. Günümüzde çocukların, açlık, ihmal ve istismar, çocuk işçiliği, savaş, çatışma, ayrımcılık gibi birçok konuda mağdur oldukları görülmektedir. Tüm bunlar, çocukların yaşadıkları ihmal ve istismar örnekleridir. Sözleşme, çocuklara karşı her tür istismarı yasaklamakta ve taraf devletleri çocukların korunmasına ilişkin tüm önlemleri almakta sorumlu kılmıştır (Doğan, 2000).

Çocuk Hakları Sözleşmesi, insan haklarındaki ilke ve standartların çocuklara göre geliştirilip düzenlendiği sözleşmedir. Diğer bir deyişle çocuklara dair insan hakları yasasıdır. Sözleşme, çocukların her alanda donanımlı ve bilinçli bireyler olarak yetiştirilmelerine, ulusların refah düzeyini geliştirmesine, geleceğini korumasına ilişkin bir yatırımdır (Cılga, 2001).

Çocuğun sahip olduğu hak ve özgürlüklerin çocuğa öğretilmesi içinde bulunduğumuz çağın gerekliliklerinden biridir. Çocuk hakları eğitiminin gerekliliği Çocuk Hakları Sözleşmesi ile ortaya çıkmıştır (Merey, 2018). Sözleşmenin 42. maddesine göre, uygun ve etkin araçlarla çocuklara sahip oldukları hakların öğretilmesi, taraf devletlerin yükümlülüğündedir. Çocuklar kendi hakları konusunda bilgi sahibi olduklarında, ilerleyen yıllarda haklarını kullanmayı, korumayı ve diğer

insanların haklarına saygılı olmayı bilen bilinçli yetişkinler olacaklardır (Karaman-Kepenekçi, 2000).

Sözleşme, çocukların korunmasına ilişkin evrensel düzeyde kabul edilen standartlar ortaya çıkarmakta ve çocuklara dair çalışmalar hedefleyen programlar için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Bu bağlamda sözleşme, çocuklara karşı olan tutum ve davranışlara dair evrensel normları düzenleyip tek hukuki metinde birleştirmekle birlikte bağlayıcı özellikteki ilk belgedir (Tiryakioğlu, 1991). Çocuk haklarına dair sözleşme her bir çocuğun sahip olduğu hakları yerine getirme, koruma ve saygı gösterme konularını ayrıntılı şekilde düzenleyerek, uluslararası düzeyde zorunluluk sağlamaktadır (Lansdown, Jimerson ve Shahroozi, 2014).

- Sözleşmenin Hukuki Niteliği

Çocuk Hakları Sözleşmesi, uluslararası hukuk bağlamında çocuklara karşı tutum ve davranışlara dair evrensel standart ve ilkeleri düzenlemesinin yanında bağlayıcı özelliği olan hukuki metindir. Sözleşmeyi onaylayan devletlerin, kendi yasalarını sözleşmeyle aynı seviyeye getirme zorunluluğu vardır. Ayrıca, sözleşmenin onaylanması devletleri buldukları her girişimden sorumlu tutmaktadır (Akyüz, 2020).

Çocuk Hakları Sözleşmesi, 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir. Sözleşmeyi, 193 devlet onaylanmıştır. Türkiye, 1990 yılında imzaladığı sözleşmenin 17., 29. ve 30. sayılı maddelerini 1982 Anayasasındaki 3. ve 6. maddeler ile Lozan Antlaşması'nın kararlarına aykırı olduğu sebebiyle çekince koyarak onaylamıştır (Merey, 2018; Özdemir-Uluç, 2008). Sözleşme, 1995 yılında 4058 sayılı yasaya ilişkin olarak Türk iç hukukunun bir parçası olmuştur (Şimşek, 2016). İç hukuk bağlamında sözleşme, 1982 Anayasası'na göre kanun hükmünü taşır (Akyüz, 2000).

- Sözleşmenin Genel Özellikleri

Çocuk Hakları Sözleşmesi, uluslararası alanda büyük ilgi çekmiş ve genel olarak kabul görmüştür. Sözleşmede çocuk hakları düzenlenirken haklar arasında bir ayrıma gidilmemiş ve hiyerarşi kurulmamıştır. Bu bağlamda, sözleşmedeki bütün haklar eşit düzeyde öneme sahiptir ve birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Bu bütüncül yaklaşım, sözleşmenin en önemli özelliklerindedir. Bu sebeple Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, taraf devletlerden sözleşmenin uygulama aşamasında ve yasal

düzenleme süreçlerinde bütüncül yaklaşıma önem vermelerini özellikle istemiştir.

Farklı özellikteki gelenek, görenek, kültürün yanında farklı ekonomik, politik ve yasal sistemleri olan devletlerin sözleşmeye onay vermelerini sağlamak adına, sözleşmenin hükümlerinde çok genel ifadelere yer verilmiştir (Tanrıbilir, 2011; Akyüz, 2020).

- Sözleşmenin Temel İlkeleri

Ayrım Gözetmeme: Sözleşmeye göre bütün haklar ayırım yapılmaksızın tüm çocuklar için geçerliğe sahiptir (Tuna, 2020). Ayrım gözetmeme ilkesi sözleşmenin 2. maddesinde düzenlenmiştir (Dost, 2016). Sözleşmenin 2. maddesine göre, devletler sözleşmedeki hakları her bir çocuğa ebeveynlerinin ya da vasilerinin cinsiyet, ulusal, din, dil, ırk veya etnik köken, sakatlık, siyasi görüş, mülkiyet ve diğer nedenlerle nedenlerle ayırım gözetmeden tanımakla yükümlüdür. Taraf devletler çocuğun ebeveynlerinin, yasal vasilerinin ya da ailedeki diğer bireylerin fikirleri, inançları, faaliyetleri sebebiyle ayırım yapılması veya ceza alması durumunda çocuğun korunması için gereken önlemleri alırlar (Unicef, 2004).

Çocuğun Yüksek Yararı: Sözleşmenin önemli ve temel ilkelerinden biri ise çocuğun yüksek yararıdır. Çocuğun yüksek yararı, hukukun en üst ilkesini oluşturur (Merey, 2018; Akyüz, 2020). Çocuk hukukunda görülen tüm problemlerde her zaman çocuk yararına göre çözüm üretilmesi tercih edilmektedir (Serozan, 2017). Bu ilke, çocuğun dahil olduğu ya da çocuğu etkileyen bütün durumlarda karar vericiler için yol gösterici olmaktadır (Öztürk-Samur, 2020). Çocuğun yüksek yararı ilkesinin anlamı, yarar çatışmalarında çocuğa yarar sağlayacak eylemlerin ve işlemlerin yapılmasıdır (Akyüz, 2020). Örneğin, çocuğun ailede korunması konusunda ebeveynlerin ya da diğer bireylerin yararlarının çatışması durumunda çocuğun yararı öncelikli olur (Özdemir ve Ruhi, 2016) Bu kapsamda, çocuğun yararı çocuk haklarının hayata geçirilmesi aşamasında bir rehberdir (Serozan, 2017). Sözleşmenin 3. maddesi uyarınca mahkemeler, kamu veya özel yardım kurumları, yasama organları, idari makamlar tarafından yürütülen ve çocukların dahil olduğu tüm faaliyetlerde esas düşünce çocuğun yüksek yararıdır (Unicef, 2004).

Yaşama ve Gelişme Hakkı: Yaşama ve gelişme hakları sözleşmenin hem temel ilkeleri hem de sözleşmede çocuğa tanınan haklardır (Uçuş-Güldalı, 2019). Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesine göre, her çocuğun yaşama hakkı vardır ve

devletler çocuğun yaşaması ve gelişmesine ilişkin mümkün olan çabayı göstermekle yükümlüdür (Unicef, 2004). Bu hak, çocuğun yaşamının korunmasının yanında çocuğun en iyi şekilde büyüme ve gelişme süreci için ortam ve çevre sağlama açısından da taraf devletlere yükümlülükler getirmektedir (Örün ve Tatlı, 2012).

Çocuğun Görüşlerine Saygı Gösterilmesi: Sözleşmenin 12. maddesi çocuğun kendisi ile ilgili konularda, fikir ve düşüncelerini ifade etmesi, dinlenmesi ve bunların yaşı, olgunluk düzeyi göz önünde bulundurularak dikkate alınması gerektiğini içerir (Ballar, 1998; Uçuş-Güldalı, 2019).

1.2.3. Sözleşmenin Çocuğa Tanıdığı Haklar

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde çocuk hakları yaşama, gelişme, katılım ve koruma şeklinde sınıflandırılmaktadır (Saguisag ve Prickett, 2016; Uğurlu ve Gülsen, 2014).

1.2.3.1. Yaşama Hakkı

Yaşama hakkı, insanların sahip olduğu en temel haktır. Bu hak elde edilmeden, diğer haklara sahip olunması söz konusu değildir. Dolayısıyla diğer haklar, yaşama hakkı temelinde devam etmektedir (Kurt, 2016; Erbay, 2019). Yaşama hakkı, bireyin bedensel ve ruhsal olarak bütünlüğünü koruyabilmesi, varlığının farklı nedenlerle bozulmasını engelleyebilmesidir. Bu doğrultuda, çocuğun yaşam hakkının sağlanmasına yönelik her türlü ihmal, istismar ve tehlikeden korunması önem arz etmektedir (Akyüz, 2000). Yaşama hakkına, sözleşmesinin 6. maddesinde yer verilmektedir. Bu madde uyarınca, ayırım gözetmeksizin her çocuğun yaşama hakkı vardır. Taraf devletler, çocuğun yaşama ve gelişme hakkı için mümkün çerçevede her tür çabayı göstermek durumundadır (Unicef, 2004). Yaşama hakkının gerçekleştirilebilmesi, sağlanacak uygun koşullara bağlıdır. Burada ifade edilmek istenen; asgari olarak su, giyecek, ekonomik imkân, temiz hava, beslenme, barınma, sağlık hizmetleridir (Akyüz, 2020). Sözleşmede yaşama hakkı çocuğun beslenme, tıbbi bakım, barınma, elverişli yaşam standartlarına sahip olma gibi temel ihtiyaçların karşılanmasını içeren haklardır (Öztürk, 2008). Sözleşmede bu haklara yönelik olarak çeşitli hükümler düzenlenmiştir (Kor, 2013). Sözleşmenin 24. maddesi çocuğun, tıbbi bakım bununla birlikte rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanma haklarını düzenlemektedir. Devletler ayırım gözetmeksizin hiçbir çocuğun bu tür sağlık hizmetlerinden yoksun kalmaması konusunda güvence sağlamakla yükümlüdür. Her çocuğun sosyal güvenlik hakkına sahip olması 26.

maddede belirtilmektedir. 27. maddeye göre, her çocuk ahlaksal, toplumsal, ruhsal, fiziksel ve zihinsel gelişimini sağlayacak yeterli bir yaşam düzeyi hakkına sahiptir. Çocuğun gelişmesine ilişkin yaşam koşullarının sağlanması sorumluluğu ebeveynlerine ya da bakımını üstlenen kişiye aittir. Devlet gerekli durumlarda, ebeveynlere ya da çocuğun bakımını sağlayan kişilere barınma, giyim ve beslenme konularında destek programları ve maddi yardım sağlar (Unicef, 2004).

1.2.3.2. Gelişme Hakkı

Gelişim kavramı, çocuğun sadece yetişkinliğe hazırlanmasıyla sınırlandırılmamaktadır. Gelişim, çocuğun sahip olduğu tam potansiyelini ortaya çıkarma sürecidir (Levent, 2011). Bu bağlamda gelişme hakkı, çocuğun kendini en üst düzeyde gerçekleştirebilmesine yönelik gerekli olan eğitim, oyun, dinlenme, bilgiye erişim, düşünce, din ve vicdan özgürlüğü, kültürel faaliyetlere katılma haklarını sağlamaktadır (Tuna, 2020). Sözleşmenin 14. maddesine göre, devletler çocuğun vicdan, din ve düşünce özgürlüğü hakkına saygı göstermek durumundadırlar. Çocukların bilgi edinme hakkı 17. maddede düzenlenmiştir. Bu madde uyarınca taraf devletler, çocuğun ahlaki, toplumsal ve ruhsal iyiliği ile zihinsel ve fiziksel sağlığını geliştirmesine ilişkin birçok ulusal ve uluslararası kaynaklar aracılığıyla bilgi ve belgeye ulaşmalarını sağlamakla yükümlüdürler. Bununla birlikte 17. madde, çocuk kitapları üretilmesinin ve yaygınlaştırılmasının devletler tarafından teşvik edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Eğitim hakkına dair yapılan düzenlemelere bakıldığında; sözleşmenin 28. maddesi kapsamında devletler, çocuğun sahip olduğu eğitim hakkını kabul etmekte ve bu hakkı fırsat eşitliği esasına göre gerçekleştirmektedir. Ayrıca, her çocuk için ilköğretim kademesinin mecburi ve ücretsiz olması gerekmektedir. 29. madde ise, eğitimin amacının çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin ve becerilerinin mümkün olan en iyi şekilde geliştirilmesini öngörmektedir. 31. maddeye göre, çocuğun oyun oynama, dinlenme, boş zamanını değerlendirme ve yaşı doğrultusunda eğlencelere, etkinliklere, kültür ve sanat yaşamına katılma hakkı vardır. Taraf devletler, bu hakları tanır, özendirir ve bu hakların gerçekleştirilmesi için eşit fırsat sağlar (Unicef, 2004).

1.2.3.3. Korunma Hakkı

Çocuğun, kendini güvende hissettiği ve korunduğu ortamda büyümeye hakkı vardır (Akyüz, 2020). Bu koruyucu ortamın, çocuk için bedensel ve zihinsel yönden sağlıklı

ve güven verici nitelikte olması gerekmektedir (Aydınlık, 2017). Bu bağlamda korunma hakkı, çocuğun fiziksel, zihinsel, sosyal-duygusal, ahlaksal, ekonomik, kültürel yönden tüm alanlarda korunmasını içermektedir (Tuna, 2020). Franklin (1993), korunma hakkını çocukların yetersiz ilgi ve sevgiden aile içindeki ihmalden, bedensel ya da duygusal kötü davranışlardan koruyacak haklar olarak tanımlamaktadır. Korunma hakkı, çocuğun her çeşit sömürü, ihmal ve istismar karşısında korunmasını sağlamaktadır. Sözleşmede çocukların aile ortamında, ailesiz kaldığı durumlarda, yargı sisteminde, silahlı çatışmada, çalışma hayatında korunması, mülteci çocukların korunması gibi birçok konu ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir (Şimşek, 2016; Akyüz, 2020).

Sözleşmenin 19. maddesi, taraf devletleri çocukların ebeveynlerinden ya da bakımlarını üstlenen kişilerden ihmal, istismar, kötü muamele, şiddet görmeleri durumunda her türlü önlemi almakla yükümlü tutmaktadır. Ailesinden geçici veya sürekli şekilde ayrı kalan çocuklar, 20. maddeye göre devletten koruma ve yardım alma hakkına sahiptir. 21. maddeye göre, evlat edinme sistemini onaylayan devletlerin çocuğun en yüksek yararı esasını kabul etmesi gerekmektedir. Mülteci çocukların korunması ve gereken insani yardımların yapılması 22. maddede düzenlenmiştir. Sözleşmenin 23. maddesi uyarınca, devletler bedensel ya da zihinsel engelli çocukların saygınlıklarını korumalı, topluma aktif birey olarak katılımlarını kolaylaştıran imkânları sağlamalıdır. Devletlerin; çocuğun sağlığına, eğitimine ya da fiziksel, ruhsal, ahlaksal, sosyal-duygusal gelişimine zarar verecek işlerde çalıştırılmasına, ekonomik sömürüye maruz kalmasına karşı korunma hakkını sağlaması 32. maddede belirtilmektedir. Çocuğun cinsel sömürü ve suistimaline karşı korunmasına madde 34'te, uyuşturucu kullanımına karşı korunmasına madde 33'te, silahlı çatışmalarda korunmalarına ise 38. maddede yer verilmektedir (Unicef, 2004).

1.2.3.4. Katılım Hakkı

Katılım, kişinin hem kendi hayatını hem de içinde bulunduğu toplumu etkileyen kararları paylaşma sürecidir. Katılım hakkına ilk defa Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer verilmiştir. Katılım hakkı, aile ortamındaki demokrasinin ve genel demokrasi kültürünün oluşmasının, çocuğun özerk bir kişilik geliştirmesinin mutlak koşuludur (Akyüz, 2020). Bu hak, çocuğun, aile ve toplum içerisinde etkin bir birey olmasını sağlamaktadır (Arcan, 2011). Katılım hakkı, çocuğun görüşlerini ifade etme,

kendisini etkileyecek konularda karara katılma, toplanma ve dernek kurma haklarını kapsamaktadır (Özdemir ve Ruhi, 2016). Sözleşmenin 12. maddesi uyarınca, görüşlerini oluşturma becerisine sahip olan her çocuğun kendisi ile ilgili her konuda düşüncelerini ifade etme hakkı vardır. Taraf devletler, çocuğun yaşı ile olgunluk düzeyine uygun şekilde bu görüşleri dikkate almak durumundadır. Bununla birlikte, çocuğun içerisinde bulunduğu adli veya idari soruşturmalarda doğrudan ya da temsilci aracılığıyla dinlenilmesine fırsat verilmesi gerekmektedir. Çocuğun düşüncesini özgür bir şekilde ifade etme hakkına sahip olması ise 14. maddede belirtilmektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 15. Maddesine göre, devletler çocukların dernek kurma, toplanma haklarını kabul etmektedir (Unicef, 2004).

1.3. Ebeveyn Tutumları

1.3.1. Ebeveyn Tutumlarının Tanımı ve Önemi

Çocukların gelişim süreçlerinde birçok faktör etkili olmaktadır. Bu faktörlerden bir tanesi çocuğun her alanda gelişimini etkileyen çevredir. Çocuğun en önemli çevresi ise ailesidir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016). Aile, insan davranışlarını biçimlendiren ve bu davranışlara yön veren sosyal bir yapıdır (Özyürek, 2018). Aile, onu oluşturan bireylerin birbirleriyle etkileşim içerisinde olduğu, çocuğun etkilendiği ve etkilediği bir yapıya sahiptir (Özabacı ve Erkan, 2014; Eroğlu ve Parlar, 2018). Çocuğun bütünsel gelişimi için, aile içerisindeki etkileşim örüntülerinin sağlıklı olması gerekmektedir. Tüm bu bağlamlar; ailenin çocuk üzerinde en önemli ve en etkili kişiler olduğunu göstermektedir (Bağatarhan ve Nazlı, 2013). Anne-baba- ve çocuk arasındaki bu etkileşim ve iletişim büyük oranda ebeveynlerin çocuk yetiştirme biçimleri ve çocuklarına karşı tutumlarıyla şekillenmektedir (Kayhan, 2011).

Ebeveynlerin tutumları, doğum öncesinden başlayarak bireyi etkilerken doğum sonrası da hayatını biçimlendirmektedir (Özyürek vd. 2019). Ebeveyn tutumu, anne ve babaların çocuklarına yönelik benimsedikleri yaklaşım şeklidir (Eroğlu ve Parlar, 2018). Uzunel (2016)'e göre, ebeveyn tutumu anne ve babaların, çocuklarına karşı belli şekilde davranma sürecinde edinmiş oldukları eğilim, yönelimdir. Ebeveyn tutumları, anne babaların çocuklarını yetiştirirken çocuklarına yönelik ortaya koydukları davranış ve anlayışları kapsamaktadır (Toksöz, 2010). Yenihayat (2011), ebeveyn tutumlarını anne babaların çocuk yetiştirmelerine yönelik beklenti, inanç,

davranış, tutum olarak ifade etmektedir. Canabakan-Koç (2015)'a göre ebeveyn tutumu, ebeveynlerin ve çocuğun birbirleriyle etkileşimleri sonucunda ortaya çıkan davranışların bütünü olmakla birlikte anne babaların çocuklarına sıcaklık gösterme ve destek verme şekli, rehber olma düzeyidir.

Ebeveyn tutumları, çocuğa karşı sergilenen tüm biyolojik ve psikolojik tutum konularını içermektedir (Tekeli, 2018). Bununla birlikte anne-baba tutumu, ebeveyn kontrolü ile çocuğun sosyalleşmesi konularını kapsamaktadır (Baumrind, 1991) (akt. Yenciun, 2018). Bu bağlamda ebeveynlerin, çocukların toplumsallaşma sürecindeki rolünü ve bu rolün çocuğun psikolojik ve sosyal gelişimine etkilerini incelemeyi içeren bir kavram olarak ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Steinberg, 1993) (akt. Kılıç, 2007).

Çocuğun benlik algısı, ebeveynlerinin ona karşı benimsediği tutumların yansımasıdır (Yavuzer, 2020). Çocuk, anne babası tarafından kendisine yöneltilen ilgi ve davranışlar bağlamında kendi algılamalarını şekillendirmekte ve benlik kavramını geliştirmektedir (Sezer ve Oğuz, 2010). Dolayısıyla çocuğun, yüksek benlik algısına sahip bir birey olarak gelişim göstermesi ona sağlanacak imkânlarla ve ebeveynlerinin yaklaşımıyla ilgilidir (Yavuzer, 2021). Çocuk, anne babasından reddedici tutumlar gördüğünde kendisinde değersiz benlik algısı geliştirmekle (Yavuzer, 2003) birlikte sıcak ve kabul edici yaklaşımlar çocuğun olumlu benlik kavramı geliştirmesine destek olur (Gander ve Gardiner, 2004). Beklenen davranışları gerçekleştirdiğinde çocuk desteklenmezse doğru ve yanlış davranışları ayırt etmekte güçlük çeker. Buna karşın istedik davranışlar gösteren çocuk desteklendiğinde onaylanan davranışların ayırımına varır. Bu yaklaşım, çocukların kendine güvenen ve kendi kendini yöneten bireyler olarak yetişmelerini sağlamaktadır (Yavuzer, 2020).

Çocukların kişilik gelişiminde, ebeveyn tutumlarının önemli bir etkisi bulunmaktadır (Zünich, 1966). Ebeveynlerin tutum ve davranışları, çocukların içedönük ya da dışadönük, bağımlı veya özerk, etkin ya da edilgen, uyumlu veya uyumsuz kişilik özelliklerine sahip olmalarında oldukça etkilidir (Özgüven, 2010). Kayhan (2011), ebeveyn tutumlarının çocuğun kişilik gelişimine etkilerini inceleyen araştırmaların bulgularında çocuğa karşı gösterilen ilgi, destek, rehberliğin artmasının çocuğun kişilik gelişimini olumlu açıdan etkilediği bununla birlikte aşırı koruyucu, mükemmeliyetçi yaklaşımların artmasıyla da olumsuz kişilik özellikleri

geliştirdiklerini belirtmektedir.

Ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri davranış kalıplarının niteliği çocukların ruhsal uyumu için belirleyici bir role sahiptir. Ebeveynlerin çocuklarına karşı destekleyici ve olumlu tutumlar sergilemesi çocuğun gelişimine katkı sağlarken olumsuz, baskıcı ve kısıtlayıcı tutumlar çocuğun bazı ruhsal sorunlar yaşamasına neden olabilir (Seven, 2016). Ebeveynlerin tutumları, çocukların sosyal, duygusal, bilişsel açıdan nasıl bireyler olacaklarını belirlemede önemli bir faktördür. Sağlıklı toplumlar için ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı bireylerin yetişmesi önem taşımaktadır (Eroğlu ve Parlar, 2018).

1.3.2. Ebeveyn Tutumlarının Sınıflandırılması

Ebeveyn tutumlarında kültürden kültüre, toplumlar arasında farklılıklar olduğu gibi o toplumdaki aileler arasında da farklılıklar bulunmaktadır (Kulaksızoğlu, 2009). Bu sebeple araştırmacılar tarafından ebeveyn tutumları, çeşitli şekillerde sınıflandırılmaktadır (Yalnız, 2014). Baumrind (1967, 1978, 1991) (akt. Küçükturan, 2005) anne baba tutumları talepkarlık (kontrol etme) ve duyarlılık (kabul) olmak üzere birbiriyle kesişen iki dikey boyut olarak tanımlamaktadır. İki boyuttaki kontrol etme ile serbest bırakma, kabul ve reddetme durumlarına ilişkin olarak otoriter, demokratik, hoşgörülü, ihmalkar olmak üzere dört ebeveyn tutumu ortaya çıkmaktadır. Maccoby ve Martin (1983), anne baba tutumlarında duyarlılık ile talepkarlık/ kontrol boyutlarını vurgulamışlardır (Üredi ve Erden, 2009). Baumrind (1991) ile Maccoby ve Martin (1983)'in modelini temel alan Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbusch (1991), ebeveyn tutumlarındaki duyarlılık/kabul/ilgi, talepkarlık/kontrol/denetleme, psikolojik özerklik boyutlarını vurgulamış bu boyutların kesiştiği yerlerdeki demokratik, otoriter, ihmalkar ve hoşgörü tutumlarını açıklamışlardır. Yörükoğlu (2021) ebeveyn tutumlarını disiplin yönünden ele alarak tutarsız, sıkı ve gevşek tutum olarak üç alanda gruplandırmıştır. Yavuzer (2021) çeşitli ebeveyn tutumlarını dengesiz ve kararsız, gevşek (çocuk merkezli), koruyucu, ilgisiz ve kayıtsız, baskıcı ve otoriter ve son olarak güven verici, destekleyici ve hoşgörülü tutum başlıkları altında toplamıştır. Kulaksızoğlu (2009), ise eşitlikçi ve demokratik, aşırı koruyucu ve müdahaleci ve aşırı otoriter ve baskıcı ebeveyn tutumları olarak kategorilendirmiştir.

1.3.2.1. Demokratik Tutum

Demokratik tutumda, ebeveynleri tarafından çocukların ilgi ve ihtiyaçlarının karşılanması ve çocukların denetlenmesi amaçlanmaktadır (Özgüven, 2010). Bu tutum çocuğun varlığına ve isteklerine saygı gösterilmesi esasına dayanmaktadır (Aslan, 1992). Demokratik tutum, yaşına uygun olarak çocuğun kendisini ilgilendiren konularda tek başına karar almasını teşvik eden, aldığı kararların sorumluluğunu üstlenmesini sağlayan, çocuğun fikir ve düşüncelerine önem veren, söz hakkı tanıyan ve çocuğuna her konuda iyi bir rehber olma amacı taşıyan anne-baba tutumlarını kapsamaktadır (Yavuzer, 2003; Düzgün, 2006; Durmuş, 2006). Demokratik tutum, çocuğa karşı hoşgörülü, anlayışlı, güven veren, destekleyen bir yaklaşımı gerektirmektedir (Çağdaş ve Şahin-Seçer, 2015). Çocuğun beslenme, barınma ve korunma gibi temel gereksinimlerinin karşılanmasıyla birlikte çocuğa koşulsuz sevgi, ilgi ve şefkat gösterilmektedir (Kulaksızoğlu, 2009). Ebeveyninden yeterli sevgi, ilgi ve şefkat gören çocuk bir birey olarak kabul edildiği mesajını alır ve bu kabul çocuğun kendinde olumlu benlik algısı geliştirmesini sağlamaktadır (Çağdaş, 2020). Çocuğunu destekleyen ve onu olduğu gibi kabul eden aileler, çocuklarının kendileri olarak gelişmelerine, kendilerine özgü anlayış, düşünce ve fikirlerini ifade etmelerine olanak sağlamaktadırlar (Yavuzer, 2003). Demokratik tutuma sahip ebeveyn, belli sınırlar çerçevesinde çocuğunun yaşını göz önünde bulundurarak birtakım davranışları gerçekleştirmelerine izin vermekte ve böylece sorumluluk bilincinin gelişmesine fırsat sağlamaktadırlar (Dursun, 2010; Sezer ve Oğuz, 2010; Özdemir, Özdemir, Kadak ve Nasıroğlu, 2012). Çocuğun sorumluluk bilincinin yanında özerk bir kişilik geliştirmesine destek olunmaktadır (Özgüven, 2010). Demokratik tutum sergileyen aileler, çocuğun gelişim basamaklarına özgü davranışlar sergileyeceğinin bilincinde olup bu gelişim basamaklarını gözlemekte ve uygun davranışlar geliştirmektedirler. Ebeveynler, çocuğun sahip olduğu potansiyeli en üst düzeye çıkarmasına ve kendini gerçekleştirmesine destek vermektedirler (Kulaksızoğlu, 2009). Demokratik tutumda, sorumluluklar ve haklar karşılıklı olma esasına dayanmaktadır (Özgüven, 2010; Özyürek ve Tezel-Şahin, 2017). Çocuklar, anne babaların ve anne babalar, çocuklarının görüşlerine önem vermektedir. Çocuklar ebeveynlerinin bir uzantısı değil, evde yaşayan bir birey olarak, ailenin diğer üyeleri gibi hakları vardır. Ailede kararlar alınırken, çocuğun da fikir ve düşüncelerine başvurulmakta, bununla birlikte çocuk kendisiyle ilgili karar alma

hakkına sahiptir (Tuzcuoğlu, 2003; Ünüvar, 2008). Çocuk demokratik ortamda yetiştiğinde, değerli bir birey olduğunu görecek kişisel haklarının bilincinde olacak ve böylelikle olumlu benlik algısı ve özerklik duygusu geliştirecektir (şendil ve Kaya-Balkan, 2005). Bununla birlikte, kendi özgürlüklerinin sınırlılıklarını bilen, diğer insanların özgürlüklerine saygı gösteren, kendi haklarını korurken başka insanların haklarına saygı gösteren bireyler olacaklardır (Tuzcuoğlu, 2003).

1.3.2.2. Baskıcı ve Otoriter Tutum

Baskıcı ve otoriter tutuma sahip ebeveynlerde yüksek düzeyde denetim/ kontrol boyutu, düşük düzeyde ise duyarlılık, kabul ve ilgi boyutu görölmektedir (Metsapelto ve Pulkkinen, 2003; şendil ve Kaya-Balkan, 2005). Ebeveynler çocukları ile aralarında bir mesafe olmasını istemekteydiler (Özguven, 2010). Anne babaların çocukları ile olan iletişim ve etkileşimleri sert ve yetersizdir (Çağdaş, 2020). Anne babalar, çocuklarının sahibi ve çocukları üzerinde mutlak hakimiyete sahip olduklarına inanmaktadırlar (şendil, 2003; şendil ve Kaya-Balkan, 2005). Bu bağlamda, çocuklarının sergiledikleri davranışları sabit ve değişmez ölçütlere göre şekillendirme, yargılama ve kontrol etme eğilimindedirler (Yavuzer, 2020). Bu kontrolün sürekli olarak anne baba tarafından yapılması çocuktaki iç denetim duygusunun gelişmesini engellemektedir (şendil ve Kaya-Balkan, 2005). Ebeveynlerin, çocuklarından yana olan talepleri ile çocuklarından gelen istekleri kabul etmeleri arasında bir denge söz konusu değildir (Bülbül, 2019). İletişim tek taraflı, sadece ebeveynlerden çocuğa doğrudur (Kulaksızoğlu, 2009). Ebeveynler katı bir disiplin uygulamakta, çocuğun bütün kurallara sorgulamadan uymasını beklemekte ve çocuğa neredeyse söz hakkı vermemektedirler (Pekşen-Akça, 2012; Yörükoğlu, 2021; Yavuzer, 2021). Anne-babalar, çocuklarının kendilerine özgü bir birey olduklarını, duygu ve düşüncelerinin olduğunu göz önünde bulundurmamakta, çocuğun karar verme ve kendini yönetme becerilerini yetersiz görmekteydiler (Birgin, 2012). Ebeveynler, çocuğun isteklerini, ilgilerini, beklentilerini, kişilik özelliklerini ve gelişimsel düzeylerini dikkate almamaktadırlar (Ünüvar, 2008; Sezer ve Oğuz, 2010; Çağdaş, 2020). Baskıcı ve otoriter tutumda çocuğa tanınan haklar çok düşük düzeydedir (Yazıcıoğlu, 2015). Bu tutuma sahip ailelerde yetişen çocuklar düşük benlik saygısı, yüksek kaygı, özgüven eksikliği gibi özellikler geliştirebilir, kendi duygu ve düşüncelerini ifade etmekte, kendi başına karar vermekte güçlük yaşayabilmektedirler (şendil, 2003; Sümer, Gündoğdu-Aktürk ve

Helvacı, 2010; Tuzcuoğlu, 2020; Akgün ve Baş, 2020).

1.3.2.3. Aşırı Hoşgörülü Tutum

Aşırı hoşgörülü tutuma sahip ebeveynler düşük düzeyde denetim ve kontrole, yüksek düzeyde ise hoşgörü, ilgi, kabul ve duyarlılığa sahiptir (Şendil ve Kaya-Balkan, 2005; Özgüven, 2010). Ebeveynler çocuklarına ilişkin sorumluluklarına dikkat etmektedir fakat çocuktan yana talep ve beklentinin olmadığı bir yaklaşım söz konusudur (Yıldız, 2004). Aşırı hoşgörü tutumunun benimsendiği evlerde kurallar bulunmamaktadır. Kuralların olmadığı evde büyüyen çocuklar, toplumsal kuralların olduğu sosyal ortamlara uyum sağlamakta güçlük yaşamaktadırlar (Tuzcuoğlu, 2003). Ailede çocuklar merkezi konumunda, inisiyatif sahibi tek kişidir ve istekleri istisnasız yerine getirilmektedir (Birgin, 2012; Aksoy, 2017). Bu tutum içerisinde büyümeye devam eden çocuklar yetişkinliğe eriştiklerinde toplumun izin vermediği hakları kendi kendilerine tanımaya girişiminde bulunmaktadırlar (Özgüven, 2010). Ebeveynler, çocuklarının davranışlarını üzerinde yetersiz kontrol sağlamak ve bu davranışlara sınırlama getirmemektedirler. Çocuğun tüm talepleri karşılanmaya çalışılmakta ve kendisine sınırsız hak ve özgürlük tanınmaktadır (Şendil, 2010; Yörükoğlu, 2021). Bu durumun sonucu olarak çocukların kendi davranışları, duyguları, istekleri üzerinde kontrol sağlamaları ve başka insanların da haklarının, isteklerinin olduğunu anlama becerilerini geliştirmeleri engellenmektedir. Bununla birlikte çocukların benmerkezcilikleri tetiklenmekte ve sosyal gelişimlerinde gecikmeler yaşanmaktadır (Dirim, 2003; Çağdaş, 2020; Yavuzer, 2021).

1.4. Kaynak Özetleri

Bu bölümde yurt içinde ve yurt dışında ebeveyn tutumları ve çocuk hakları ile ilgili yapılan araştırmalar incelenmiştir.

Morine (2000), çocukların ve ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarını ve aile ilişkilerine dair algılarını incelemiştir. Araştırmaya, 5. ve 6. sınıfa devam eden 32 çocuk ve ebeveynleri katılım sağlamıştır. Çalışmada, çocuk ve ebeveynlere ait bilgiler için "Demografik Bilgi Formu", katılımcıların çocuk haklarına ilişkin tutumları için "Çocuk Hakları Tutum Anketi", ebeveyn duyarlılığını ve talepkarlığını ölçmek adına "Ebeveynlik Stili Anketi", ebeveynlerin katılımını değerlendirmek için "Paylaşılan Aktiviteler Anketi", çocukların aile içerisindeki

özerklik algılarını incelemek için “Duygusal Özerklik Ölçeği”, hem ebeveynlerin hem de çocukların ailedeki karar verme uygulamalarını algılama biçimlerini değerlendirmek için “Aile Karar Verme Kontrol Listesi” ve katılımcıların çocuk haklarını konusunu kavramsallaştırmak adına “Kendi Kendine Oluşturulan Haklar Anketi” kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları incelendiğinde hem çocukların hem de ebeveynlerinin bakım haklarını yüksek oranda destekledikleri bunun yanı sıra çocukların ebeveynlerine göre daha fazla kendi kendine karar verme (özerklik) haklarını onayladıkları ortaya çıkmıştır. Katılımcıların bakım haklarına ilişkin tutumları ile ebeveyn duyarlılığı arasında olumlu bir ilişki olmakla birlikte katılımcıların özerklik hakkına yönelik tutumları ile çocukların aile içi kararlara katılım algılarıyla pozitif bir korelasyon olduğu saptanmıştır. Ayrıca, anne duyarlılığı ile çocukların özerklik haklarını desteklemeleri arasında olumlu ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Sutton (2003), çalışmasında ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumları, ebeveyn tutumları ve çocukların cinsellik eğitimi hakkı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışmaya 120 ebeveyn katılım sağlamıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak “Cinsellik Eğitimi Anketi” “Ebeveynlik Stili Anketi” ve “Çocuk Hakları Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, hoşgörülü ebeveynlerin çocukların özerklik haklarıyla ilgili olarak tarafsız tutum sergilediklerini, en çok duyarlı ebeveynlerin çocukların bakım ve hakkını desteklediklerini, yetkeci (otoriter) ebeveynlerin çocukların özerklik haklarını en çok reddeden ebeveyn grubu olduğunu göstermiştir. Ebeveynlerin çocuklarının bakım haklarına yönelik tutumları ile çocuklarının cinsellik eğitimi hakları arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, çoğu ebeveyn çocukların cinsel eğitimlerine ilişkin bireysel karar verme haklarına katılmadıklarını bu konudaki kararı ailenin vermesi gerektiği düşüncesinde olduklarını belirtmişlerdir.

Peterson-Badali, Ruck ve Solonim (2004) çalışmalarında annelerin ve çocukların, bakım ve koruma ile özerklik haklarına yönelik tutumlarında çocukların aile içi kararlara katılımları, duygusal özerklikleri, annelerin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkileri araştırmışlardır. Araştırmaya, 42 anne ile yaşları 9-12 arasında değişen 4. ve 6. sınıfa devam 63 çocuk katılım sağlamıştır. Çalışmada, “Çocuk Hakları Tutum Ölçeği”, “Ebeveynlik Stili Anketi”, “Duygusal Özerklik Ölçeği”, “Aile Karar Verme Kontrol Listesi” veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Araştırma

bulguları, çocukların duygusal özerkliklerine yönelik algıları ile aile kararlarına katılım sağlamalarına ilişkin görüşlerinin, çocukların özerklik haklarına yönelik tutumları arasında pozitif ilişkiler olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca, annelerin talepkar/kontrol düzeyi yüksek tutuma sahip olmalarının; çocukların aile kararlarına katılımlarına ilişkin görüşleri ve yine çocukların özerklik haklarına ilişkin tutumları arasında ters bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, çocukların bakım ve özerklik haklarına yönelik tutumları ile annelerin duyarlı ebeveyn tutumları arasında pozitif ilişki olduğu görülmüştür.

Day, Peterson-Padali ve Ruck (2006) araştırmalarında annelerin ebeveyn tutumları, çocukların ve annelerin, çocukların bakım ve koruma ile özerklik haklarına ilişkin tutumları arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Araştırmanın çalışma grubunu 6. 8. ve 10. sınıfta eğitim gören 121 çocuk ve 67 anne oluşturmuştur. Araştırmanın verileri, ‘‘Demografik Bilgi Formu’’, ‘‘Ebeveynlik Tarzı Anketi’’ ve ‘‘Çocuk Hakları Tutumu Anketi’’ ile toplanmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde, annelerin bakım ve koruma haklarını; çocukların ise kendi özerklik haklarını daha çok destekledikleri, annelerini otoriter ya da ilgisiz olarak algılayan gençlerin, annelerini yetkili olarak algılayan gençlere göre daha yüksek düzeyde kendi kendine karar verme (özerklik) hakkından yana oldukları, yetkili veya hoşgörülü olarak algılanan annelerin otoriter olarak algılanan annelere göre çocuklarının bakım haklarını daha fazla destekledikleri saptanmıştır.

Khoury-Kassabri ve Ben-Arieh (2009), çocukların okul iklimi ve çocuk haklarına ilişkin görüşlerini araştırmışlardır. Araştırmanın çalışma grubunu 12-14 yaşları arasındaki 1427 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada çocukların çocuk hakları kavramı algılarını, çeşitli haklara ilişkin olan desteklerini, hak ihlallerini anlamalarını, okul iklimine ilişkin algılarını ve aile değerlerini inceleyen likert tipi ölçekler kullanılmıştır. Çalışmanın bulgularında, çocukların sahip oldukları aile yapılarının kendi haklarına ilişkin bakış açılarını önemli ölçüde etkilediklerini daha az ataerkil daha demokratik ailelere sahip çocukların daha ataerkil ailelere sahip yaşlılarına göre çocuk haklarını daha fazla desteklediklerini saptamışlardır. Bununla birlikte, çocukların okullarını ve öğretmenlerini eleştiriye açık olarak tanımlarının artmasıyla orantılı olarak çocuk haklarını daha fazla destekledikleri ve kız çocukların erkek çocuklara oranla daha yüksek düzeyde çocuk haklarını savundukları ortaya çıkmıştır.

Yurtsever (2009) çalışmasında ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarını

ortaya çıkarmak için ‘‘Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’’ni geliştirmeyi ve ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının aile ve çocuğa ilişkin demografik bilgilere ve ebeveyn otorite tipine göre farklılaşma olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya, 6-14 yaş grubu çocukların ebeveynleri katılım sağlamıştır. ‘‘Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’’nin geliştirilmesinde 1360 ebeveyn ile ebeveynlerin çocuklarının haklarına yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açasından incelemek için ise 1284 ebeveyn ile çalışılmıştır. Bulgular incelendiğinde ebeveyn çocuk hakları tutumlarının ebeveyn otorite tiplerine göre farklılaştığı, yetkeci tutuma sahip ebeveynlerin ‘‘Bakım ve Korunma’’dan yana oldukları, yetkili tutum sergileyen ebeveynlerin ise ‘‘Kendi Kendine Karar Verme’’den yana tutum sergilendikleri ortaya konmuştur.

Kent-Kükürtcü (2011) araştırmasında beş-altı yaş çocukların ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin kullandıkları disiplin yöntemlerinin çocuk hakları ile olan ilişkisini incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, bağımsız anaokulları ve ilköğretim okullarının anasınıflarında eğitim gören 5-6 yasadaki 231 çocuk ve ebeveynleri, 5-6 yaş grubu çocuğa eğitim veren 65 öğretmen ve 5-6 yaş grubundan tesadüfi şekilde belirlenmiş 75 çocuk oluşturmaktadır. Çalışmada kullanılan veri toplama araçları araştırmacı tarafından hazırlanan aileye, çocuğa ve öğretmene dair demografik bilgileri içeren ‘‘Aile Bilgi Formu’’ ve ‘‘Öğretmen Bilgi Formu’’, ebeveynlerin ve öğretmenlerin kullandıkları disiplin yöntemleri ve çocukların çocuk haklarına ilişkin farkındalıklarını inceleyen yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Araştırmada, annelerin uyguladıkları disiplin yöntemleri ile çocuk haklarına dair bilgileri olup olmaması arasında bir ilişki bulunmazken, çocuk haklarına ilişkin bilgiye sahip babaların çocuklarına yönelik disiplin konusunda çocuk merkezli demokratik yöntemleri uyguladıkları, çocuk hakları bilgisine sahip olmayan babaların ise yetişkin merkezli disiplin yöntemlerini kullandıkları bulgusu ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bir başka bulgusunda öğretmenlerin % 37’si baskıcı ve otoriteye dayalı yetişkin merkezli disiplin yöntemini, % 47’si ise demokrasi ve eşitlik esasına dayanan çocuk merkezli disiplin yöntemini uyguladıkları saptanmıştır.

Ersoy (2012), araştırmasında ilköğretim öğretmenlerinin ve ebeveynlerin çocuk haklarıyla ilgili algılarını, çocuk haklarının eğitimine ilişkin evde ve okulda yaptıkları uygulamaları ve yaşadıkları sorunları belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu farklı ekonomik ve kültürel düzeye sahip öğrencilerin

eğitim gördüğü  ilköğretim okulundaki 24 ğretmen ve 56 ebeveyn oluşturmuştur. Veriler, yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Bulgular, ğretmenlerin ve ebeveynlerin ocuk hakları ile ilgili bilgiye yeterli düzeyde sahip olmadıklarını, çocukların haklarını hem evde hem de okulda gereken düzeyde öğrenemedikleri ve dolayısıyla bu haklarını çocuklara sağlama konusunda yetersiz kaldıklarını göstermiştir. Bununla birlikte, çocukların sahip oldukları hakları evde kullanmaları, ailelerin sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi ile evde hkim olan disiplin anlayışından etkilendiği ifade edilmiştir. Buna ilişkin olarak, alt ve orta sosyo-ekonomik düzeye sahip ebeveynlerin bazılarının otoriter bazılarının ilgisiz tutum sergiledikleri; otoriter tutuma sahip ailelerin çocukların haklarını uygulama imknı bulamadıkları, ilgisiz tutuma sahip ailelerde ise çocukların ihmal edildiği ve haklarından faydalanmalarına olanak sunulmadığı belirtilmiştir.

Peker (2012), sınıf ğretmenlerinin demokratik tutumları ve ocuk haklarına yönelik tutumlarını incelemiştir. Çalışmada veri toplama araçları olarak ‘‘ocuk Haklarına İlişkin Tutum leği’’, ‘‘Demokratik Tutum leği’’ ve ‘‘Kişisel Bilgi Formu’’ kullanılmıştır. Çalışma, 297 sınıf ğretmeni ile yapılmıştır. Araştırma bulguları, öğretmenlerin demokratik tutum düzeyleri arttıkça ocuk haklarına ilişkin tutumlarının da olumlu olarak arttığını göstermiştir.

Dönmez (2015), araştirmasında ilkokul ğretmenlerinin sınıf yönetimi profilleri ile ocuk haklarına ilişkin tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın rneklem grubunu basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle belirlenen 428 sınıf ğretmeni oluşturmuştur. Araştırma verileri, ‘‘Sınıf Yönetimi Profili leği’’ ve ‘‘ocuk Haklarına Yönelik Tutum leği’’ ile toplanmıştır. Araştırma bulguları, öğrencilere sıcak ve anlayışlı davranışların sergilendiği, iletişime ve eleştirilere açık bir ortamın olduğu takdir edilen sınıf yönetimi profili ile ocuk haklarına ilişkin tutumlar arasında pozitif yönde ilişki olduğu, otoriter sınıf yönetimi profili ile ocuk haklarına yönelik tutum arasında ilişki olmadığı, başıboş sınıf yönetimi ve aldırılmaz sınıf yönetimi profili ile ocuk haklarına ilişkin tutumlar arasında negatif yönde ilişki olduğunu göstermiştir.

Yurtsever-Kılıçgün (2015), çalışmasında çocukların haklarına ilişkin ebeveyn tutumları ile annelik ve babalık rolleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya devlet anaokullarına giden 3-6 yaş grubu çocukların anne babaları katılım sağlamıştır. 315’i anne ve 315’i baba olan 630 ebeveyn tesadüfi örnekleme yoluyla

belirlenmiştir. Çalışmanın verileri araştırmacının hazırladığı ‘‘Aile Bilgi Anketi’’, Yurtsever (2009)’in geliştirdiği ‘‘Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’’, geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını Kılıçgün Yurtsever ve Kılıçkaya (2015) ‘nın yaptığı ‘‘Geleneksel Annelik Rolü Ölçeği’’ ve ‘‘Geleneksel Babalık Rolü Ölçeği’’ ile toplanmıştır. Araştırma bulguları, ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin tutumları ile geleneksel ebeveynlik rollerinin ilişkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu bulguya göre, bakım ve koruma tutum düzeyi arttıkça annelerin de babalarında geleneksel annelik ve geleneksel babalık roller artmakta bununla birlikte kendi kendine karar verme tutum düzeyleri arttıkça annelerin de babalarında geleneksel annelik ve geleneksel babalık rollerinin azaldığı ortaya konmuştur.

To, Helwig ve Yang (2017), çalışmalarında kırsal ve kentsel Çinli çocukların kendi kendine karar verme (özerklik) ve bakım haklarına yönelik tutumlarını ve bu tutumların, ebeveyn ve öğretmen özerkliği desteği ve duyarlılığı boyutları ile psikolojik iyi oluş halleri ilişkisini incelemişlerdir. Araştırmaya 13-19 yaşları arasında 395 çocuk katılmıştır. Çalışmada ‘‘Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’’, ‘‘Özerklik Desteği ve Duyarlılık Ölçeği’’ ile ‘‘Demokratik İklim Ölçeği’’ kullanılmıştır. Araştırma bulguları, daha demokratik şekilde oluşturulmuş ve bireylerin özerklik gereksinimlerini daha fazla karşılayan ortamların, çocukların bakım ve koruma ile özerklik haklarını daha yüksek düzeyde desteklemeleriyle ilişkili olduğunu ve çocukların psikolojik sağlıklarına ve iyi oluşlarına katkı sağladıklarını göstermiştir. Kentsel bölgede yaşayan çocuklar, kırsal bölgede yaşayan çocuklara göre kendi kendine karar verme haklarını daha fazla desteklemişlerdir. Anne duyarlılığı ve öğretmen özerkliği desteği ile çocukların bakım haklarına yönelik tutumları arasında pozitif ilişkiler olduğu ortaya çıkmıştır. Anne özerkliği desteğinin ise çocukların özerklik haklarına yönelik tutumları arasında anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır.

Kesayak (2018) araştırmasında ebeveynlerin aile içerisinde çocuk haklarını uygulama düzeylerini belirlemek için ‘‘Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği’’ni geliştirmiş ve ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik davranış uygulama düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterme durumlarını incelemiştir. Ölçek; yaşama, gelişim, katılım ve koruma şeklinde dört alt boyuta sahiptir. Araştırmaya çocuğu ilkokula ve ortaokula devam eden, 460’ı anne 366’sı baba olan 826 ebeveyn katılım sağlamıştır. Çalışmanın verileri, araştırmacının geliştirmiş olduğu ‘‘Kişisel

Bilgi Formu'' ve ''Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği'' ile toplanmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde, ebeveynlerin yaşama, koruma ve katılım alt boyutlarını çok yüksek düzeyde, gelişim boyutunu ise orta düzeyde uyguladıklarını göstermiştir. Ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından farklılaşma sonuçlarına bakıldığında, ebeveynlerin demokratik, aşırı koruyucu, ilgisiz, tutarsız, baskıcı olmalarına göre çocuk haklarını uygulama düzeylerinin değiştiği saptanmıştır. Buna göre, aşırı koruyucu ve tutarsız ailelerin baskıcı ve ilgisiz ailelere göre katılım hakkını; demokratik ve tutarsız ailelerin aşırı koruyucu ve baskıcı ailelere göre yaşama hakkını; demokratik ailelerin aşırı koruyucu ve ilgisiz ailelere göre gelişim hakkını; demokratik ailelerin aşırı koruyucu ailelere göre koruma hakkını daha yüksek düzeyde uyguladıkları ortaya çıkmıştır.

Kozikoğlu (2019) çalışmasında okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları ve çocuğun katılım hakkına yönelik düşüncelerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya 18'i kadın 12'si erkek 30 okul öncesi öğretmeni katılım sağlamıştır. Araştırmacının hazırlamış olduğu yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla veriler toplanmıştır. Araştırma bulguları, öğretmenlerin çocuk haklarına ilişkin yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarına dikkat çektiklerini göstermiştir. Katılım hakkı kapsamında ise, en fazla çocukların görüşlerini özgürce ifade etme ve kendilerini ilgilendiren konularda karar alma haklarını belirtmişlerdir. Araştırmanın amacı kapsamında öğretmenlere, çocuklara haklarını öğretmeye ve katılım haklarını sağlamaya yönelik uygulamalarda yaşadıkları sorunlar sorulmuştur. Bu noktada öğretmenlerin en çok ailelerin çocuklarına destek vermemeleri, çocuğun düşünce ve fikirlerini sormamaları, çocuğun adına karar vermeleri, çocuğu kendine özgü bir birey olarak görmemeleri gibi ebeveynlerin geleneksel tutumlarından kaynaklı problemler yaşadıkları saptanmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada herhangi bir müdahale yapılmadan, ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik davranışları uygulama düzeyleri cinsiyet, doğum sırası, ailedeki çocuk sayısı, anne yaş, anne çalışma, anne eğitim, baba eğitim, ebeveyn tutumları ise; cinsiyet, çocuk sayısı, gelir düzeyi, anne çalışma, baba çalışma, anne eğitim değişkenlerine göre incelenmiş, ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik davranışları uygulama düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiye bakılmıştır. İki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişki düzeyi istatistiksel testler kullanılarak ölçülmeye çalışılır. Bu araştırmada; ilişkisel bir tarama yöntemi olan korelasyon araştırma modeli kullanılmıştır. Bu model, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkileri belirlemek ve neden-sonuç ile ilgili ipuçları ortaya çıkartmak amacıyla yapılan araştırmalara verilen addır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018).

Tarama modelleri, içinde yaşanılan zaman aralığında; var olan bir durumu olduğu haliyle betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu modelde, araştırmanın konusu olan birey, nesne, durum ya da olaylar kendi şartları içerisinde, herhangi bir etki etme, değiştirme, müdahale çabası olmadan tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2009).

2.2. Evren ve Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Bursa ilinde ortaokula devam eden çocukların ebeveynleri oluşturmuştur. Örneklem sayısı belirlenirken; literatür taranmış ve ölçek madde sayısı ile katılımcı sayı oranlarının Cattell (1978)'e göre 3 ile 6, Gorsuch (1983)'a göre en az 6, Everitt (1975)'e göre ise en az 10 katı olması gerektiği bilgisinden yola çıkılarak (akt. McCallum, Widaman, Zhang ve Hong, 1999) ve aynı zamanda; Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğü kapsamında resmi ortaokullara devam eden öğrenci sayısının 163.562 olduğu bilgisi dahilinde; evren bu sayıya sabitlendikten sonra, Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004)'a göre örnekleme hatası 0.05 olarak seçilip, tesadüfi

örnekleme yöntemiyle seçilen Bursa ili Karacabey ilçesindeki ortaokullara devam eden 484 öğrencinin ebeveyni ile çalışılması kararlaştırılmıştır.

Çizelge 2.1. Araştırmaya katılan ebeveynlere ve çocuklarına ilişkin demografik özelliklerin dağılımı

Değişkenler	Alt Kategoriler	N	%
Ebeveynlik Durumu	Anne	409	84,5
	Baba	75	15,5
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	248	51,2
	Erkek	236	48,8
Çocuğun Sınıf Düzeyi	5. Sınıf	103	21,2
	6. Sınıf	150	31,0
	7. Sınıf	117	24,2
	8. Sınıf	114	23,6
Çocuğun Doğum Sırası	İlk Çocuk	245	50,6
	Ortanca veya Ortancalardan biri	74	15,3
	Son Çocuk	165	34,1
Çocuk Sayısı	Tek Çocuk	54	11,2
	İki Kardeş	273	56,4
	Üç Kardeş	115	23,8
	Dört ve Daha Fazla Kardeş	42	8,6
Anne Yaşı	29 ve altı	12	2,5
	30-39	289	59,7
	40-49	171	35,3
	50 yaş ve üstü	12	2,5
Baba Yaşı	29 ve altı	5	1,0
	30-39	157	32,4
	40-49	269	55,6
	50 yaş ve üstü	53	11,0
Anne Eğitim Durumu	Okuryazar değil	16	3,3
	Okuryazar	18	3,7
	İlkokul	160	33,1
	Ortaokul	89	18,4

Çizelge 2.1. Araştırmaya katılan ebeveynlere ve çocuklarına ilişkin demografik özelliklerin dağılımı (devamı)

	Lise	131	27,1
	Lisans	32	6,6
	Önlisans	32	6,6
	Yüksek Lisans	6	1,2
	Okuryazar değil	9	1,9
	Okuryazar	9	1,9
	İlkokul	127	26,2
	Ortaokul	118	24,4
Baba Eğitim Durumu	Lise	148	30,6
	Lisans	38	7,9
	Önlisans	21	4,3
	Yüksek Lisans	14	2,8
	Çalışmıyor	320	66,1
	İşçi	82	16,9
Anne Çalışma Durumu	Serbest	20	4,1
	Memur	27	5,6
	Diğer	35	7,3
	Çalışmıyor	19	3,9
	İşçi	235	48,6
Baba Çalışma Durumu	Serbest	103	21,3
	Memur	43	8,9
	Diğer	84	17,3
Gelir Düzeyi	Gelir Gideri Karşılar	211	43,6
	Gelir Gideri Karşılamaz	103	21,3
	Gelir ile Gider Eşit	170	35,1

Çizelge 3.1, incelendiğinde araştırmada yer alan ebeveynlerin % 84,5'inin (n=409) anne, % 15,5'inin (n=75) baba olduğu görülmektedir. Araştırmada, çocukların % 51,2'sini (n=248) kız, % 48,8'ini (n=236) erkek çocuklar oluşturmaktadır. Çocukların sınıf düzeylerine bakıldığında; % 21,2'si (n=103) 5. sınıfta, % 31,0 'i (n=150) 6. sınıfta, % 24,2'si (n=117) 7. sınıfta, % 23,6'sı (n=114) 8. sınıfta yer almaktadır. Çocukların doğum sırası incelendiğinde; ilk çocuk olanlar % 50,6 (n=245), orta veya ortancalardan biri olan çocuklar % 15,3 (n= 74), son çocuk

olanlar ise % 34,1 (n=165)'dir. Ailedeki çocuk sayısına bakıldığında çocukların % 11,2'sinin (n=54) tek çocuk, % 56,4'ünün (n=273) iki kardeş, % 23,8'inin (n=115) üç kardeş, % 8,6'sının (n=42) dört veya daha fazla kardeş olduğu görülmektedir. Araştırmada yer alan annelerin % 2,5'i (n=12) 29 yaş ya da altında, % 59,7'si (n=289) 30-39 yaş, % 35,3'ü (171) 40-49 yaş, % 2,5'i (n= 12) 50 yaş ya da üstündedir. Araştırmada yer alan babaların % 1,0'ı (n=5) 29 yaş ya da altında, % 32,4'ü (n=157) 30-39 yaş, % 55,6'sı (n=269) 40-49 yaş, % 11,0'ı (n=53) 50 yaş ya da üstündedir. Araştırmaya katılan annelerin eğitim durumları incelendiğinde; okuryazar olmayanlar % 3,3 (n=16), okuryazar olanlar % 3,7 (n=18), ilkokul mezunu % 33,1 (n=160) , ortaokul mezunu 18,4 (n=89), lise mezunu % 27,1 (n=131), lisans mezunu % 6,6 (n=32), ön lisans mezunu % 6,6 (n=32), yüksek lisans mezunu % 1,2' (n=6) dir. Araştırmaya katılan babaların eğitim durumları incelendiğinde; okuryazar olmayanlar % 1,9 (n=9), okuryazar olanlar %1,9 (n=9), ilkokul mezunu % 26,2 (n=127), ortaokul mezunu 24,4 (n=118), lise mezunu 30,6 (n=148), lisans mezunu % 7,9 (n=38), ön lisans mezunu % 4,3 (n=21), yüksek lisans mezunu % 2,8 (n=14)'dir. Araştırmada yer alan annelerin çalışma durumuna göre; % 66,1'i (n=320) çalışmıyor, % 16,9'u işçi (n=82), % 4,1'i (n=20) serbest olarak çalışan, % 5,6'sı (n=27) memur, % 7,3'ü (n=35) diğer çalışma alanı kısmında yer almaktadır. Babaların çalışma durumuna bakıldığında ise ; % 3,9'u (n=19) çalışmıyor, % 48,6'sı işçi (n=235), % 21,3'ü (n=103) serbest olarak çalışan, % 8,9'u (n=43) memur, % 17,3'ü (n=84) diğer çalışma alanı kısmında yer almaktadır. Ailelerin gelir düzeyi incelendiğinde % 43,6'sının (n=211) gelir gideri karşılar, % 21,3'ünün (n=103) gelir gideri karşılamaz, % 35,1'inin ise (n=170) gelir gider ile eşit şekilde gelir düzeyi işaretlemeleri yaptıkları görülmüştür.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacı, ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik davranışları uygulama düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek ve bu sürece etkili olabilecek faktörlerin belirlenmesi olduğundan veriler “Genel Bilgi Formu” ”Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği” ve “Anne-Baba Tutum Ölçeği” ile toplanmıştır.

2.3.1. Genel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan ebeveynlerin ve çocuklarının demografik özelliklerinin ortaya konması amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan formda; ebeveynlerin ebeveynlik durumu, sahip oldukları çocuk sayısı, yaş, eğitim durumu, çalışma durumu ve gelir düzeyini belirlemeye ilişkin sorular ile birlikte çocuklarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve doğum sırası bilgilerine yönelik sorular yer almaktadır.

2.3.2. Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği

Kesayak (2018) tarafından geliştirilen ölçek, ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeylerini belirlemektedir. Toplamda 31 madde ve 4 alt boyuttan (katılım, yaşama, gelişim, koruma) oluşan ölçeği, çocuğu ilkököl ve ortaokula devam eden ebeveynler doldurabilmektedir. Ölçek, 5'li likert tipi bir değerlendirme ile puanlanmaktadır.

Kesayak (2018), ölçeğin genel Cronbach's Alpha değerininin ,940 olduğu ve ölçeğin toplam açıklanan varyans oranının ise 53,173 olduğunu ortaya koymuştur. Ölçme aracının alt boyutlarının içerikleri incelendiğinde; yaşama boyutu çocukların beslenme, giyinme, barınma gibi temel fiziksel ihtiyaçlarının koşullara uygun, hijyenik ve sağlıklı şekilde karşılanması, bunun yanı sıra ev ortamında ve dışarıda yaşam güvenliklerinin sağlanması durumlarının değerlendirmesini içermektedir. Gelişim boyutu; çocukların kitap okuma, tarihsel/kültürel alanları gezerek tanıma, tiyatro/sinema etkinliklerine katılım sağlama gibi sosyal- kültürel olarak gelişimlerine destek verme düzeylerinin incelenmesini içermektedir. Katılım boyutu; çocuğun fikir ve görüşlerine önem verme, birlikte vakit geçirme, duygularını paylaşmasına olanak tanıma, hem ev içerisinde alınan kararlarda hem de kendisini ilgilendiren konularda görüşlerinin alınmasını değerlendirmektedir. Koruma boyutu; çocuğu fiziksel, ruhsal, duygusal olarak etkileyecek olumsuz yaklaşımlardan koruma durumlarının değerlendirilmesini içermektedir.

2.3.3. Anne-Baba Tutum Ölçeği

Özyürek (2018) tarafından ebeveyn tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Çocuğu ortaokula devam eden ebeveynler tarafından doldurulan ölçek; demokratik, baskıcı ve otoriter, aşırı hoşgörölü olmak üzere 3 alt boyut ve 35 maddeden oluşmaktadır. Ölçme aracının alt boyutlarının içerikleri incelendiğinde, demokratik tutum; ebeveynlerin çocuklarının kendilerine özgü bir birey olarak kabul ederek

duygu ve düşüncelerine önem verme, fikirlerini göz önünde bulundurma, sağlıklı iletişim kurma, güven ve destek ortamı sağlayarak sevgi ve anlayış içerisinde olma tutumlarının değerlendirildiği içerikleri kapsamaktadır. Baskıcı ve otoriter tutum; ebeveynlerin çocuklarına karşı sıkı kurallar koyma, kontrol ve denetimin her zaman anne babada olma, çocuğun kuralları sorgulama durumlarının incelendiği boyuttur. Aşırı hoşgörülü tutum, çocuğun davranışlarının sürekli hoş karşılama, sınır ve kuralların var olma düzeylerinin değerlendirilmesini içermektedir. 5'li likert tipi ölçme ile değerlendirilen ölçeğin geliştirilmesi aşamasında geçerlik ve güvenilirlik bulguları incelendiğinde; toplam güvenilirlik katsayısının .70 olduğu, toplam varyansın ise % 37,94'ünü açıkladığı ortaya konmuştur.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri toplanmadan önce; Kırıkkale Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu ve uygulamanın yapılacağı İl Milli Eğitim Müdürlüklerinden gerekli izinler alınmıştır. Bu aşama sonrasında, uygulama okullarına gidilerek eğitimcilere gerekli bilgiler verilmiş ve eğitimciler aracılığıyla ölçekler çevrimiçi ortamda bağlantı formatında ebeveynlere ulaştırılmıştır. Katılım sağlamak isteyen ebeveynlerin bağlantı üzerinden kendilerine ulaştırılan onam formlarını doldurduktan sonra ölçekleri doldurabilmeleri sağlanmıştır. Araştırmanın verilerinin çevrimiçi ortamda gerçekleştirilmesinin nedeni, Covid-19 Pandemi koşullarında okulların uzaktan eğitim ile eğitime devam ediyorum olmalarıdır.

Veri toplama aşaması sona erdikten sonra; z puanları üzerinden uç değerler tüm alt boyutlar açısından belirlenmiş ve -2,58 ile +2,58 sınırları dışında kalan kişiler analize dahil edilmemiştir. (Tabachnick & Fidell, 2007). Sonrasında, verilerin her alt boyut bağlamında normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla betimsel istatistiklerle (aritmetik ortalama, medyan, çarpıklık ve basıklık değerleri) incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklık katsayılarında önerilen -1,5 ile +1,5 aralıklarında olan değişkenler için dağılım normal kabul edilmiş ve parametrik teknikler kullanılmıştır (Tabachnick & Fidell, 2007).

Tersi durumda ise non-parametrik tekniklerle veriler analiz edilmiştir. Her ölçeğin alt boyutlarına ilişkin karşılaştırmalar yapılırken demografik değişkenlerden iki kategorili olanlardan parametrikliği sağlayanlar bağımsız gruplar için t testi, sağlamayanlar Mann-Whitney U testi ile; ikiden çok kategorili olanlardan

parametrikliği sağlayanlar bağımsız gruplar için tek faktörlü ANOVA, sağlamayanlar Kruskal-Wallis H testi ile analiz edilmiştir. ANOVA sonucunda anlamlı fark çıkanlar için hangi gruplar arasında fark olduğunu belirlemek adına Post-hoc testi olarak Bonferroni, Kruskal-Wallis H testi sonucunda anlamlı fark çıkanlar için hangi gruplar arasında fark olduğunu belirlemek adına Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Ancak Kruskal-Wallis H testinin post-hoc testi olarak kullanılan Mann-Whitney U testlerinde anlamlılık düzeyi= alfa hatası/karşılaştırma sayısı eşitliğiyle yapılmıştır. Örneğin, 3 grubun karşılaştırılmasında Kruskal-Wallis testi kullanıldıysa ve sonuç anlamlıysa Mann-Whitney U testleri ile ikili karşılaştırma yapıldığında anlamlılık düzeyi= $0,05/3=0,017$ olarak alınmıştır. Dört grup olduğunda toplam ikili karşılaştırma sayısı altı olacağı için $0,05/6=0.0083$ olarak alınmıştır. Bu uygulamaya Bonferroni düzeltmesi adı verilir (Tabachnick & Fidell, 2007).

Son olarak her iki ölçeğin alt boyutları arasındaki ilişkiler Pearson Momentler arpım Korelasyon katsayısı yardımıyla hesaplanmıştır. Ayrıca bu korelasyon değerlerinin anlamlılık düzeyleri de hesaplanmış ve yorumlanmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1. Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği'nin Bazı Değişkenlere İlişkin Bulguları

Çizelge 3.1. Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre ebeveyn çocuk hakları davranış ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin t testi ve Mann-Whitney U testi sonuçları

Yaşama Alt Ölçeği T Testi	N	Ortalama	S.S	t	sd	P	Anlamlı Fark
Kız	240	47,69	2,39	-0,06	469	0,95	
Erkek	231	47,70	2,42				
Gelişim Alt Ölçeği T Testi	N	Ortalama	S.S	t	sd	P	Anlamlı Fark
Kız	246	18,98	4,89	0,17	480	0,86	
Erkek	236	18,91	4,90				
Katılım Alt Ölçeği T Testi	N	Ortalama	S.S	t	sd	P	Anlamlı Fark
Kız	241	42,59	5,40	-0,57	469	0,57	
Erkek	230	42,86	4,84				
Koruma Alt Ölçeği Mann-Whitney U Testi	N	S.O	O.T	Mann-Whitney- U	Z	P	Anlamlı Fark
Kız	240	252,66	60639,00	25901,00	-2,71	0,007	a>b
Erkek	232	219,78	50989,00				

a=kız, b=erkek

Çizelge 3.1. incelendiğinde kız ve erkek çocukların yaşama ($t(469) = -0,06$; $p > .05$), gelişim ($t(480) = 0,17$; $p > .05$) ve katılım alt boyutu ($t(469) = -0,57$; $p > .05$) puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Çocuğun cinsiyetine göre ebeveynlerin koruma alt boyutu puanları arasında anlamlı bir fark vardır ($Z = -2,71$; $p < .05$). Kız çocuğu olan ebeveynlerin koruma puanlarının (sıra ort.=252,66) erkek çocuğu olan ebeveynlerin koruma puanlarına göre (sıra ort.=219,78) anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir.

Korunma hakkı, çocukların sahip olduğu önemli haklardan biridir. Bu hakka ilişkin olarak çocukların bedensel ve ruhsal sağlıkları güvence altına alınmalıdır. Çocuklar da bu haklarının gözetildiğinin bilincinde olarak güvenli ve konforlu çevre olanakları açısından gelişme imkânına sahip olabilmektedirler. Araştırmada, kız çocuğu olan ebeveynlerin koruma puanlarının erkek çocuğu olan ebeveynlerin koruma puanlarına oranla anlamlı olarak daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, toplumsal cinsiyet kavramına dikkat çekmektedir. Toplumsal cinsiyet; toplumun yüklediği roller, görev ve sorumluluklar, toplumun bireyi nasıl görüp algıladığı ve beklentilerine ilişkin bir kavramdır. Türk kültür, gelenek ve görenekleri göz önüne alındığında toplumun kız çocuklarına karşı daha korumacı bir tutum sergiledikleri bilinmektedir. Fakat bu araştırmada ele alınan koruma alt boyutu çocukların sahip olması gereken haklarına yönelik olup, cinsiyet fark etmeksizin bütün çocuklara eşit düzeyde uygulanması gereken bir hak olarak dikkat çekmektedir. Araştırmanın bulguları; ifade edilen toplumsal cinsiyet kalıpları bağlamında kültürel birtakım dayatmaların kız çocuklarına atfedilmesi sonucunda ebeveynlerin bu hakları kız çocuklarına daha fazla tanıma davranışı göstermelerine sebep olduğu şeklinde yorumlanabilir. Araştırma sonuçlarımızla paralel olarak Arslan (2019) çalışmasında ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının çocuğun cinsiyetine göre farklılaşma durumunu incelemiş ve kız çocuğuna sahip ebeveynlerin bakım ve koruma puanlarının erkek çocuğa sahip ebeveynlere göre daha yüksek olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Çizelge 3.2. Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının doğum sırasına göre ebeveyn çocuk hakları davranış ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin tek faktörlü anova ve kruskal-wallis h testi sonuçları

Yaşama Alt Ölçeği	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı fark
Tek Faktörlü Anova						
Gruplararası	8,534	2,000	4,267			
Grup içi	4343,092	481,000	9,029	0,473	0,624	
Toplam	4351,626	483,000				
Gelişim Alt Ölçeği						
Tek Faktörlü Anova						
Gruplararası	181,755	2,000	90,877			
Grup içi	11320,843	479,000	23,634	3,845	0,022	a > b
Toplam	11502,598	481,000				
Katılım Alt Ölçeği						
Tek Faktörlü Anova						
Gruplararası	33,041	2,000	16,520			
Grup içi	12340,403	468,000	26,368	0,627	0,535	
Toplam	12373,444	470,000				
Koruma Alt Ölçeği						
Kruskal-Wallis H Testi	N	S.O	Kruskal-Wallis H	sd	P	Anlamlı fark
İlk çocuk	241	235,58				
Ortanca veya ortancalardan biri	72	240,13	0,07	2,00	0,967	
Son çocuk	159	236,25				

a=ilk çocuk, b=ortanca çocuk, c=son çocuk

Çizelge 3.2. incelendiğinde Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği yaşama alt boyutuna ilişkin doğum sırasına göre anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır (F (2, 481)= 0,473; p>.05).

Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği gelişim alt boyutu puanlarında doğum sırasına göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (F (2, 479)= 3,845; p<.05). Anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğu ikili karşılaştırmalar incelendiğinde ilk çocukları için ölçme aracını dolduran ebeveynlerin ortanca çocukları için ölçeği dolduran ebeveynlerden anlamlı olarak daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Anlamlı farkın olduğu gelişim alt ölçeğinin içeriğinde “Çocuğumu sinemaya/tiyatroya/müzeye götürürüm. Çocuğumla tarihi ve kültürel yerleri gezerim” gibi maddelerin yer aldığı görülmektedir. Bu boyut genel anlamda değerlendirildiğinde; ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik davranışları bağlamında çocuklarının kişisel gelişimlerini desteklemek amaçlı olarak onları mümkün olduğunca sosyal aktivitelere dahil etmek, kitap okuma alışkanlığı kazanmaları için uygun ortamlar oluşturmak gibi içerikler olduğu dikkat çekmektedir. Araştırmadan

elde edilen bulguda gelişim alt boyutunda, ebeveynlerin çocuklarının doğum sırası değişkeninde ilk çocukların ortancalardan anlamlı olarak daha yüksek ortalamalarının bulunması sonucu; ebeveynlerin ilk çocuklarının kişisel gelişimlerini desteklemekle ilgili haklarına saygı duyma noktasında daha motive oldukları, sahip oldukları çocuk sayısının artması ile artan sorumluluklara paralel olarak gündeme gelen diğer dinamiklerin de devreye girmesi ile beraber; çocukların sosyal gelişimlerinin desteklenmesi ile ilgili gelişim alt boyutu kapsamında yer alan haklarının daha az önemsendiği şeklinde yorumlanabilir.

Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği katılım alt boyutuna ilişkin doğum sırasına göre anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($F(2, 468) = 0,627; p > .05$). Ölçeğin doğum sırasına göre ebeveynlerin koruma alt boyutu puanları arasında da anlamlı bir fark yoktur ($H(2) = 0,07; p > .05$).

Çizelge 3.3. Araştırmaya katılan ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısına göre ebeveyn çocuk hakları davranış ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin tek faktörlü anova ve kruskal-wallis h testi sonuçları

Yaşama Alt Ölçeği	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Tek Faktörlü Anova						
Gruplararası	250,201	3,000	83,400			
Grup içi	4101,425	480,000	8,545	9,761	0,000	c>d
Toplam	4351,626	483,000				
Gelişim Alt Ölçeği						
Tek Faktörlü Anova						
Gruplararası	460,447	3,000	153,482			a>d
Grup içi	11042,151	478,000	23,101	6,644	0,000	b>d
Toplam	11502,598	481,000				c>d
Katılım Alt Ölçeği						
Tek Faktörlü Anova						
Gruplararası	340,449	3,000	113,483			a>d
Grup içi	12032,995	467,000	25,767	4,404	0,005	b>d
Toplam	12373,444	470,000				c>d
Koruma Alt Ölçeği						
Kruskal-Wallis H Testi	N	S.O	Kruskal-Wallis H	sd	P	Anlamlı Fark
1,00	52	204,18				
2,00	266	248,71	10,06	3,00	0,018	
3,00	113	213,92				
4 ve daha fazla	41	260,49				

a=1 çocuk, b=2 çocuk, c=3 çocuk, d= 4 ve daha fazla çocuk

Çizelge 3.3. incelendiğinde yaşama alt boyutu puanlarında çocuk sayısına göre anlamlı bir fark vardır ($F(3, 480) = 9,761; p < .05$). Anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğu ikili karşılaştırmalar değerlendirildiğinde iki çocuk sahibi olanların dört ve daha fazla çocuk sahibi olanlardan; üç çocuk sahibi olanların dört ve daha fazla çocuk sahibi olanlardan anlamlı olarak daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Gelişim alt boyutu puanlarında da çocuk sayısına göre anlamlı bir fark vardır ($F(3, 478) = 6,644; p < .05$). Anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğu ikili karşılaştırmalar incelendiğinde tek çocuk sahibi olanların dört ve daha fazla çocuk sahibi olanlardan; iki çocuk sahibi olanların dört ve daha fazla çocuk sahibi olanlardan; üç çocuk sahibi olanların dört ve daha fazla çocuk sahibi olanlardan anlamlı olarak daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte katılım alt boyutu puanlarında çocuk sayısına göre anlamlı bir fark olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($F(3, 467) = 4,404; p < .05$). Anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğu ikili karşılaştırmalar incelendiğinde; tek çocuk sahibi olanların dört ve daha fazla çocuk sahibi olanlardan; iki çocuk sahibi olanların dört ve daha fazla çocuk sahibi olanlardan, üç çocuk sahibi olanların dört ve daha fazla çocuk sahibi olanlardan anlamlı olarak daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Çocuk sayısına göre ebeveynlerin koruma alt boyutu puanları arasında da anlamlı bir fark vardır ($H(3) = 10,06; p < .05$). Aradaki fark anlamlı çıkmasına karşın Bonferroni düzeltmesi göz önüne alınarak yapılan ikili karşılaştırmalar neticesinde gruplar arasında anlamlı fark olmadığı bulunmuştur. Bu nedenle ortaya çıkan farkların önemli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anlamlı farkların ortaya çıktığı yaşama, gelişim ve katılım alt boyutları içeriklerinde; ebeveynlerin çocuklarının günlük yaşantılarını kolaylaştırabilmek adına onlara sağladıkları haklar (yaşama hakkı); çocuklarının aile içi yaşantılarda sorumluluk alma ve söz sahibi olma ile ilgili durumlar tanınmasına dönük olan haklar (katılım hakkı); ebeveynlerin çocuklarına entelektüel bir bilinç geliştirebilmeleri için destek verme içeriğinde sağladıkları fırsatlar (gelişim hakkı) dikkat çekmektedir. Araştırma bulguları; çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin bu boyutların içerdiği davranışları uygulama düzeylerinin azaldığını göstermektedir. Bu durum çocuk sayısının artmasıyla birlikte; ebeveynlerin sorumluluklarının artması ve dolayısıyla çocuklara ayırdıkları zamanı, ilgiyi yönetmekte güçlük çekmeleri şeklinde yorumlanabilir. Benzer bulgulara ulaşan Kesayak (2018) araştırmasında ebeveynlerin sahip oldukları

çocuk sayısına göre yaşama, gelişim ve katılım alt boyutlarını uygulama düzeylerini incelediğinde; çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin çocuk haklarını uygulama düzeylerinin azaldığını ortaya çıkarmıştır.

Çizelge 3.4. Araştırmaya katılan annelerin yaşına göre ebeveyn çocuk hakları davranış ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin t testi ve Mann-Whitney U testi sonuçları

Yaşama Alt Ölçeği T Testi	N	Ortalama	S. S	t	sd	P	Anlamlı Fark
30-39	282	47,74	2,39	0,54	448	0,59	
40-49	168	47,61	2,51				
Gelişim Alt Ölçeği T Testi	N	Ortalama	S.S	t	sd	P	Anlamlı Fark
30-39	288	18,99	4,81	0,20	456	0,84	
40-49	170	18,89	5,08				
Katılım Alt Ölçeği T Testi	N	Ortalama	S.S	t	sd	P	Anlamlı Fark
30-39	281	42,91	5,01	1,09	445	0,27	
40-49	166	42,36	5,26				
Koruma Alt Ölçeği Mann-Whitney U Testi	N	S. O	O. T	Mann-Whitney -U	Z	P	Anlamlı Fark
30-39	284	236,47	67156,50	20173,50	-2,54	0,011	a>b
40-49	165	205,26	33868,50				

a= 30-39, b= 40-49

Çizelge 3.4. incelendiğinde annenin yaşının yaşama alt boyutuna ilişkin ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır ($t(448)= 0,54; p>.05$). Annenin yaşının gelişim alt boyutuna ilişkin ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($t(456)= 0,20; p>.05$). Annenin yaşının katılım alt boyutuna ilişkin ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($t(445)= 1,09; p>.05$). Bununla birlikte annenin yaşına göre annelerin koruma alt boyutu puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($Z=-2,54; p<.05$). Yaşı daha küçük annelerin koruma puanları (sıra ort.=236,47) yaşı daha büyük annelerin koruma puanlarından (sıra ort.=205,26) anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir.

Anlamlı farkın ortaya çıktığı koruma alt boyutu ‘‘Çocuğumun yanında eşimle tartışırım. Çocuğumun yanında argo tabirler kullanırım.’’ gibi aile içerisinde stres yaratacak, olumsuz yaklaşımlar, örnekler teşkil edecek ifadeleri içermektedir. Bu noktada, 30-39 yaş kategorisinde olan annelerin 40-49 yaş kategorisinde olan annelere göre, koruma hakkını uygulama düzeylerinin daha yüksek olması; genç

grupta yer alan annelerin çocuğu tüm gelişimsel yönlerden etkileyebilecek faktörler ile ilgili gündemi, yayınları ve uzmanları daha fazla takip etmeleri ve dolayısıyla Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde belirtildiği üzere çocuk; sağlığı, eğitimi ve gelişimine ilişkin tehlikeli olabilecek durumlara karşın korunma haklarına (Şimşek, 2016) daha fazla özen gösterdikleri şeklinde yorumlanabilir. Mevcut araştırma bulgusundan farklı olarak ise Yurtsever (2009) araştırmasında yaşı daha büyük annelerin yaşı daha genç annelere göre daha fazla bakım ve koruma tutumuna sahip olduklarını ortaya koymuştur.

Çizelge 3.5. Araştırmaya katılan annelerin çalışma durumuna göre ebeveyn çocuk hakları davranış ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin tek faktörlü anova ve kruskal-wallis h testi sonuçları

Yaşama Alt Ölçeği Kruskal-Wallis H Testi	N	S. O	Kruskal- Wallis H	sd	P	Anlamlı Fark
Çalışmıyor	320	250,40	3,57	3,00	0,312	
Serbest	55	237,06				
İşçi	82	221,64				
Memur	27	223,30				
Gelişim Alt Ölçeği Tek Faktörlü Anova	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	146,872	3,000	48,957	2,061	0,105	
Grup içi	11355,726	478,000	23,757			
Toplam	11502,598	481,000				
Katılım Alt Ölçeği Kruskal-Wallis H Testi	N	S. O	Kruskal- Wallis H	sd	P	Anlamlı Fark
Çalışmıyor	310	237,18	2,21	3,00	0,529	
Serbest	54	221,12				
İşçi	80	230,92				
Memur	27	267,26				
Koruma Alt Ölçeği Kruskal-Wallis H Testi	N	S. O	Kruskal- Wallis H	sd	P	Anlamlı Fark
Çalışmıyor	311	237,03	0,94	3,00	0,817	
Serbest	55	249,23				
İşçi	79	229,19				
Memur	27	225,81				

Çizelge 3.5. incelendiğinde anne çalışma durumuna göre yaşama alt boyutu ($H(3)=3,57; p>.05$), gelişim alt boyutu ($F(3, 478)= 2,061; p>.05$), katılım alt boyutu ($H(3)=2,21; p>.05$) ve koruma alt boyutu ($H(3)=0,94; p>.05$) puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulgularına ulaşılmıştır.

Araştırmadan elde edilen veriler puan ortalamaları açısından ele alındığında gelişim alt boyutundaki puanlar dikkat çekmektedir. Araştırma bulgularında; çalışmayan annelerin puan ortalamaları ($\bar{x} = 18,82$), serbest çalıştığını ifade eden annelerin puan ortalamaları ($\bar{x} = 19,48$), işçi kategorisinde çalışan annelerin puan ortalamaları ($\bar{x} = 18,45$) ve son olarak memur olduklarını ifade eden annelerin puan ortalamaları ($\bar{x} = 20,93$) olarak hesaplanmıştır. Buradan hareketle, gelişim hakkı çocukların sosyal ortamlarda bulunarak sosyal gelişimlerinin desteklenmesi ile ilgili çocuklara tanınan hakları kapsamaktadır. Bununla birlikte alt boyutta çocuklara tanınması beklenen haklar incelendiğinde kısmen de olsa sosyo ekonomik olarak belirli bir oranda imkân gerektirdiği açıktır. Memur olarak çalışan annelerin sıra ortalamalarının bu boyut kapsamında daha yüksek olması bulgusu düzenli bir gelir elde ediyor olmaları, çalışma saatlerinin belirli aralıklarda ve daha düzenli olması ile açıklanabilir. Kesayak (2018) yaptığı araştırmada ebeveynlerin mesleklerine göre gelişim alt boyutunu uygulama düzeylerinin farklılaştığını ortaya koymuştur. Araştırma bulguları; memur olan ebeveynlerin özel sektörde çalışan ve işçi olan ebeveynlere göre daha yüksek düzeyde gelişim hakkını uyguladıklarını ortaya koymuştur.

Çizelge 3.6. Araştırmaya katılan annelerin eğitim durumuna göre ebeveyn çocuk hakları davranış ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin tek faktörlü anova ve kruskal-wallis h testi sonuçları

Yaşama Alt Ölçeği Kruskal-Wallis H Testi	N	S.O	Kruskal- Wallis H	sd	P	Anlamlı Fark
Okuryazar değil	16	220,31				
İlkokul	178	234,05				
Ortaokul	89	225,48	5,83	4,00	0,212	
Lise	131	263,58				
Üniversite	70	251,23				
Gelişim Alt Ölçeği Tek Faktörlü Anova	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	793,379	4,000	198,345			e>a
Grup içi	10709,219	477,000	22,451	8,834	0,000	e>b
Toplam	11502,598	481,000				e>c

Çizelge 3.6. Araştırmaya katılan annelerin eğitim durumuna göre ebeveyn çocuk hakları davranış ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin tek faktörlü anova ve kruskal-wallis h testi sonuçları (devamı)

Katılım Alt Ölçeği	N	S. O	Kruskal-Wallis H	sd	P	Anlamlı Fark
Kruskal-Wallis H Testi						
Okuryazar değil	15	216,87				
İlkokul	170	216,99				
Ortaokul	87	229,80	12,64	4,00	0,013	e>b
Lise	130	241,79				
Üniversite	69	283,91				
Koruma Alt Ölçeği						
Kruskal-Wallis H Testi						
Okuryazar değil	14	275,36				
İlkokul	170	244,61				
Ortaokul	88	239,99	4,13	4,00	0,389	
Lise	130	231,42				
Üniversite	70	214,09				

a=okuryazar değil, b= ilkokul, c= ortaokul, d= lise, e= üniversite

Çizelge 3.6. ele alındığında anne eğitim durumuna göre yaşama alt boyutu puanları ($H(4)=5,83$; $p>.05$) ve koruma alt boyutu puanları ($H(4)=4,13$; $p>.05$) arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucu elde edilmiştir. Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği gelişim alt boyutu puanlarında anne eğitim durumuna göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($F(4, 477)= 8,834$; $p<.05$).

Anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğu ikili karşılaştırmalar incelendiğinde üniversite mezunu annelerin okuryazar olmayan annelerden; üniversite mezunu annelerin ilkokul mezunu annelerden; üniversite mezunu annelerin ortaokul mezunu annelerden anlamlı olarak daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Annenin eğitim durumuna göre ebeveynlerin katılım alt boyutu puanları arasında da anlamlı bir fark vardır ($H(4)=12,64$; $p<.05$). Anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğunu ortaya koyan Bonferroni düzeltilmeli Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre üniversite mezunu olanların (sıra ort.=283,91) katılım puanları ilkokul mezunlarına (sıra ort.=216,87) göre anlamlı olarak daha yüksektir.

Anlamlı farkların ortaya çıktığı gelişim ve katılım alt boyutları ele alındığında; gelişim hakkı anne ve babaların çocuklarının sosyal aktivitelere katılımlarını sağlamak bununla birlikte bütün gelişim alanlarını destekleyerek onları yaşama her yönden (kişisel, sosyal, kültürel vb.) hazırlamak gibi hakları içerdiği görülmektedir. Bunun yanı sıra katılım hakkı çocukların her konuda ve her ortamda kendilerini ifade etmelerine olanak verilmesini, ailede kendine özgü bir birey olarak, düşünce ve fikirlerini beyan etmelerini, karar alma süreçlerinde etkin olarak katılım sağlamaları gibi haklara vurgu yapmaktadır. Bir diğer ifade ile aile içinde demokratik bir

tutumun sergilenmesi olarak da açıklanabilir. Araştırma bulguları, annelerin eğitim düzeyinin artması ile gelişim ve katılım haklarını uygulama düzeylerinin de arttığını göstermektedir. Bu bulgu, annelerin eğitim düzeylerinin yükselmesiyle çocuk hakları konusundaki bilgi, tutum, farkındalık ve bunları davranışa dökme düzeylerinin artması olarak yorumlanabilir. Benzer olarak, Arslan (2019) araştırmasında ‘‘Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği’’ kendi kendine karar verme alt boyutunun ebeveynin eğitim düzeyine göre farklılaştığı bulgusuna ulaşarak; lisans mezunu ebeveynlerin okur-yazar olan ve ilköğretim mezunu ebeveynlere göre daha yüksek düzeyde çocukların bireysel karar verme haklarının var olduğu tutumuna sahip olduklarını ortaya koymuştur. Bir başka çalışmada ise Taşkın (2019) ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça çocukların kendi kendilerine karar vermelerine yönelik tutumlarının da arttığını ortaya koymuştur.

Çizelge 3.7. Araştırmaya katılan babaların eğitim durumuna göre ebeveyn çocuk hakları davranış ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin tek faktörlü anova ve kruskal-wallis h testi sonuçları

Yaşama Alt Ölçeği	Kruskal-Wallis H	N	S. O	Kruskal-Wallis H	sd	P	Anlamlı Fark
Okuryazar değil		9	259,83	4,56	4,00	0,336	
İlkokul		136	241,99				
Ortaokul		118	236,71				
Lise		148	258,36				
Üniversite		73	218,52				
Gelişim Alt Ölçeği	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark	
Gruplararası	438,837	4,000	109,709	4,730	0,001	e>b e>c e>d	
Grup içi	11063,761	477,000	23,194				
Toplam	11502,598	481,000					
Katılım Alt Ölçeği	Kruskal-Wallis H	N	S. O	Kruskal-Wallis H	sd	P	Anlamlı Fark
Okuryazar değil		9	237,94	5,43	4,00	0,246	
İlkokul		131	229,08				
Ortaokul		114	216,64				
Lise		145	246,24				
Üniversite		72	258,35				
Koruma Alt Ölçeği	Kruskal-Wallis H	N	S. O	Kruskal-Wallis H	sd	P	Anlamlı Fark
Okuryazar değil		7	280,86	3,10	4,00	0,541	
İlkokul		130	245,30				
Ortaokul		118	241,91				
Lise		147	230,63				
Üniversite		70	218,93				

a=okuryazar değil, b= ilkokul, c= ortaokul, d= lise, e= üniversite

Çizelge 3.7. incelendiğinde baba eğitim durumuna göre ebeveynlerin yaşama ($H(4)=4,56; p>.05$), katılım ($H(4)=5,43; p>.05$) ve koruma ($H(4)=3,10; p>.05$) alt boyutu puanları arasında anlamlı bir fark yoktur. Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği gelişim alt boyutu puanlarında ise baba eğitim durumuna göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($F(4, 477)= 4,730; p<.05$). Anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğu ikili karşılaştırmalar ele alındığında üniversite mezunu babaların ilkökul mezunu babalardan; üniversite mezunu babaların ortaokul mezunu babalardan; üniversite mezunu babaların lise mezunu babalardan anlamlı olarak daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Bir çocuğun gelişme süreci, onun sadece yetişkinliğe hazırlanması anlamını taşımamaktadır. Bu süreç ayrıca çocuğun içinde olduğu dönemi en uygun şartlarda yaşaması anlamını taşımaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesine göre taraf devletler; çocuğun fiziksel, bilişsel, ruhsal, ahlaki, psikolojik ve toplumsal gelişimini, insan saygınlığı ile uyumlu olacak şekilde ve çocuğun toplumda özgür bir birey olarak yaşamını sürdürmesi için gerekli olan önlemleri almalıdır (Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989) (akt. Kurt, 2016). Araştırmadan elde edilen bulgularda; baba eğitim durumundan elde edilen verilerin anne eğitim durumu değişkeninden elde edilen bulgularla benzerlik gösterdiği dikkat çekmekte ve babaların eğitim düzeylerinin yükselmesi ile birlikte çocuklarının haklarını gözetme düzeyinde daha çok bilinç ve farkındalık kazanmalarına paralel olarak çocuğun yüksek yararı algısıyla hareket ettikleri düşünülmektedir. Tereseviciene ve Jonyniene (2001) yaptıkları araştırmada daha yüksek düzeyde eğitim durumuna sahip ebeveynlerin daha düşük düzeyde olanlara göre çocuklarının haklarını ev ve okul için daha önemli olarak değerlendirmekte olduklarını ve evde sahip oldukları hakların varlığını daha fazla kabul ettiklerini ortaya koymuşlardır.

3.2. Anne Baba Tutum Ölçeği' nin Bazı Değişkenlere İlişkin Bulguları

Çizelge 3.8. Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre anne baba tutum ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin t testi sonuçları

Demokratik Tutum Alt Ölçeği T Testi	N	Ortalama	S.S	t	sd	P	Anlamlı Fark
Kız	240	57,13	5,60	1,43	472	0,15	
Erkek	234	56,42	5,18				
Baskıcı ve Otoriter Tutum Alt Ölçeği T Testi	N	Ortalama	S.S	t	sd	P	Anlamlı Fark
Kız	247	38,51	5,62	1,81	479	0,07	
Erkek	234	37,58	5,59				
Aşırı Hoşgörülü Tutum Alt Ölçeği T Testi	N	Ortalama	S.S	t	sd	P	Anlamlı Fark
Kız	241	32,97	5,83	1,05	471	0,29	
Erkek	232	32,42	5,41				

Çizelge 3.8. incelendiğinde kız ve erkek çocukların demokratik tutum ($t(472)= 1,43$; $p>.05$), baskıcı ve otoriter tutum ($t(479)= 1,81$; $p>.05$) ve aşırı hoşgörülü tutum alt boyutu ($t(471)= 1,05$; $p>.05$) puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Şanlı ve Öztürk (2012) araştırmalarında annelerin çocuğun cinsiyetine göre demokratik, aşırı koruyucu, sıkı disiplin boyutlarında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Öğretir-Özçelik ve Arslan (2020) 3-5 yaş arası çocuğu olan annelerin sahip oldukları tutumları inceledikleri çalışmalarında çocuğun cinsiyetine göre annenin demokratik, otoriter, aşırı koruyucu, ilgisiz-tutarsız tutumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuşlardır. Farklı olarak, Alabay (2017) okul öncesi dönem çocuğa sahip ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarını incelediği çalışmasında ebeveynlerin çocuklarının cinsiyeti ile demokratik, aşırı koruyucu ve izin verici tutumları arasında anlamlı bir farklılaşma olmamasıyla birlikte erkek çocuğu olan ebeveynlerin kız çocuğu olan ebeveynlere göre daha fazla otoriter tutum sergiledikleri bulgusuna ulaşmıştır. Araştırma bulgularımızda çocukların cinsiyetlerine göre anne baba tutumlarında anlamlı bir fark bulunmaması durumu; örneklem dahiline alınan anne babaların çocuklarının cinsiyet farklılıklarına odaklanmaksızın anne baba tutumları sergiledikleri şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 3.9. Araştırmaya katılan ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısına göre anne baba tutum ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin tek faktörlü anova sonuçları

Demokratik Tutum Alt Ölçeği Tek Faktörlü Anova	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	219,969	3,000	73,323			
Grup içi	13587,772	470,000	28,910	2,536	0,056	
Toplam	13807,741	473,000				
Baskıcı ve Otoriter Tutum Alt Ölçeği Tek Faktörlü Anova						
Gruplararası	84,825	3,000	28,275			
Grup içi	15062,660	477,000	31,578	0,895	0,443	
Toplam	15147,484	480,000				
Aşırı Hoşgörülü Tutum Alt Ölçeği Tek Faktörlü Anova						
Gruplararası	342,820	3,000	114,273			
Grup içi	14604,550	469,000	31,140	3,670	0,012	c>b
Toplam	14947,370	472,000				

a=1 çocuk, b=2 çocuk, c=3 çocuk, d= 4 ve daha fazla çocuk

Çizelge 3.9. incelendiğinde Anne Baba Tutum Ölçeği demokratik tutum alt boyutu (F (3, 470)= 2,536; p>.05) ve baskıcı ve otoriter tutum alt boyutuna (F (3, 477)= 0,895; p>.05) ilişkin çocuk sayısına göre anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Çizelge incelendiğinde Anne Baba Tutum Ölçeği Aşırı Hoşgörülü Tutum alt boyutu puanlarında çocuk sayısına göre anlamlı bir fark vardır (F (3, 469)= 3,670; p<.05). Anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğu ikili karşılaştırmalar incelendiğinde üç çocuğu olan ebeveynlerin iki çocuğu olan ebeveynlerden anlamlı olarak daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin daha fazla aşırı hoşgörülü tutuma sahip olmaları; çocuklarına ayırmaları gereken vakti, göstermeleri gereken ilgi ve alakayı, belirlemeleri gereken sınırları düzenlemede çocuk sayısının artmasıyla zorlanarak çok fazla izin verici olmaları şeklinde yorumlanabilir. Bunların yanı sıra, covid hastalığının getirmiş olduğu pandemi döneminde tüm günün evde geçirilmesiyle daha fazla çocuğu olan ebeveynlerin, çocuklar için evdeki kuralların ve sınırların geçerliğini koruma noktasında güçlük yaşayarak daha izin verici olmaya yönelik tutumlar sergiledikleri şeklinde bir yorum yapılabilir. Yavuzer (2019) 'e göre sahip olunan çocuk sayısı anne baba tutumlarını etkileyebilen faktörlerden biridir. Alabay (2017) çalışmasında Ebeveynlik Tutum Ölçeği (ETÖ) aşırı hoşgörülü tutum alt boyutunun çocuk sayısına

göre farklılaştığını, üç ve daha fazla çocuğu olan ebeveynlerin iki çocuğu olan ebeveynlere kıyasla daha fazla izin verici tutuma sahip olduklarını ortaya çıkarmıştır. Bu bulgu mevcut araştırma ile paralellik göstermektedir.

Çizelge 3.10. Araştırmaya katılan ebeveynlerin gelir düzeyine göre anne baba tutum ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin t testi sonuçları

Demokratik Tutum Alt Ölçeği T Testi	N	Ortalama	S.S	t	sd	P	Anlamlı Fark
Gelir giderin altında	98	56,65	6,22				
Gelir gider ile aynı veya üstünde	376	56,81	5,18	-0,26	442	0,80	
Baskıcı ve Otoriter Tutum Alt Ölçeği T Testi	N	Ortalama	S.S	t	sd	P	Anlamlı Fark
Gelir giderin altında	103	39,33	5,40				a>b
Gelir gider ile aynı veya üstünde	378	37,71	5,63	2,61	479	0,01	
Aşırı Hoşgörülü Tutum Alt Ölçeği T Testi	N	Ortalama	S.S	t	sd	P	Anlamlı Fark
Gelir giderin altında	100	33,87	6,10				a>b
Gelir gider ile aynı veya üstünde	373	32,39	5,46	2,35	471	0,02	

a= gelir giderin altında b= gelir gider ile aynı veya üstünde

Çizelge 3.10. incelendiğinde gelir düzeyinin demokratik tutum alt boyutuna ilişkin ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($t(472) = -0,26; p > .05$). Gelir durumuna göre baskıcı ve otoriter olma puanları arasında anlamlı bir fark vardır ($t(479) = 2,61; p < .05$). Geliri giderin altında olan katılımcıların baskıcı olma durumları ($\bar{x} = 39,33$) geliri gideri ile aynı veya üstünde olanlardan ($\bar{x} = 37,71$) anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir. Çizelge incelendiğinde gelir durumuna göre aşırı hoşgörülü olma puanları arasında anlamlı bir fark vardır ($t(471) = 2,35; p < .05$). Geliri giderin altında olan katılımcıların aşırı hoşgörülü olma durumları ($\bar{x} = 33,87$) geliri gideri ile aynı veya üstünde olanlardan ($\bar{x} = 32,39$) anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir.

Anlamlı farkların olduğu otoriter tutum ve aşırı hoşgörülü tutum boyutlarında ortak bulgular olarak göze çarpan; gelir düzeyi düşük olan ebeveynlerin gelir düzeyi yüksek ebeveynlere göre daha fazla otoriter tutum ya da aşırı hoşgörülü tutuma sahip olduklarıdır. Bu ortak bulgular ışığında; ekonomik gelirden yoksunluklar, zorluklar, ebeveynlerin sosyal aktivitelere katılımlarını, kişisel gelişimlerini sağlayamadıklarından bunun yanı sıra ebeveyn-çocuk ilişkisini içeren eğitime,

seminerlere, kişilere, kaynaklara, kitle iletişim araçlarına ulaşamadıklarından ebeveyn tutumlarında dengeli ve sağlıklı ilişkiden ziyade baskıcı-otoriter olma ya da aşırı hoşgörüyü dönük olma gibi daha uç tutumlara sahip olmalarından kaynaklı olabilmektedir. Bilgili (2020) ebeveynlerin gelir düzeyinin artmasıyla birlikte otoriter tutum ve izin verici tutumlarının azaldığını ortaya koymuştur. Bu bulgu mevcut araştırma ile paralellik göstermektedir. Rafferty ve Griffin (2010) okul öncesi dönem çocuğu olan düşük gelire sahip annelerin ebeveynlik davranışlarını inceledikleri araştırmalarında annelerin daha az olumlu ebeveyn davranışlarını sergilediklerini daha yüksek ebeveynlik sıkıntısını yaşadıklarını ortaya koymuşlardır.

Çizelge 3.11. Araştırmaya katılan annelerin çalışma durumuna göre anne baba tutum ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin tek faktörlü anova sonuçları

Demokratik Tutum Alt Ölçeği Tek Faktörlü Anova	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	61,369	3,000	20,456	0,699	0,553	
Grup içi	13746,371	470,000	29,248			
Toplam	13807,741	473,000				
Baskıcı ve Otoriter Tutum Alt Ölçeği Tek Faktörlü Anova	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	365,328	3,000	121,776	3,930	0,009	a>d c>d
Grup içi	14782,156	477,000	30,990			
Toplam	15147,484	480,000				
Aşırı Hoşgörülü Tutum Alt Ölçeği Tek Faktörlü Anova	Kareler Toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	393,947	3,000	131,316	4,232	0,006	c>a c>b
Grup içi	14553,423	469,000	31,031			
Toplam	14947,370	472,000				

a= çalışmıyor, b= serbest, c=işçi, d=memur

Çizelge 3.11. incelendiğinde Anne Baba Tutum Ölçeği demokratik tutum alt boyutuna ilişkin anne çalışma durumuna göre anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($F(3, 470) = 0,699; p > .05$).

Anne Baba Tutum Ölçeği baskıcı ve otoriter tutum alt boyutu puanlarında anne çalışma durumuna göre anlamlı bir fark vardır ($F(3, 477) = 3,930; p < .05$). Anlamlı

farkların hangi gruplar arasında olduğu ikili karşılaştırmalar incelendiğinde çalışmayan annelerin memur annelerden; işçi olan annelerin memur olan annelerden anlamlı olarak daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Demiriz ve Öğretir (2007) çalışmalarında 10 yaş çocukların annelerinin çalışma durumlarına göre ebeveyn tutumlarının farklılaşma durumunu incelediğinde çalışmayan annelerin çalışan ve emekli olan annelere oranla daha çok sıkı disiplin tutumuna sahip olduklarını ortaya koymuşlardır. Şanlı (2007) çalışan annelerin sıkı disiplin tutumuna sahip olma düzeylerinin çalışmayan annelerin sahip olma düzeylerine göre daha düşük olduğunu saptamıştır. Başka bir araştırmada ise, Dekovic ve Gerris (1992) yaptıkları çalışmada; eğitim ve meslek düzeyi daha yüksek olan ebeveynlerin, daha düşük ebeveynlere göre otoriter bir tutum sergilemekten ziyade yetkili ebeveyn modelini destekleme eğiliminde olduklarını bununla birlikte daha fazla destekleyici olma eğiliminde oldukları bulgularına ulaşmışlardır. Von Der Lippe (1999) düşük gelirli mahallelerde anne eğitimi ve mesleğinin çocuk yetiştirme tutumları ve davranışları üzerindeki etkisini incelediği araştırmasında eğitilmiş çalışan annelerin, çalışmayan düşük düzey eğitilmiş annelere göre çocuğunu kontrol etmek ve çocuktan itaat beklemek yerine daha olumlu sözlü iletişim kurarak uyarıcı ve etkileşimli olmayı tercih ettiklerini göstermiştir.

Bulgulara bakıldığında, sahip olduğu meslek çalışma şartları ve ekonomik gelir açısından daha düzenli bir yaşantısı olan annelerin, refah düzeylerinin artmasına paralel olarak daha fazla olumlu benlik algısına sahip oldukları söylenebilir. Bunun yanı sıra yine çalışma hayatında aktif olmaları farklı sosyal çevreler edinmeleri ve bu durumun ekonomik olarak kendilerine olan güvenlerini olumlu etkilediği düşünülmektedir. Buna ilişkin olarak çalışmayan ve işçi kategorisinde çalışan annelerin puanlarının memur annelere oranla baskıcı otoriter alt boyutunda yüksek olması durumu ortaya çıkan bulgulara sebep olarak gösterilebilir.

Çizelge 3.12. Araştırmaya katılan babaların çalışma durumuna göre anne baba tutum ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin tek faktörlü anova sonuçları

Demokratik Tutum Alt Ölçeği Tek Faktörlü Anova	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	61,258	3,000	20,419			
Grup içi	13746,482	470,000	29,248	0,698	0,554	
Toplam	13807,741	473,000				
Baskıcı ve Otoriter Tutum Alt Ölçeği Tek Faktörlü Anova	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	743,749	3,000	247,916			
Grup içi	14403,735	477,000	30,197	8,210	0,000	a>d b>d c>d
Toplam	15147,484	480,000				
Aşırı Hoşgörülü Tutum Alt Ölçeği Tek Faktörlü Anova	Kareler Toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	249,862	3,000	83,287			
Grup içi	14697,508	469,000	31,338	2,658	0,048	b>d
Toplam	14947,370	472,000				

a= çalışmıyor, b= serbest, c= işçi, d= memur

Çizelge 3.12. incelendiğinde Anne Baba Tutum Ölçeği Demokratik Tutum alt boyutuna ilişkin baba çalışma durumuna göre anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır ($F(3, 470) = 0,698; p > .05$).

Anne Baba Tutum Ölçeği baskıcı ve otoriter tutum alt boyutu puanlarında baba çalışma durumuna göre anlamlı bir fark vardır ($F(3, 477) = 8,210; p < .05$). Anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğu ikili karşılaştırmalar ele alındığında çalışmayan babaların memur babalardan; serbest çalışan babaların memur olan babalardan; işçi olan babaların memur olan babalardan anlamlı olarak daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) ebeveyn tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelediklerinde otoriter tutumun ebeveynlerin çalışma durumuna göre farklılaşarak, çalışmayan ebeveynlerin çalışan ebeveynlere göre daha yüksek düzeyde otoriter tutuma sahip olduklarını saptamışlardır.

Anne Baba Tutum Ölçeği aşırı hoşgörülü tutum alt boyutu puanlarında baba çalışma durumuna göre anlamlı bir fark vardır ($F(3, 469) = 2,658; p < .05$). Anlamlı farkların

hangi gruplar arasında olduğu ikili karşılaştırmalar incelendiğinde serbest meslekte çalışan babaların, memur olan babalardan anlamlı olarak daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Özyürek vd. (2019) ebeveynlerin ocuk yetiştirme görüşlerini ve tutumlarını inceledikleri araştırmalarında mevcut çalışmayla örtüşen bulgulara ulaşmış; işçi olan babaların aşırı hoşgörüye sahip olma düzeylerinin profesyonel meslek grubundaki babalara göre daha yüksek olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Tudge ve ark. (2000) araştırmalarında yüksek düzeyde eğitime ve profesyonel mesleğe sahip ebeveynlerin, yüksek düzeyde öğrenim görmemiş ve profesyonel mesleğe sahip olmayan işçi ailelere göre çocuklarının öz-yönetimine değer verme düzeylerinin, çocukların ev içerisinde ve çevresinde zgr olmaları gerektiğine inanma durumlarının daha fazla olduğunu bununla birlikte çocuklarına çok fazla ilgi göstererek onları şımartmaktan endişe duyma ve ocuk yetiştirmenin ana hedefi olarak sıkı disipline inanma durumlarının daha düşük olduğunu saptamışlardır.

Anlamlı farkların ortaya çıktığı baskıcı ve otoriter tutum ve aşırı hoşgrl tutum boyutlarında dikkat çeken ortak bulgular; çalışmayan, serbest mesleğe sahip olan ve işçi olan babaların memur olan babalara göre olumsuz olarak nitelendirdiğimiz tutumlara daha fazla sahip olduklarıdır. Bu doğrultuda çalışmayan babaların yaşadıkları ekonomik güçlükler, işçi olan ya da serbest meslekte çalışan babaların işlerinin daha fazla iş gücü gerektirmesi, çalışma saatlerinin daha uzun ve belirsiz srelerde olması gibi yaşadıkları çalışma zorlukları onları çocuklarıyla olan iletişimlerinde daha istenmeyen anne baba tutumlarına yöneltebileceği şeklinde bir yorum yapılabilir.

Çizelge 3.13. Araştırmaya katılan annelerin eğitim durumuna göre anne baba tutum ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin tek faktörlü anova ve kruskal-wallis h testi sonuçları

Demokratik Tutum Alt Ölçeği Kruskal Wallis H Testi	N	S.O	Kruskal-Wallis H	sd	P	Anlamlı Fark
Okuryazar değil	15	267,73				
İlkokul	175	213,55				
Ortaokul	85	232,95	10,79	4,00	0,029	
Lise	129	257,26				
Üniversite	70	260,01				

Baskıcı ve Otoriter Tutum Alt Ölçeği Tek Faktörlü Anova	Kareler Toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	1198,673	4,000	299,668			
Grup içi	13948,811	476,000	29,304	10,226	0,000	a>e b>e c>e
Toplam	15147,484	480,000				

Aşırı Hoşgörülü Tutum Alt Ölçeği Kruskal-Wallis H Testi	N	S.O	Kruskal-Wallis H	sd	P	Anlamlı Fark
Okuryazar değil	14	329,46				
İlkokul	175	238,96				
Ortaokul	88	256,07	15,62	4,00	0,004	a>e c>e
Lise	128	235,03				
Üniversite	68	191,94				

a=Okuryazar değil, b= ilkokul, c= ortaokul, d= lise, e= üniversite

Çizelge 3.13. incelendiğinde anne eğitim durumuna göre ebeveynlerin demokratik tutum alt boyutu puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (H(4)=10,79; p<.05). Aradaki fark anlamlı çıkmasına karşın Bonferroni düzeltmesi göz önüne alınarak yapılan ikili karşılaştırmalar neticesinde gruplar arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Bu nedenle, oluşan farkların önemli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anne Baba Tutum Ölçeği baskıcı ve otoriter tutum alt boyutu puanlarında anne eğitim durumuna göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (F (4, 476)= 10,226; p<.05). Anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğuna ilişkin ikili karşılaştırmalar incelendiğinde okuryazar olmayan annelerin üniversite mezunu

annelerden; ilkököl mezunu annelerin üniversite mezunu annelerden; ortaokul mezunu annelerin üniversite mezunu annelerden anlamlı olarak daha yüksek ortalamaya sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu, Arabacıoğlu (2019) tarafından yapılan çalışmada anne eğitim düzeyine göre annelerin otoriter ebeveyn tutumlarının farklılaştığı bulgusuyla benzerlik taşımaktadır. Bu bulguya göre, ilkököl eğitim düzeyine sahip annelerin otoriter ebeveyn tutumları üniversite eğitim düzeyine sahip annelere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bir başka araştırmada ise Döker (2020), annelerin eğitim durumuna göre "Ebeveyn Tutum Ölçeği" puanlarını değerlendirdiğinde mevcut araştırma bulgularımızı destekler nitelikte olarak annelerin eğitim durumu ile otoriter tutum puanları arasında anlamlı farklılıklar olduğu bulgusunu ortaya çıkarmıştır. Bu bulgulara göre, ilkököl mezunu ya da okuryazar olan annelerin otoriter tutum puanlarının ortaokul mezunu veya lise mezunu annelere göre daha yüksektir. Bunun yanı sıra okuryazar olan, ilkököl mezunu, ortaokul mezunu annelerin otoriter tutum puanları lisans ve lisansüstü annelere göre daha yüksektir. Gökmen-Korbek (2019) araştırmasında "Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği" sıkı disiplin alt boyutunun annenin eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulgusuna ulaşmıştır. Bu bulgulardan bazılarını bakıldığında ilkököl mezunu annelerin üniversite mezunu annelere oranla, ortaokul mezunu annelerin üniversite mezunu annelere oranla sıkı disiplin tutumlarının daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

Bununla birlikte; annenin eğitim durumuna göre ebeveynlerin aşırı hoşgörülü alt boyutu puanları arasında anlamlı bir fark vardır ($H(4)=15,62$; $p<.05$). Anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğunu ortaya koyan Bonferroni düzeltilmeli Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre okuryazar olmayanların (sıra ort.=329,46) aşırı hoşgörülü olma puanları üniversite mezunlarına (sıra ort.=191,94) göre ve ortaokul mezunlarının (sıra ort.=256,07) aşırı hoşgörülü olma puanları üniversite mezunlarına (sıra ort.=191,94) göre anlamlı olarak daha yüksektir. Araştırma bulgusuna benzer olarak Döker (2020) annelerin eğitim durumuna göre ebeveyn tutum ölçeği puanlarını değerlendirdiğinde annelerin eğitim durumu ile izin verici tutum puanları arasında anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlara göre; ortaokul ve lise mezunu olan annelerin izin verici tutum puanları, lisans veya üstü mezunu olan annelere göre daha yüksektir.

Anlamlı farkın ortaya çıktığı baskıcı-otoriter tutum alt ölçeğinin içeriği ele

alındığında, bu tutumun temel özelliğinin çocuğa karşı gösterilen baskı ve açıklama yapılmadan konulan sıkı kurallar olduğu dikkat çekmektedir (Şendil, 2003). Bir diğer anlamlı fark yaratan alt ölçek ise; aşırı hoşgörülü tutumdur. Bu tutum içeriğinde de aile-çocuk ilişkisinde sınırların ve kuralların belli olmaması durumu söz konusudur. Bulgularda okuryazar olmayan annelerin aşırı hoşgörü ve aşırı otoriter alt boyutlarında daha yüksek puan ortalamalarına sahip olmaları bulgusu; her iki uç tutumlar çerçevesinde kararsızlık yaşadıklarını ve tutarsız anne baba tutumlarına kayan davranış örüntüleri sergiledikleri şeklinde yorumlanabilir. Bu durumun da annelerin aldıkları eğitim düzeyinin düşmesine paralel olduğu şeklinde yorumlanabilir.

3.3. Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği ve Anne Baba Tutum Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Sonuçları

Çizelge 3.14. Ebeveyn çocuk hakları davranış ölçeği ve anne baba tutum ölçeği alt boyutları arasındaki korelasyon sonuçları

N=484	Gelişim	Koruma	Katılım	Demokratik	Baskıcı Otoriter	Aşırı Hoşgörülü
Yaşama - r	0,370**	0,107*	0,480**	0,435**	0,167**	-0,044
Gelişim - r		0,196**	0,521**	0,423**	0,011	-0,095*
Koruma - r			0,256**	0,261**	0,091*	-0,012
Katılım - r				0,562**	0,097*	-0,034
Demokratik - r					0,276**	0,078
Baskıcı ve Otoriter - r						0,228**

**p<.01, *p<.05

Çizelge 3.14. incelendiğinde korelasyon değerlerinin -0,095 ile 0,562 arasında değer aldığı görülmektedir. En yüksek ilişki katılım alt boyutu ile demokratik tutum arasında olup ($r=0,562$, $p<.01$), yaşama ile demokratik tutum alt boyutları ($r=0,435$, $p<.01$), gelişim ile demokratik tutum alt boyutları ($r=0,423$, $p<.01$) arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir.

Araştırma bulguları; Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği katılım alt boyutu ile Anne Baba Tutum Ölçeği demokratik tutum alt boyutu arasında ($r=0,562$, $p<.01$) pozitif yönde, orta düzeyde, anlamlı ilişki olduğunu, Ebeveyn Çocuk Hakları

Davranış Ölçeği yaşama alt boyutu ile Anne Baba Tutum Ölçeği demokratik tutum alt boyutu arasında ($r=0,435$, $p<.01$) pozitif yönde, orta düzeyde, anlamlı ilişki olduğunu bununla birlikte; Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği gelişim alt boyutu ile Anne Baba Tutum Ölçeği demokratik tutum alt boyutu arasında ($r=0,423$, $p<.01$) pozitif yönde, orta düzeyde, anlamlı ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmadan elde edilen bir diğer bulguda da Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği katılım alt boyutu ile Anne Baba Tutum Ölçeği baskıcı ve otoriter tutum alt boyutu arasında ($r=0,097$, $p <.05$) anlamlı ancak düşük düzeyde ilişki vardır şeklindedir.

Bu bulgular doğrultusunda, Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği'nin katılım, yaşama ve gelişim alt boyutlarının ortak özellikleri ele alındığında; anne babaların çocuklarına sundukları demokratik bir ortamda aile içinde alınacak olan kararlarda çocuğun görüş ve önerilerinin dikkate alındığı, bütün gelişim alanlarını desteklemeye yönelik birçok etkinliğe katılımlarının sağlandığı ve aile içinde de gelişimlerinin bütüncül bir bakış açısıyla desteklendiği özelliklerin olduğu görülmektedir. Demokratik tutumun benimsendiği ailelerde; çocuğun kendine özgü birey olduğu anlayışıyla hareket edilir ve ailede alınacak kararlarda onun da fikrine başvurulur, anne-baba-çocuk arasında karşılıklı, açık, net ve çift taraflı bir iletişim kurularak çocuğun bağımsızlığı desteklenir. Demokratik ortamın hakim olduğu evlerde, aile bireyleri arasında karşılıklı olarak birbirine güven, saygı, sevgi, önemseme, hakkını gözetme, hoşgörülü olma gibi özellikler olduğu dikkat çekmektedir (Johnson, 2006; Weiten-Lloyd v.d., 2009; Kulaksızoğlu, 2009) (akt. İnal-Kızıltepe, Uyanık, Özsüer ve Can-Yaşar, 2013). Araştırma bulgularında da katılım, yaşama ve gelişim alt boyutlarının demokratik tutum alt boyutu ile aralarında anlamlı bir ilişkinin olması bu açıklama ile uyumaktadır. Peterson-Badali , Morine, Ruck ve Solonim (2004) çalışmalarında çocukların annelerinin duyarlılığına yönelik algıları ile çocukların bakım ve koruma ile özerklik haklarına yönelik tutumları arasında olumlu ilişkili olduğunu bunun yanı sıra annelerin çocukların kendi kendine karar verme haklarına yönelik destekleri ile çocuklarının ailenin karar alma süreçlerine katılımları konusundaki görüşlerinin de ilişkili olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Day, Peterson-Badali ve Ruck (2006) araştırmalarında çocukları tarafından yetkili ebeveyn olarak algılanan annelerin otoriter annelere göre çocukların bakım haklarını daha yüksek düzeyde destek verdiklerini bulmuşlardır. Yurtsever (2009) araştırmasında çocuk

hakları tutumlarını, ebeveyn tutumlarına göre incelediğinde yetkili tutuma sahip ebeveynlerin çocukların kendi kendine karar verme hakkını desteklediklerini göstermiştir. Khoury-Kassabri ve Ben-Arieh (2009) yaptıkları çalışmada çocukların sahip oldukları aile yapılarının kendi haklarına ilişkin bakış açılarını önemli ölçüde etkilediklerini tespit etmişlerdir. Modern ve Batılı ailelere sahip diğer bir deyişle daha az ataerkil daha demokratik ailelere sahip çocukların daha ataerkil ailelere sahip yaşlılarına göre çocuk haklarını daha fazla desteklediklerini saptamışlardır. To, Helwig ve Yang (2017) ergenlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının ebeveyn ve öğretmen özerkliği desteği ve duyarlılığı ile aile ve okul demokratik iklimi algıları arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında daha demokratik şekilde oluşturulmuş ve bireylerin özerklik gereksinimlerini daha fazla karşılayan ortamların, çocukların bakım ve koruma ile kendi kendine karar verme haklarını daha yüksek düzeyde desteklemeleriyle ilişkili olduğunu göstermişlerdir. Kesayak (2018) yaptığı çalışmada demokratik tutuma sahip ebeveynlerin koruyucu, ilgisiz ve baskıcı ebeveynlere oranla ailede çocuk haklarını daha yüksek düzeyde uyguladıklarını ortaya koymuştur.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

4.1. Sonuçlar

Araştırmanın amacı, ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik davranışları uygulama düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve etkili olabilecek faktörlerin ortaya konulmasıdır.

Araştırmada, çocukların cinsiyetlerinin ebeveynlerin yaşama, gelişim, katılım alt boyutlarını uygulama düzeylerinde bir farklılık yaratmadığı buna karşın koruma alt boyutunu uygulama düzeyinde etkili olduğu, kız çocuğu olan ebeveynlerin koruma puanlarının erkek çocuğu olan ebeveynlerin koruma puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırma sonuçları, çocukların doğum sırası değişkeninin ebeveynlerin yaşama, katılım, koruma alt boyutlarını uygulama düzeyleri üzerinde etkisinin olmadığı fakat gelişim alt boyutunu uygulanma düzeyinden etkili olduğunu ve ilk çocuğu için görüş bildiren ebeveynlerin ortanca çocukları için görüş bildiren ebeveynlere göre daha yüksek düzeyde gelişim hakkına yönelik davranışlar sergilediklerini göstermiştir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısına göre yaşama, gelişim, katılım alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu, çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin bu boyutları içeren davranışları uygulama düzeylerinin azaldığı ortaya çıkmıştır.

Sonuçlar, araştırmaya katılan annelerin yaşlarının yaşama, gelişim, katılım alt boyutlarını uygulama düzeyleri üzerinde etkisinin olmadığı, bununla birlikte koruma alt boyutunu uygulama düzeyleri üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre, 30-39 yaş aralığındaki annelerin koruma puanlarının 40-49 yaş aralığındaki annelerin koruma puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmada, anne çalışma durumuna göre Ebeveyn Çocuk Hakları Davranış Ölçeği yaşama, gelişim, katılım ve koruma alt boyutu puanları üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı bulgularına ulaşılmıştır. Bunu yanı sıra, verilerin puan ortalamaları olarak incelendiğinde, gelişim hakkı alt boyutunda, memur olarak çalışan annelerin

puan ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırma sonuçları, çalışmaya katılan annelerin eğitim durumu değişkenlerinin yaşama ve koruma alt boyutlarını uygulama düzeylerinde bir farklılık yaratmadığını buna karşın gelişim ve katılım alt boyutu puanlarında arasında anlamlı farklılık olduğunu annelerin eğitim düzeylerinin artmasıyla gelişim ve katılım haklarını uygulama düzeylerinin de arttığını ortaya koymuştur.

Araştırmaya katılan babaların eğitim durumuna göre yaşama, koruma ve katılım alt boyutu puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bununla birlikte gelişim alt boyutu puanı arasında anlamlı farklılık ortaya çıktığı, babaların eğitim düzeyinin yükselmesiyle gelişim hakkı boyutunu içeren davranışları uygulama düzeylerinin de arttığı görülmektedir.

Araştırma sonuçları, çocukların cinsiyetine göre ebeveynlerin Anne Baba Tutum Ölçeği demokratik, baskıcı ve otoriter, aşırı hoşgörülü tutum alt boyutları üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığını göstermiştir.

Sonuçlar, ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısının, Anne Baba Tutum Ölçeği demokratik tutum ve baskıcı ve otoriter tutum alt boyutları üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığını bununla birlikte aşırı hoşgörülü tutum alt boyutu puanlarında çocuk sayısına göre anlamlı bir fark olduğunu, çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin daha fazla aşırı hoşgörülü tutumdan yana olduklarını göstermiştir.

Ebeveynlerin gelir düzeyine göre Anne Baba Tutum Ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin sonuçlar incelendiğinde, demokratik tutum alt boyutuna ilişkin ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı buna karşın baskıcı ve otoriter tutum ve aşırı hoşgörülü tutum alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu, gelir düzeyi düşük olan ebeveynlerin gelir düzeyi yüksek ebeveynlere göre daha fazla otoriter tutum ya da aşırı hoşgörülü tutuma sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Araştırmada, anne çalışma durumu değişkeninin baskıcı ve otoriter tutum alt boyutu puanları üzerinde farklılık yarattığı, buna göre çalışmayan ve işçi kategorisinde çalışan annelerin puanlarının memur annelere oranla daha yüksek düzeyde baskıcı ve otoriter tutum sergiledikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan babaların çalışma durumu değişkeninin demokratik tutum alt boyutu puanları üzerinde anlamlı farklılık olmadığı bununla birlikte baskıcı ve otoriter tutum, aşırı hoşgörülü tutum alt boyutu puanları üzerinde anlamlı fark

olduğu, çalışmayan, serbest mesleğe sahip olan ve işçi olan babaların memur olan babalara oranla daha fazla baskıcı-otoriter tutum, aşırı hoşgörölü tutum sergiledikleri ortaya çıkmıştır.

Araştırma sonuçları, çalışmaya katılan annelerin eğitim durumu değişkeninin demokratik tutum alt boyutu puanı üzerinde anlamlı farklılık yaratmadığını bununla birlikte baskıcı ve otoriter tutum, aşırı hoşgörölü tutum alt boyutu puanları üzerinde anlamlı farklılık oluşturduğunu, annelerin eğitim düzeyi azaldıkça, baskıcı-otoriter, aşırı hoşgörölü tutuma sahip olma düzeylerinin arttığını göstermektedir.

Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik davranışları uygulama düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki sonuçlarında, demokratik tutum ile yaşama, gelişim ve katılım boyutları arasında anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır.

4.2. Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda; ebeveynlere sağlıklı anne baba tutumları sergileyebilmeleri ve çocuk haklarının bilincinde, bu hakları aile içinde uygulama becerisine sahip olabilmeleri bağlamında seminer, eğitim bilgilendirme toplantıları gibi içeriklerin okullar, halk eğitim merkezleri aracılığı ile ulaştırılması önerilmektedir.

Bu araştırmada ebeveyn tutumları ve ailede çocuk haklarının uygulanma düzeyleri ile ilgili veriler; ebeveyn cevapları doğrultusunda toplanmış olup; sonraki çalışmalarda algılanan anne baba tutumları ve çocuk haklarının ailede uygulanabilirliği çocuklardan alınan cevaplar ile değerlendirilip çocuklar tarafından algılanan ve ebeveyn bakış açısı verilerinin karşılaştırılması önerilebilir.

Bu araştırmada, Bursa örneklemini ile çalışılmış olup farklı örneklemlerde çalışılarak karşılaştırmalar yapılması önerilebilir.

Ebeveynlere ve çocuklara çocuk hakları konusunda bilgi ve farkındalık sahibi olmaları yönünde eğitimler verilmesi önerilebilir.

Anne-baba-çocuk ilişkisinin sağlıklı olabilmesi açısından anne baba tutumlarını kapsayan eğitimleri verilmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Akgün, E. ve Baş, T. (2020). Farklı kültürlerde çocuk yetiştirme. İçinde E. Akgün (Edt.), *Türk kültüründe aile ve çocuk* (ss.71-93). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aksoy, İ. (2011). Türklere aile ve çocuk eğitimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (16), 11-19.
- Aksoy, P. (2017). Aile içi ilişkiler ve iletişim. İçinde G. Baran (Edt.), *Aile yaşam dinamiği* (ss. 67-100). Ankara: Pelikan Yayınları.
- Akyüz, E. (2020). *Çocuk hukuku* (7. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akyüz, E. (1980). Çocuk hakları bildirisi ve Türk hukuk sistemi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 339-365.
- Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve uluslararası hukukta çocuğun haklarının ve güvenliğinin korunması*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Alabay, E. (2017). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1 (2), 156-174.
- Arabacıoğlu, B. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum düzeyleri ile ebeveyn tutumları ve çocuğun mizaç özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Bursa.
- Aral, N. ve Gürsoy, F. (2001). Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve İstismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, (151)
[.https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/151/aran_gursoy.htm/](https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/151/aran_gursoy.htm) İndirilme Tarihi: 18.03.2022.
- Arcan, H. E. (2011). Medya bağlamında çocuk hakları. İçinde M. R. Şirin (Edt.), *Çocuk hakları ve medya el kitabı* (ss. 249-265). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Arslan, Ç. (2019). Çocuğu ortaokula devam eden ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Van.
- Arslan-Kılıçoğlu, E ve Aral, N. (2020).Çocukluğun tarihi. İçinde M. Can Yaşar ve N. Aral (Edt.), *Çocuk hakları* (ss.3-20). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Aslan, E. (1992). Benlik kavramı ve bireyin yaşamındaki etkileri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (4), 7-14.
- Aydınlık, A. (2017). Çocuk haklarının gelişiminde okul öncesi eğitimin yeri ve önemi: “Ankara Örneği”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Niğde.

Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 11 (2), 569-585.

Bağatarhan, T. ve Nazlı, S. (2013). Ebeveyn eğitim programının annelerin ebeveynlik öz-yeterliklerine etkisi. *Sosyal Politika alışmaları Dergisi*, 7 (31), 67-88.

Ballar, S. (1998). *ocuk hakları*. İstanbul: Beta Yayınları.

Başaranbilek, E. (1994). Arkeolojik eserlerde ocuk. İçinde B. Onur (Edt.), *Toplumsal tarihte ocuk* (ss. 44-56). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

Bilgili, S. (2020). Aile iletişim kalıplarının ebeveyn tutumları ile ilişkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Birgin, M. (2012). *ocuk eğitiminde ailenin önemi*. İstanbul: El Yayınları.

Bumin, K. (2013). *Batıda devlet ve ocuk*. Konya: izgi Kitabevi.

Bülbül, N. (2019). Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların rekabet stilleri ile çocuklara yönelik ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Okan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Büyüköztürk, ř., akmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, ř. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Canabakan-Koç, N. (2015). Okul öncesi dönem adaptasyon sürecinde ayrılık anksiyetesi bozukluğu geliştirmiş 48-66 aylık çocuklarda ebeveyn tutumlarının etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.

Cılga, İ. (1998). Türkiye’de ocuk hakları alışmaları. İçinde B. Onur (Edt.), *Cumhuriyet ve ocuk 2. ulusal ocuk kólürü kongresi* (ss. 506-517). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Cılga, İ. (2001). Demokrasi İnsan Hakları Kólürü ve ocuk Hakları. *Milli Eğitim Dergisi*, (151).
http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli_egitim_dergisi/151/cilga.htm/
İndirilme Tarihi: 18.03.2022.

Çağdaş, A. (2020). *Anne-baba ocuk iletişimi* (4. baskı). Ankara: Eğiten Kitap.

Çağdaş, A. ve şahin-Seçer, Z. (2015). *Anne baba eğitimi* (2. baskı). Ankara: Eğiten Kitap.

arıkı, S. (2019). ocuk hakları eğitimi programının ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin ocuk hakları tutum ve farkındalıklarına etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. *Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Çavuş, S. (2019). Ortaokul öğrencilerinin çocuk hakları kavramına ilişkin bilişsel yapılarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Konya.

Çavuşoğlu, H. (2013). *Çocuk sağlığı hemşireliği* (11. Baskı). İstanbul: Sistem Ofset Basımevi.

Çetinkaya, N. (1998). Öğretmenlerin ve öğrencilerin çocuk haklarına bakışımın değerlendirilmesi. yüksek lisans tezi. *Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Dağ, H., Doğan, M., Sazak, S., Kaçar, A., Yılmaz, B., Doğan, A. ve Arıca, V. (2015). Çocuk haklarına güncel yaklaşım. *Cukurova Medical Journal*, 40 (1), 1-5.

Day, D. M., Peterson-Badali, M. ve Ruck, M. D. (2006). The relationship between maternal attitudes and young people's attitudes toward children's rights. *Journal of Adolescence*, 29(2), 193-207.

Deković, M. ve Gerris J. R. M. (1992). Parental reasoning complexity, social class, and child-rearing behaviors. *Journal of Marriage and Family*, 54 (3), 675-685.

Demiriz, S. ve Öğretir, A. D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15 (1), 105-122.

Dirican, R. (2018). Tarihi süreçte çocukluk ve çocuk hakları. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2(2), 51-62.

Dirim, A. (2003). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Esin Yayınları.

Doğan, İ. (2000). *Akıllı küçük çocuk kültürü ve çocuk hakları üzerine sosyo-kültürel bir inceleme*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Dost, S. (2016). Uluslararası düzenlemelere göre azınlık statüsünde olmayan farklı etnik kökenli çocukların ana dil eğitimi hakkı ve Türkiye. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21 (2), 539-556.

Döker, T. (2020). Dört- altı yaş çocukların sosyal ve oyun davranışları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Malatya.

Dönmez, T. (2015). İlkokul sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi profilleri ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.

Dur, A. İ. B. Ve Öztürk, M. (2017). Türkiye'de ve dünyada çocuk işçiliği ve mücadele politikaları: SdÜ myo öğrencileri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22 (3), 613-635.

Durmuş, R. (2006). 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri ile anne-baba tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Dursun, A. (2010). Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.*

Düzgün, Ş. (2006). Eğitim sürecinde ana-babaların çocuklarına olan etkileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (2), 225-238.

Elkind, D. (1999). *Çocuk ve toplum gelişim ve eğitim üzerine denemeler* (Çev: D. Öngen). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Erbay, E. (2019). *Çocuk hakları* (2. baskı). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

Erdemir, H. P. ve Erdemir, H. (2012). Antikçağ'da çocuk olmak: Ölmek ya da ölmemek !. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Kırıkkale Üniversitesi, Ankara, Türkiye, 27-28 Nisan.

Erdiller, Z. B. (2018). Erken çocukluk eğitiminde temel kuram ve yaklaşımlar. İçinde İ. Diken (Edt.), *Erken çocukluk eğitimi* (ss. 56-92). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Erdiller, Z. B. (2019). Geçmişten günümüze çocuk ve çocukluk. İçinde F. Turan, A. İ. Yükselen (Edt.), *Çocuk gelişimi 2 Okul öncesi dönemde gelişim* (ss. 10-22). Ankara: Hedef CS Basın Yayıncılık.

Erkut, Z., Balcı, S. ve Yıldız, S. (2017). Tarihsel süreç içinde çocuk. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 2 (3), 17-28.

Eroğlu, F. ve Parlar, H. (2018). Evli kadın ve erkeklerde psikolojik iyi oluşun ebeveyn tutumuna etkisinin incelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (33), 89-101.

Ersoy, A. F. (2012). Vatandaşlık eğitiminde ihmal edilen bir alan: evde ve okulda çocuk haklarının eğitimi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(2), 359-376.

Franklin, B. (1993). *Çocuk hakları* (Çev: A. Türker). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Gander, M. J. Gardiner, H. W. (2004). *Çocuk ve ergen gelişimi* (5. baskı). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Genç, Ö. (2016). Çocukların Orta Çağ Avrupa'sındaki yeri. *Vakanüvis- Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 241-261.

Gökmen-Korbek, E. (2019). Okul öncesi dönemdeki çocukların ebeveyn tutumları ile sosyal yetkinlik ve davranış durumları arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.*

Gönenç, F. İ. (2010). *Roma hukukunda kadın*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

- Gören, Z. (2012). Çocukların Temel Haklarının Anayasal Garantisi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (22), 45-105.
- Gültekin, M., Gürdoğan-Bayır, Ö. Ve Balbağ, N. M. (2016). Haklarımız var: Çocukların gözünden çocuk hakları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24), 971-1005.
- Hançer, G. (2019). Çocuk hakları ve çocuk istismarı konusunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kastamonu.
- Hareket, E. (2020). Uluslararası hukukta çocuk hakları ve koruma. İçinde E. Hareket (Edt.), *Disiplinlerarası yaklaşımla çocuk hakları* (ss.41-74). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- İnal, K. (2018). *Çocuk hakları ve siyaset* (2. baskı). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- İnal, K. (2007). *Modernizm ve çocuk geleneksel modern ve postmodern çocukluk imgeleri*. Ankara: Sobil Yayıncılık.
- İnal-Kızıltepe, G., Uyanık, Ö., Özsüer, S. ve Can-Yaşar, M. (2013). 61-72 aylık çocukların demokratik tutum ve davranışlarının anne görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 173 (173), 27-244.
- İnan, A. N. (1968b). Çocuk hakları beyannamesi ilkelerinin Türk hukuk sistemine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 201-219.
- İnan, A. N. (1968a). *Çocuk hukuku*. İstanbul: Ankara Üniversitesi Yayınevi.
- İnceoğlu, Y. ve Akiner, V. (2011). Medya ve çeşitlilik klavuzu: Çocuklarla ilgili içerik üretiminde medya için özdenetim. İçinde M. R. Şirin (Edt.), *Çocuk hakları ve medya* (ss. 111-141). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Jones, G. A. (2005). Children and development: rights, globalization and poverty. *Progress in Development Studies*, 5(4), 336-342.
- Kalender, B. (2020). Hayat bilgisi dersi öğretim programlarının çocuk hakları sözleşmesinin eğitim hedefleri maddesi açısından incelenmesi: Tarihsel bir analiz. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11 (1), 44-70.
- Karakaş, B. ve Çevik, Ö. C. (2016). Çocuk refahı: Çocuk hakları perspektifinden bir değerlendirme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 887-906.
- Karakuş-Öztürk, H. (2017). Çocukluğun tarihsel gelişimi üzerine düşünceler. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 253-276.
- Karaman-Kepenekçi, Y. (2000). *İnsan hakları eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi* (19. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kaya, S. Ö. (2011). Öğretmen adaylarının çocuk hakları ile ilgili görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Afyon.

Kayhan, Ü. (2011). Ailede iletişim ve etkileşim. İçinde S. Ünlü (Edt.), *Aile Yapısı ve İlişkileri* (ss.111-119). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Kent-Kükürtcü, S. (2011). 5-6 yaş çocuklarının ailelerinin ve öğretmenlerinin kullandıkları disiplin yöntemlerinin çocuk hakları ile ilişkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.

Kesayak, Y. (2018). Ailede çocuk haklarının uygulanma düzeyine ilişkin ebeveyn görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kastamonu.

Khoury-Kassabri, M. ve Ben-Arieh, A. (2009). School climate and childrens views of their rights: A multi-cultural perspective among Jewish and Arab adolescents. *Children and Youth Services Review*, 31 (1), 97-103.

Kırcan, G. (2019). Çocuk hakları ve yerel düzeyde uygulanabilirliği: İzmir örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İzmir.

Kor, K. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları konusundaki görüşlerinin belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Çanakkale.

Kozikoğlu, İ. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları ve çocuk katılım hakkına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 380-405.

Kösesoy, E., (2019). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Çocuğun İhmal Ve İstismardan Korunma Hakkı. Yüksek Lisans Tezi. *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.

Kulaksızoğlu, A. (2009). *Ergenlik psikolojisi* (11. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kurt, G. (2012). Yataklı sağlık kuruluşlarında çocuk ile ilgili sağlık hizmetlerinin çocuk hakları sözleşmesine uygunluğunun ve sağlık profesyonellerinin çocuk hakları konusundaki farkındalık ve tutumlarının değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi. *Kırıkkale Üniversitesi, Tıp Fakültesi*, Kırıkkale.

Kurt, S. L. (2016). Çocuk haklarına ilişkin temel uluslararası belgeler ve Türkiye uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (36), 99-127.

Küçüküran, A. G. (2005). Anne baba tutum ölçeği. *Eurasian Journal Of Educational Research*, 5 (19), 238-250.

Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L. ve Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 62(5), 1049–1065.

Lansdown, G., Jimerson, S. R. ve Shahroozi, R. (2014). Children’s rights and school psychology: Children’s right to participation. *Journal of School Psychology*, 52(1), 3–12.

Levent, F. (2011). *Üstün yetenekli çocukların hakları el kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Maccallum, R. C., Widaman, K. F., Zhang, S. ve Hong, S. (1999). Sample size in factor analysis. *Psychological Methods*, 4(1), 84–99.

Marlow, D. R. (1977). *Textbook of pediatric nursing* (5.edition). London: Saunders Company.

Metsäpelto, R. L. ve Pulkkinen, L. (2002). Personality traits and parenting: neuroticism, extraversion, and openness to experience as discriminative factors. *European Journal of Personality*, 17(1), 59–78.

Merey, Z. (2018). Çocuk haklarının tarihsel gelişimi. İçinde Z. Merey (Edt.), Çocuk hakları (ss. 76-88). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Morine, S. L. (2000). Children's and parents' attitudes towards children's rights and perceptions of family relationships. master's thesis. *Ontario Institute for Studies in Education of the University of Toronto*. Canada.

Moroğlu, N. (2003). *Türkiye’de ve dünyada çocuk hakları*. İstanbul: Alman Liseliler Kültür ve Eğitim Vakfı.

Müftü, G. (2001). Çocukların Hakları. *Milli Eğitim Dergisi*, (151). https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/151/muftu.htm
İndirilme Tarihi: 28.03.2022.

Nacaroğlu, D. (2011). Yazılı basın ve internet gazetelerinde çocuklara yönelik cinsel şiddet haberlerinin sunumu. İçinde M. R. Şirin (Edt.), *Çocuk hakları ve medya el kitabı* (ss. 209-235). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Nayır, F. ve Karaman-Kepenekçi, Y. (2011). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında çocukların katılım hakları. *İlköğretim Online*, 10(1), 160-168.

Onur, B. (2005). *Türkiye’de çocukluğun tarihi*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Öğretir-Özçelik, A. D. ve Arslan, H. (2020). 3-5 yaş arası çocukların anne tutumlarının incelemesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (38), 18-30.

Öktem, D. (2012). Türkiye'deki çocuk adalet sisteminin yönetimi ve yaş ayrımcılığına ilişkin paradigmanın incelenmesi. İçinde İnsan Hakları Platformu (Edt.), *Türkiye'de çocuk adalet sisteminin yönetimi* (ss. 1-19). Ankara: Uluslararası Çocuk Merkezi Yayınları.

Örün, E. ve Tatlı, M. M. (2012). Birleşmiş milletler çocuk hakları sözleşmesine göre Türk çocuklarının sağlık ve sosyal hakları açısından durumu. *Yeni Tıp Dergisi*, 29 (3), 132-137.

Özabacı, N. ve Erkan, Z. (2014). *Aile danışmanlığı kuram ve uygulamalara genel bir bakış* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Özdemir-Doğan, G. (2017). Çocuk hakları eğitiminde uzman sınıf öğretmenlerin perspektifinden etkili çocuk hakları eğitimi: anlayışlar ve uygulamalar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Gaziantep.

Özdemir, H. ve Ruhi, A. C. (2016). *Çocuk hukuku ve çocuk hakları*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Özdemir, O., Güzel-Özdemir, P., Kadak, M.T. ve Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.

Özdemir-Uluç, F. (2008). İlköğretim programlarında çocuk hakları. Yayınlanmamış Doktora Tezi. *Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.

Özgüven, İ.E. (2010). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.

Öztürk, B. A. (2008). Çocuk yoksulluğunda yaşama, sağlık ve beslenme hakları. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 19(2), 67-80.

Öztürk-Samur, A. (2020). Çocuk hakları sözleşmesi. İçinde M. Can Yaşar ve N. Aral (Edt.), *Çocuk hakları* (ss.45-62). Ankara: Vize Yayıncılık.

Özyürek, A. (2018). Anne-baba çocuk yetiştirme tutumları ve üç farklı ölçek geliştirme çalışması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22 (2), 659-676.

Özyürek, A. ve Tezel-Şahin, F. (2017). Anne-baba olmak ve anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları. İçinde T. Güler Yıldız (Edt.), *Anne baba eğitimi* (ss. 41-56). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Özyürek, A., Özkan, İ., Begde, Z. ve Yavuz, F. N. (2019). Çocuğu ilkokula devam eden ebeveynlerin çocuk yetiştirme görüş ve tutumları arasındaki ilişki. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 323-340.

Peker, R. (2012). Sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumlarının değerlendirilmesi (Manisa ili örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Pekşen-Akça, R. (2012). Ana-babaların çocuk yetiştirmede aşırı koruyucu olmaları. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, (29), 1-13.

Peterson-Badali, M., Morine, S. L. ve Slonim, N. (2004). Predictors of maternal and early adolescent attitudes toward children's nurturance and self-determination rights. *The Journal of Early Adolescence*, 24(2), 159-179.

Postman, N. (1995). *Çocukluğun yok oluşu* (Çev: K. İnal). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları

Rafferty, Y. ve Griffin, K. W. (2010). Parenting behaviours among low-income mothers of preschool age children in the USA: implications for parenting programmes. *International Journal of Early Years Education*, 18 (2), 143-157.

Saguisag, L. ve Prickett, M. B. (2016). Introduction: Children's rights and children's literature. *The Lion and the Unicorn*, 40(2), 5-12.

Sağlam, M. ve Aral, N. (2016). Tarihsel süreç içerisinde çocuk ve çocukluk kavramları. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 1 (2), 43-56.

Serozan, R. (2017). *Çocuk hukuku* (2.baskı). İstanbul: Vedat Kitapçılık Yayınları.

Seven, S. (2016). *Çocuk ruh sağlığı* (6. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Sezer, Ö. ve Oğuz, V. (2010). Üniversite öğrencilerinde kendilerini değerlendirmelerinin ana baba tutumları ve bazı sosyo demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (3), 743-758.

Shumba, A. (2003). Children's rights in schools: What do teachers know?. *Child Abuse Review*, 12(4), 251-260.

Sutton, P. B. (2003). The relationship between parents' attitude toward children's rights, parenting styles, and children's right to sexuality education. Doctoral Thesis. Alliant International University. *School of Social and Policy Studies*. California.

Sümer, N., Gündoğdu-Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları Dergisi*, 13 (25), 42-59.

Şahin, H. H. (2020). Çocuk, çocukluk kavramları ve çocukluğun tarihsel gelişimi. İçinde Ş. Dilli (Edt.), *Türkiye'de çocuk olmak* (ss.2-36). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Şanlı, D. (2007). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, İzmir.

Şanlı, D. ve Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (32), 31-48.

Şendil, G. (2003). Çocuk yetiştirme tutumları. İçinde G. Şendil (Edt.), *Çocuk, ergen ve anne baba* (ss. 171-195). İstanbul: Psikolojide Bilimsel Araştırma ve Uygulamayı Teşvik Vakfı Yayınları.

- Şendil, G. (2010). Bağlanma ve ebeveynlik tarzları. İçinde T. Solmuş (Edt.), *Bağlanma, evlilik ve aile psikolojisi* (ss. 142-158). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Şendil, G. ve Kaya-Balkan, İ. (2005). *Anne baba olmak*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Şimşek, B. Ş. (2016) Türkiye’de 2005 yılı sonrası çocuk haklarının gelişimi. Yüksek Lisans Tezi. *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.
- Şimşek, H. (2013). Eğitim ve oyun bağlamında 19. yüzyılda Türk çocukluk anlayışında değişimler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11 (25), 215-249.
- Şölen, Y. (2020). 4-6 yaş arası çocuğu olan babaların ebeveyn tutumları ve yaşam boyu öğrenmelerinin baba eğitim programına katılım durumuna göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kocaeli.
- Taşkın, A. (2019). Çocuk hakları konusunda ebeveyn tutumları ile ortaokul öğrencilerinin farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Giresun.
- Tekeli, Ş. (2018). Çocukluk dönemi algılanan ebeveyn tutumlarının yetişkinlik dönemindeki aleksitimi ve empatik eğilim ile ilişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Toksöz, E. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin zorbalık eğilimleri ve aile tutumu arasındaki ilişki üzerine bir araştırma: Eskişehir ili örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Torun, F. (2011). Çocuk hakları öğretiminde oyun yönteminin başarıya, kalıcılığa ve tutuma etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Adıyaman.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics*. Boston, MA: Pearson Publications.
- Tan, M. (1989). Çağlar boyunca çocukluk. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22(1), 71-88.
- Tan, M. (1994). Çocukluk, dün ve bugün. İçinde B. Onur (Edt.), *Toplumsal tarihte çocuk* (ss. 11-31). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Taner-Derman, M. ve Başal, H. A. (2013). Okulöncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 115-144.
- Tanrıbilir, F. B. (2011). *Çocuk haklarının uluslararası korunması ve koruma mekanizmaları*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Tepetaş-Cengiz, Ş. (2018). Çocuk ve çocukluk kavramı. İçinde Z. Merey (Edt.), *Çocuk hakları* (ss.2-16). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Tereseviciene, M. ve Jonyniene, Z. (2001). Students' perceptions of their rights in Lithuania. *School Psychology International*, 22 (2), 152–173.

Tiryakioğlu, B. (1991). *Çocukların korunmasına ilişkin milletlerarası sözleşmeler ve Türk hukuku*. Ankara: T.C.Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.

To, S., Helwig, C. C., ve Yang, S. (2017). Predictors of children's rights attitudes and psychological well-being among rural and urban mainland Chinese adolescents. *Social Development*, 26 (1), 185-203.

Tudge, J. R. H., Hogan, D. M., Irina A., Snezhkovac, I. A., Kulakova, N. N. ve Etz, K. E. (2000). Parents' child-rearing values and beliefs in the United States and Russia: The impact of culture and social class. *Infant and Child Development*, 9(2), 105–121.

Tuna, C. (2020). Çocuk hakları sözleşmesinde çocuğa tanınan haklar. İçinde E. Hareket (Edt.), *Disiplinlerarası yaklaşımla çocuk hakları* (ss. 75-98). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Tuzcuoğlu, N. (2003). *Bir aile olmak: Anne baba olmanın altın kuralları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Tuzcuoğlu, S. (2020). Gelişimin doğası. İçinde B. Aydın (Edt.), *Eğitim psikolojisi gelişim ve öğrenme* (ss.29-64). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Türk Dil Kurumu (2019). Türk dil kurumu sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/> İndirilme tarihi: 2.11.2021.

Uçuş, Ş. (2009). Çocuk hakları sözleşmesi'nin ilköğretim programlarındaki yeri ve sözleşme'ye yönelik öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.

Uçuş, Ş. (2013). Çocuk hakları eğitimi programının hazırlanması ve değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. *Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.

Uçuş, Ş. ve Şahin, A. E. (2012). Çocuk hakları sözleşmesi'ne yönelik öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (1), 25-41.

Uçuş-Güldalı, Ş. (2019). Çocuk hakları eğitimi. İçinde R. Turan (Edt.), *Öğretmen adayları ve öğretmenler için insan hakları ve demokrasi eğitimi* (ss. 153-189). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Uğurlu, Z. ve Gülsen, İ. A. (2014). Çocuk hakları ve hukuki bağlamda çocuğun ihmal ve istismardan korunması. *International Journal of Social and Educational Sciences*, 1(1), 1-24.

Ulusavaş, M., Şahin, B., Dünder, Ş. ve Özçelik, Ö. (2006). Öğretmen yetiştirme sistemimizde çocuk hakları bakımından bir değerlendirme. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 155-176.

Unutkan- Polat, Ö. (2011). İnsan hakları, çocuk hakları ve eğitimi. İçinde A. Oktay (Edt.), *Eğitim bilimine giriş* (ss. 98-125). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Unicef (2004). Unicef. Çocuk haklarına dair sözleşme.

https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarinaDairSozle_sme.pdf /İndirilme Tarihi: 13.12.2021.

Uygun, N. (2018). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların oyun davranışları, sosyal yetkinlik davranışları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Van.

Uzunel, A. (2016). Lise öğrencilerinin anne-baba tutumları ile mükemmeliyetçi öz-sunum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Kocaeli İli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Ünüvar, P. (2008). Babaların 3-6 yaş grubu çocuklarıyla geçirdikleri zamanın niteliğini belirleme ve geliştirme. Yayınlanmamış Doktora Tezi. *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya.

Üredi, I. ve Erden, M. (2009). Öz-düzenleme stratejileri ve motivasyonel inançlarının yordayıcısı olarak algılanan anne baba tutumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(4), 781-811.

Von Der Lippe, A. (1999). The impact of maternal schooling and occupation on child-rearing attitudes and behaviors in low income neighborhoods in Cairo, Egypt. *International Journal of Behavioral Development*, 23 (3), 703-729.

Wall, J. (2008). Human rights in light of childhood. *The International Journal of Children's Rights*, 16(4), 523-543.

Washington, F. (2010). 5 – 6 yaş grubu çocuklarına uygulanan aile katılımlı çocuk hakları eğitimi programının etkililiğinin incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. *Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Yalçın, S. K. ve Şengül, M. (2004). Dede Korkut hikâyelerinin çocuk eğitimi açısından öne sürdüğü değerler ve ortaya çıkarmak istediği tip üzerine bir değerlendirme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 209-223.

Yalnız, A. (2014). Algılanan anne baba tutumları, kendini sabotaj ve öz-yeterlik arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Sakarya.

Yavuzer, H. (2003). *Çocuğu tanımak ve anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2019). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi* (43. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2020). Çocuk yetiştirmede farklı ebeveyn tutumları. İçinde H. Yavuzer (Edt.), *Ana-baba okulu* (ss. 115-128). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Yavuzer, H. (2021). *Ana-baba ve çocuk* (30.baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazıcıoğlu, Y. (2015). Geliştirdikleri tutum tiplerine göre ebeveynler. İçinde M. B. Acat (Edt.), *Aile içi uyumlu etkileşim* (ss. 64-88). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yeniayun, Y. (2018). Genç yetişkinlerde anne-baba tutumu ve duygu düzenlemenin dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile ilişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Yeniayun, T. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Kimlik Statüleri, Kişilik Özellikleri ve Algıladıkları Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul
- Yenikılıç, H. G. (2007). Bazı demografik değişkenler ve anne baba tutumlarına göre madde bağımlısı bireylerin anne baba bağlılıkları ilişkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Adana.
- Yıldız, S. A. (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, 6 (3-4), 131-150.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Değişen toplumda aile ve çocuk* (6.baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (2021). *Çocuk ruh sağlığı* (40. basım). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yurdakök, M. (2016). *Anadolu'da çocuk hekimliğinin 12.000 yıllık öyküsü*. Ankara: Güneş Tıp Kitabevi.
- Yurteri-Tiryaki, A. ve Yıldız-Bıçakçı, M. (2018). Çocuk haklarının günümüzdeki durumu. İçinde Ş. Ceylan (Edt.), *Çocuk hakları* (ss. 236-253). Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Yurtsever-Kılıçgün, M. (2015). Çocuk haklarına yönelik ebeveyn tutumları ile ebeveynlik rolleri arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1 (2).
- Yurtsever, M. (2009). Ebeveyn çocuk hakları tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve anne babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. *Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Yücel, D. ve Işıklı, G. (2018). Çocuk hakları sözleşmesi. İçinde Ş. Ceylan (Edt.), *Çocuk hakları* (ss. 52-87). Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Zünich, M. (1966). Child behavior and parental attitudes. *The Journal of Psychology*, 62(1), 41-46.

EKLER

EK-1 Genel Bilgi Formu

Ebeveynlik Durumunuz

Anne ()	Baba ()
----------	----------

Çocuğunuzun Cinsiyeti

Kız ()	Erkek ()
---------	-----------

Çocuğunuzun Devam Ettiği Sınıf

5. sınıf ()	6. sınıf ()	7. sınıf ()	8. sınıf ()
--------------	--------------	--------------	--------------

Ailedeki Çocuk Sayısı

Tek çocuk ()	İki kardeş ()	Üç kardeş ()	Dört veya daha fazla kardeş ()
---------------	----------------	---------------	---------------------------------

Çocuğunuzun Doğum Sırası

İlk çocuk ()	Ortanca ya da ortancalardan biri ()	Son çocuk ()
---------------	--------------------------------------	---------------

Yaşınız

Anne	29 yaş ve altı ()	30-39 yaş ()	40-49 yaş ()	50 yaş ve üzeri ()
Baba	29 yaş ve altı ()	30-39 yaş ()	40-49 yaş ()	50 yaş ve üzeri ()

Öğrenim Durumunuz

	Anne		Baba	
1	Okuryazar değil	()	Okuryazar değil	()
2	Okuryazar	()	Okuryazar	()
3	İlkokul	()	İlkokul	()
4	Ortaokul	()	Ortaokul	()
5	Lise	()	Lise	()
6	Ön Lisans	()	Ön Lisans	()
7	Lisans	()	Lisans	()
8	Lisansüstü	()	Lisansüstü	()

Çalışma durumunuzu belirtiniz

	Anne		Baba	
1	Çalışmıyor	()	Çalışmıyor	()
2	Memur	()	Memur	()
3	İşçi	()	İşçi	()
4	Serbest	()	Serbest	()
5	Diğer	()	Diğer	()

Aylık gelir düzeyinizi belirtiniz

1	Gelir gideri karşılar	()
2	Gelir ile gider eşit	()
3	Gelir gideri karşılamaz	()

EK-2 Anket Onay İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 14/04/2021-E.20639

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı

Sayı : E-99542719-044-20639
Konu : Anket İzin Onayı (Fatma TURAN)

SAGLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 23/02/2021 tarihli ve 10638 sayılı yazı.

Enstitümüz Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Fatma TURAN'ın Dr. Öğr. Üyesi Seda SAKARYA danışmanlığında hazırlamakta olduğu, "Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Davranışları Uygulama Düzeyleri ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında, Bursa İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı Karacabey Ortaokulu, Adnan Menderes Ortaokulu, 14 Eylül Ortaokulu, İstiklal Ortaokulu, Muhsin Özdamar Ortaokulu, Şehit Serkan Şahin Ortaokulu ve Şehit Yüzbaşı Atilla Savaş Acarca Ortaokulunda online olarak anket çalışması yapılabilmesinin uygun görüldüğüne ilişkin, Bursa Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 09.03.2021 tarihli ve 22029972 sayılı yazısı ve eki, yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Nihat İNANÇ
Rektör Yardımcısı

Ek: Yazı Örneği ve Eki (2 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *03551029124* Pin Kodu : 23042 Belge Takip Adresi : http://dogrulama.kku.edu.tr/evrakin_sorgula/belgedogrulama.aspx?
Adres: Merkez Yerleşke 71450 Yahşhan/Kırıkkale Bilgi için: Yazış Sorun GÜNDOĞDU
Telefon: 0 (318) 357 42 60 Faks: 0 (318) 357 20 49 Uzman: Memur
e-Posta: ogr.isleri@kku.edu.tr Web: www.kku.edu.tr Tel No: (0318) 3574242/1746
Kep Adresi: kirikkaleni@hso1.kap.tr

EK-3 Etik Kurul Kararı

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ

GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURUL KARARI

Toplantı Tarihi: 28/05/2021

Toplantı Sayısı: 2021/09

Karar No: 2021.05.05

Kırıkkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu 28/05/2021 tarihinde Cuma günü saat 10.00'da Prof. Dr. Sema ZERGEROĞLU' nun başkanlığında toplanmıştır.

Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Doç. Dr. Seda SAKARYA'nın danışmanlığında yürütülecek olan Yüksek Lisans Öğrencisi Fatma TURAN'ın yüksek lisans tezi "Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Davranışları Uygulama Düzeyleri İle Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli başvurusu Kırıkkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Yönergesinde belirtilmiş olan Etik İlkeleri gereğince değerlendirilmiştir.

KARAR: Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Doç. Dr. Seda SAKARYA'nın danışmanlığında yürütülecek olan Yüksek Lisans Öğrencisi Fatma TURAN'ın yüksek lisans tezi "Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Davranışları Uygulama Düzeyleri İle Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli başvurusu Kırıkkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Yönergesinde belirtilmiş olan Etik İlkelerine uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Sema
ZERGEROĞLU
Başkan

Prof. Dr. Sinan AYAN
Üye

Prof. Dr. Arif Alper
KIRKPANTUR
Üye

Doç. Dr. Özgür AYDIN
Üye

Doç. Dr. Mehmet Zahir
ADISEN
Üye

Doç. Dr. Metin SERTEL
Üye

Doç. Dr. Yaşar DEMİRBAŞ
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Pınar
ERDOĞAN
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Birhan
OKTAŞ
Üye

EK-4 Valilik İzin Onayı

T.C.
BURSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-86896125-605.01-21925305
Konu : Fatma TURAN'ın Araştırma İzni

08.03.2021

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

İlgi : Millî Eğitim Bakanlığı'nın Araştırma, Yanışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri Yönergesi
konulu 21/01/2020 tarih ve 1563891 (2020/2) sayılı Genelgesi.

Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Fatma TURAN'ın Dr. Öğr. Üyesi Seda SAKARYA danışmanlığında hazırlamakta olduğu, "Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Davranışları Uygulama Düzeyleri ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması, Kırıkkale Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının bila tarih ve 11359 sayılı yazıları ile bildirilmektedir.

Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Fatma TURAN'ın Dr. Öğr. Üyesi Seda SAKARYA danışmanlığında hazırlamakta olduğu, "Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Davranışları Uygulama Düzeyleri ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışmasını, Karacabey ilçesine bağlı ektteki ortaokullarda uygulama yapma isteği ilimizde oluşturulan "Araştırma Değerlendirme Komisyonu" tarafından incelenerek değerlendirilmiştir. Araştırma ile ilgili çalışmanın okul/kurumlardaki eğitim öğretim faaliyetleri aksatılmadan, araştırma formlarının aşı okul müdürlüklerince görülerek ve gönüllülük esası ile okul müdürlüklerinin gözetim ve sorumluluğunda ilgi Genelge çerçevesinde uygulanması ayrıca araştırma sonuçlarının Müdürlüğümüz ile paylaşılması komisyonumuzca uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Bekir ARSLAN
İl Millî Eğitim Şube Müdürü

OLUR
Sabahattin DÜLGER
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Hocasahan Mh. İlbahar Cad. No:38 (Yeni Hükümet Konagi) A.Blok) 16050/Osmangazi/BURSA
Telefon No : (0224) 225 25 78
Faks : 445 18 10
İnternet Adresi : <http://bursa.meb.gov.tr>
E-Posta : argel6@meb.gov.tr
Kop Adresi : meb@hs01.kop.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-sbys>
Belge için: Fatih ALTIN
Unvan : Bilgisayar İşletmeni

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 0b77-cd52-3aec-96cb-5ae1 koda ile teyit edilebilir.

